ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

چارەسەری
کێشەی کورد
لەنێوان ئیمان و پەرلەمان دا

نووسینی
عەلی باپیر

١٤١٢ك. ١٩٩٢ز

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

پێشەکی

١- بە گەلی کوردی مسوڵمان کە بەیارمەتی خواو هیممەتی مەردان بەسەلامەتی لەم واقیعە سەختو دژوارە ڕزگاری دەبێو، ئیسلامییانە خۆی نوێ دەکاتەوەو یەکجاری لەخەم دەرەخسێ.

٢- بەو مسوڵمانانەی کە بایی ئەوەندە لە ئایینەکەیان تێگەیشتوون سنووری نێوان کوفرو ئیمانیان لێ تێکەڵ نەبێو، گومانیان وانەبێ کە (بە شایەتمان هێنان کاریان تەواوەو دوایی هەرچی دەبێ با ببێ) !!

٣- بەو ئیسلامییانەی کە هێندە لە بەرنامەکەیان دا شارەزاو ڕۆچوون فریوی درووشمی بۆش و بریقەدار نەخۆن و، دیواری کاریان لەسەر باغەی غەیری ئیسلام بنیات نەنێن و، بەرێ ی خۆیان دا نەبێ نەڕۆن !!

www.alibapir.net

بسم الله الرحمن الرحيم

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پێشەکی

سوپاس و ستایشێک بۆخوا کە هەر لایقی خۆیەتی، وە ڕەحمەت و مەدح و سەنا لەو زاتە بەرزو مەزن و بێ وێنەیەوە وەک ڕێژنە بارانی بەهار داباریێ بەسەر گیانی بەرزو پیرۆزی تێکڕای پێغەمبەران دا بەگشتی و بەتایبەتی گەورەو سەروەریان موحەممەدو خزم و هاوەڵ و شوێن کەوتووانی ڕەسەنی .

خوێنەری بەڕێزو خۆشەویستم !

ئەمڕۆ گەلەکەمان بە ناسکترین و دژوارترین قۆناغەکانی ژیانیدا ڕەتدەبێ، بەڵێ ئەمڕۆ گەلی کورد وێڕای گەلانی دیکەی برای لە سەرانسەری جیهانی ئیسلامدا لە گەرمەی ژان (مخاض) ی لەدایک بوونێکی نوێ دایە ! چونکە بەڕاستی هەروەک چۆن ژیانی ئینسان لەو کاتەوە دەست پێ دەکات کە لە دنیای تەنگ و تاریکی منداڵدان ڕزگاری دەبێ و چاو بەدنیای ڕوون و فراوان هەڵدێنێ ، ژیانی ڕاستەقینەی گەلانیش لەو ڕۆژەوە دەست پێ دەکات کە لە زیندانی کۆیلەیی و ژێردەستەیی قوتاریان دەبێ و چاو بە دنیای گەش و ڕوونی ئازادی و سەربەستی و سەربەخۆیی هەڵدێنن .

جا ئەوە کە ئایا گەلی کوردو هەموو ئەو گەلانەش کە خوای پەروەردگار ماوەی چواردە سەدەیە لە نیعمەتی هەرە بەرزی ئیمان و ئیسلام بەهرەمەندی کردوون ، ئیسلامییانە لەدایک دەبن و کیان و قەوارەیەکی شەرعییانەی ڕەسەن لەسەر بنچینەی (ئیمان) بۆخویان بنیات دەنێن ، تاکو ناوو نێوەڕۆکیان یەک بێ !

یان - خوانەخواستە - بەپێچەوانەوە هەویەو حەقیقەتی ڕەسەنی

www.alibapir.net

خۆیان دەدۆڕێنن و، بە فێڵ و تەڵەکەی جۆراوجۆری ناحەزانیان فریودەخۆن و لە ڕاستەڕێ لادەدرێن ، بەڵێ ئا ئەوەی گوتمان هەتا بڵێی ئەرکێکی بەرزو پیرۆزو گرانە لەسەر شانی ئەو گەلە مسوڵمانە بەگشتیو پێشەواو چاوساغە ئیسلامیەکان بەتایبەتی .

ئیدی بەئومێدی ئەوەی کە ئێمەش و هەموو گەلانی دیکەی مسوڵمانیش بتوانین لەدایک بوون و نوێ بوونەوەیەکی ئیسلامیانە بۆخۆمان هەڵبژێرین و، دەرفەت بەپیلان و فرووفێڵی ناحەزانمان نەدەین کە نە (لەباربرێین) نە (بخەڵەتێنرێین) !!

پەروەردگاری میهرەبان و دادگەریشمان فەرموویەتی :

(والذينَ جاهدوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُم سُبُلَنا وان اللهَ لَمَعَ المُحسنين)

٢٥ شوال ١٤١٢ ک

٢٧ نیسان ١٩٩٢ ز

ڕانیە / بەشە کوردستانی سەربەعێراق

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

ڕێ خۆشکردن
گێڕانەوەی کورد بەشێکە لە گێڕانەوەی ئوممەتی ئیسلامی

دوای ئەوەی دەوڵەتی عوسمانی کە دوایین قەڵاو سێبەری ئوممەتی ئیسلام بوو، بەهۆی چەند ناتەواوی و ناڕێکیەکی زاتیو پیلان و فێڵی دەرەکیەوە نەخۆش بوو و وردە وردە کزو لاواز بوو و بنێشا، دوژمن و ناحەزانی داخ لەدڵی ئەو ئوممەتە لەهەموو لاوە وەک.... گورگی هار زاریان لێ داپچڕی و پەلاماریان دا، هەتا سەرەنجام لەسەر دەستی بەکرێ گیراوی ئیمپریالیزمی جیهانی کەمال ئەتاتورک لە ساڵی (١٩٢٤)دا دوا هەناسەی تەمەنی حوکمی سێزدە سەدەو نیوی ئیسلام ڕاگەیەنراو چەق (مرکز) ی خەلافەتی ئیسلامیش کە تورکیایە بوو بە دەوڵەتێکی بێ دینانەی سەر بە ڕۆژئاوا !

بەڵێ دوای ئەوە جیهانی پان و بەرینی ئیسلام لەسەر سفرەو خوانی ئیمپریالیزمی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا وەک گۆشتی خێرێ، یان نێچیری بەر کەڵبەی چەند دڕندەیەک، وەک ئێستا دەیبینین کوت کوت کراو لەنێو زلهێزەکاندا بەشرایەوە، ئوممەتی ئیسلامیش وەک مەڕی بێ شوان لەیەکبەڕیدەو بەرتەوازە بوون و لێک نامۆ بوون !

بەڵام خوا هەقە پشکی گەلی کورد لەو بەشبەشکران و لێک دابڕانە لە ئی هەموو گەلانی دیکەی مسوڵمان زیاتر بوو، ڕەنگە هۆی ئەمەش ئەوە بووبێ کە ڕق و قینی ئیمپریالیزم سەبارەت بە ڕۆڵەکانی صەلاحەددین لە ڕق و قینیان سەبارەت بە هەموو گەلانی دیکە زیاترەو، دیارە سزاو تۆڵەش لەقەدەر تاوانە !

www.alibapir.net

بەڵێ هاوکات لەگەڵ کەل وپاچ کرانی نیشتمانی ئیسلامی نیشتمانی کوردیش کرا بە پێنج کوتەوەو هەر کوتەش لکێنرا بە یەکێک لەو دەوڵەتانەوە کە لەگەڵ نیشتمانی کورددا دراوسێن (تورکیاو ئێران و عێراق و سووریاو ڕووسیا) .

کەواتە ڕاستە کە کێشەی کورد بەشێکە لە کێشەی ئوممەتی ئیسلام و چەوساوەیی ئەو گەلە ستەمدیدەیە برینێکی قووڵ و بێڕەزایە لە جەستەی ئوممەتی پێغەمبەردا صلی اللە علیە وسلم ، بەڵام بەداخەوە کە لەسۆنگەی کەمبوونەوەی هەست و نەستی برایەتی ئیسلامیی لەنێو موسڵمانان دا ئەو گەلە نەبەزە ماوەیەکی دوورو درێژە بەتەنیا ئازارو ئێش و ئەشکەنجەی ئەو زام و برینە دەکێشێ و کەس خۆی لێ وەئاگا ناهێنێ !(1)

جا خوێنەری بەڕێز ئەم نووسراوەی بەردەستت لە هەشت بەشان پێکهاتوە ، بەم شێوەیەی خوارێ :

بەشی یەکەم : ئاوڕدانەوەیەک بۆ ڕابردوو کە ئەم سێ مەسەلە گرنگەی تێدا توێژراونەوە : ١- (دەردی چەوسێنرانەوەی "کورد

---

(1) سوپاس بۆ خوا لەم ساڵانەی دواییدا وردە وردە خەریکە کۆمەڵ و بزووتنەوەو کەسایەتییە ئیسلامییەکان ئەو لەکەو پەڵە ناشیرینە لەخۆیان دەکەنەوەو ، لە گۆڤارو ڕۆژنامە ئیسلامییەکان دا دەست کراوە بە باسکردن و لێکۆڵینەوە دەربارەی مەسەلەی کوردو چارەسەری ئەو کێشەیە لەڕوانگەی ئیسلامەوە ، پێم وایە چاکترین بەرهەمیش تا ئێستا کە لەو بارەوە نووسرابێ کتێبە دڵبزوێنەکەی خوالێخۆشبوو (فهمي الشناوي) یە بەناوی : (الاکراد : یتامی المسلمین) .

هەروەها هەرکام لە (طلاح شادي) خوالێخۆشبوو و دکتۆر (عمر عبدالرحمن) موفتی (الجماعة الاسلامیة) ی میسرو (فهمي هویدي) ، شتی باشیان لەوبارەوە نووسیوە .

www.alibapir.net

وەک نەتەوەیەک کەی و لەکوێ وە سەری هەڵدا ؟!)

٢- (چاوپێداخشاندنێکی شۆڕش و ڕاپەرینە ڕزگاریخوازەکانی کورد).

٣- (گەورەترین هۆی بێ ئاکامی شۆڕش و ڕاپەڕینەکانی کورد).

بەشی دووەم : گەلی کورد چی دەوێ ؟!

بەشی سێیەم : لەڕێ ی دیموکراسیو پەرلەمانەوە دەگەینە چی ؟!

بەشی چوارەم : دیموکراسی لە تەرازووی ئیسلام دا .

بەشی پێنجەم : ئیمان چارەی دەردی کورد دەکات نەک پەرلەمان .

بەشی شەشەم : ئایا بێجگە لەم ڕێیە چارەیەکی ترمان هەیە ؟!

بەشی حەوتەم : لەکوێ وەو چۆن دەست بێ بکەین ؟!

بەشی هەشتەم : سەرەنجامی مسۆگەر .

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

بەشی یەکەم

ئاوڕدانەوەیەک بۆ ڕابردوو

خوێنەری خۆشەویست !

بەپێویستی دەزانم ئاوڕێک لە مێژووی ڕابردووی گەلەکەمان بدەینەوەو لەو ئاوردانەوەیەشدا سێ مەسەلەی گرنگ بکەینە جێی سەرنج و ڕامان و بیان توێژینەوە ، کە ئەمانەن :

یەکەم : دەردی چەوسێنزانەوەی " کورد " وەک نەتەوەیەک کەی و لەکوێ وە سەری هەڵدا ؟

کەسانێک کە شارەزاییان لە مێژووی ئیسلامیدا نیە یان کاڵ و کرچەو زۆر جاریش هەر لەپشت پەردەی ڕەشی ناحەزانی ئیسلامەوە سەرنجی مێژووی ئیسلامی دەدەن ، ئەمە لەسەریەکەوەو لەسەریەکی دیکەشەوە کەوتوونە ژێر تەئسیری سەلبیی واقیعی ئەو ڕژێم و دەوڵەتانەی کە دان بە مافە نەتەوەییەکانی گەلی کورددا نایەنن و زۆر درندانەش ئەو شۆڕش و جم و جۆڵە ڕزگاریخوازانە سەرکوت دەکەن کە داوای ئەو هەقە شەرعیو ڕەوایانە دەکەن بۆ گەلەکەیان ، وا گومان دەبەن کە دەردی کۆرین ڕووەکێکی ژەهراوی بەو لە زەوی ئیسلامدا ڕوواوەو گووراوە ! بۆ سەلماندنی ڕاستیی ئەو گومانەشیان چەند وێنەو دیمەنێک لە مێژووی سەردەمی ئەمەوی و عەبباسی و عوسمانییەکان بە بەڵگە دێننەوەو گەلێک جارانیش بەسەرهاتی مەلای خەتێ لەگەڵ میری گۆرە دەکەنە سەرباری ئەو بەڵگانە !! (١)

---

(١) لە کتێبی (سۆزی نەتەوایەتی) دا وەڵامی ئەو جۆرە تۆمەتانە دراوەتەوە، بەتایبەتی بەسەرهاتی میری کۆرەو مەلای خەتێ .

www.alibapir.net

هەڵبەتە ئێمە نکوولی لەوە ناکەین کە لەسۆنگەی ئـــەوەوە زۆربەی هەرە زۆری کاربەدەستانی دەوڵەتی خەلافەتی ئیسلامـــی چ لەسەردەمی ئەمەوی و عەبباسی‌یەکان و چ لەسەردەمی عوسمانی یە ـ کانیش‌دا وەک پێویست پابەندو مل کەچی یاساکانی ئیســلام نەبوو ون ، کەم و زۆر ڕەعیەت و دانیشتووانی ژێر سایەی ئــەو دەوڵەتە تووشی ستەم و زۆرو چەوسانەوە بوو ون ، بەڵام یەکەم: پشکی کورد لەو بارەوە ئەگەر کەمتر نەبووبێ قەت زیاتر نەبووە، دووەم هیچ کاتێک گەلی کورد ـ و هیچ نەتەوەیەکی دیکەش ـ وەک ... نەتەوەیەک و لەبەر خاتری کورد بوون لەژێر سایەی حوکمی ئیسلامی‌دا دووچاری ستەم و بێ دادی نەبووە .

دیارە هەر بۆیەش من سەرباسەکەم ئاوا نووسیوە :(دەردی چەوسێنرانەوەی کورد وەک نەتەوەیەککەی و لەکوێ وە سەری هەڵدا ؟) چونکە وەک گوتمان ئێمە ئینکاری ئەوە ناکەین کە کوردیـــش هاوڕێ لەگەڵ گەلانی دیکەی ئیسلام‌دا وەک ڕەعیەت و دانیشتووانـــی ژێر سایەی دەوڵەتی ئیسلامی لەکاتی لادان و کەمتەرخەمـــی کاربەدەستانی‌دا گیرۆدەی زەبرو زەنگ و بێ دادی بووە ، ئنجـــا لەو بارەشەوە ئەگەر پشکی کورد لە ئی گەلانی دیکە کەمتر نەبووبێ زیاتریش نەبووە و یەکسان و وەک یەک بوو ون ، وە ئەوەش کـــە واقیعی ژیانی گەلی کوردی وا تاڵ و دزوار کردووە و ناچاری کردووە پەنای پێ بردۆتە بەر زنجیرە شۆڕش و ڕاپەڕینێکی نەپساوە لــە هەموو پارچەکانی کوردستان‌دا ئەوە بووە کە ئەو گەلـــە وەک نەتەوەیەک دووچاری ستەم و ماف پێشێل کران و قەڵاچۆکران بووە :

نەخێر چەوسێنرانەوەی کورد بەو شێوەیەی گوتمان لـــە زەوی ئیسلام‌دا نەڕوواوە و ناشتوانێ بڕوێ ، بەڵکو وەک لەپێشـــەوەدا بەکورتی خستمانەڕوو، وە لە کتێبی (سۆزی نەتەوایەتی) دا لــە

www.alibapir.net

چەند شوێنێکدا بەدرێژی باسمان کردوە دەردو مەینەتـــــــــــــی و چەوسێنرانەوەی (کورد) و غەیری کوردیش لە جیهانی ئیسلامـــی دا لەو کاتەوە سەری هەڵدا کە ئیمپریالیزمی جیهانخۆری ڕۆژهــەڵات و ڕۆژئاوا پاشنەمانی دەوڵەتی خەلافەتی ئیسلامی توانی دەست بەسەر جیهانی ئیسلامیدا بگرێ و بیخاتە ژێر ڕکێفی خۆیەوەو لەنێوخۆی دا دابەشی بکات .

بەڵێ ئەوەبوو کە لە نێوەڕاستی جەنگی جیهانی یەکەم دا لــە ساڵی (١٩١٦) ی زایینیدا زلهێزەکان بەپێی پەیمانی شوومـــــی (سایکس بیکۆ) " کوردستان " یان بەم شێوەیەی ئێستای دابــەش کردو ، ئیدی لەدوای ئەو پەیمانە بێ فەڕو نەگبەتەوە کە لە دڵ و مێشکی پڕ بوغزو کین و فێڵ و تەڵەکەی ئیمپریالیزمدا گوورابوو ، بڕیاردرا کە وشەی (کوردستان) لەسەر نەخشەی سیاسی جیهــــان نەمێنێ و ، گەلی کوردیش وەک نەتەوەیەکی خاوەن نیشتمان و زمان و کیان هیچ حیسابێکی بۆ نەکرێ ، جا بێگومان هەر کەسێکیش لەمــە چاکترو زیاتر لە ئیمپریالیزمو جیهانخۆران چاوەڕێ بکات پێویستە چاوێکی ورد بە بیرو لێکدانەوەی خۆی و مێژوو و واقیعی ئـــەو دەوڵەتە ڕۆژهەڵاتیو ڕۆژئاواییانەدا بگێڕێتەوە کە لـــە زەوی بێ خێری بیری ماددییەت و بێدینیدا ڕسقاون و بە ئاوی پیســـی بیردۆزەکانی داروین و مارکسو نیتشەو فرۆید .. ئاودراون !!

دووەم : چاوپێداخشاندنێکی شۆڕشو ڕاپەڕینە ڕزگاریخوازەکانی کورد :

بەرگری (دفاع) لەخۆکردن و بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ هــەر مەترسییەکدا کە هەڕەشە لە بوون (وجود) دەکات ، یاسایەکــی بنچینەییو سروشتییە کە خودا ـ جل جلالە ـ لە جیهانی گیانداران دا دایناوە بۆئەوەی بتوانن درێژە بە بوونی خۆیان بدەن ، هەر بۆیەش

www.alibapir.net

دوای ئەوەی نیشتمانی کورد لە سەرەتای سەدەی شازدەیەمی زایینییەوە لەدەوری (١٥١٤) دا پاش شەڕی (چاڵدیران) کە لەنێوان سوڵتان سەلیمی عوسمانیو شا ئیسماعیلی سەفەوی دا ڕووی دا، بوو بە دوو بەش، بەشی ڕۆژهەڵاتی کەوتە جوغزی دەوڵەتی سەفەوی یەوەو بەشی ڕۆژئاواشی هەر لەژێر ڕکێفی دەوڵەتی عوسمانیدا مایەوە وەک زۆربەی جیهانی ئیسلامی ئەوکاتە، بەڵێ جا هەر لەدوای ئەو ڕووداوەوە گەلی کورد بەپێی ئەو یاسا سروشتییەی گوتمان لە بیرو هەوڵی ئەوەدا بووە کە هەردووک بەشە لێک دابڕاوەکەی نیشتمانی بخاتەوە سەریەک و لەیەک قەوارەو بوون دا خۆی ببینێتەوە، کاریگەرترین هەوڵ و هەنگاویش بۆ مەبەستە ڕاپەڕینە مەزنەکەی شێخ عوبەیدیللای نەهری بوو کە لە نیوەی دووەمی سەدەی نۆزدەیەمدا لە بەشە کوردستانی سەر بە تورکیای ئێستادا سەری هەڵداو بەشێکیشی لە بەشە کوردستانی سەر بە ئێران گرتەوە، بەڵام بە هاوکاری سێ قۆڵیانەی دەوڵەتی عوسمانیو ئێران و ڕووسیای قەیسەری خامۆش کرایەوەو شێخیش بۆ حیجاز دوورخرایەوە.

بەڵام پاش دابەش کرانی کوردستان بەشێوەیەکی ڕەسمی لەلایەن هێزە هاوپەیمانەکان (حلفاء) ەوە لە گەرمەی جەنگی جیهانی یەکەمدا، وەک پێشتر باس کرا لە هەموو پارچەکانی کوردستانی بەرین دا دەست کرا بە جموجۆڵ و ڕاپەڕینی پەیتا پەیتاو بێ پسانەوە، کە دیارە ئێمە لەم لێکۆڵینەوە کورت و خێرایەدا کە هەروەک ڕێ خۆشکردن و پێشەکی ئەم باسانە دێنینە پێش، دەرفەتی ئەوەمان نیە کە نەک هەر بە تێروتەسەلی بەڵکو بەکورتیش باسیان لێوە بکەین، بۆیە ناچارین وەک لە (سەرباس) ەکەدا گوتوومانە بە چاوپێداخشاندنێک وازبێنین هەتا دەرفەتێکی دیکە کە لە

www.alibapir.net

شوێنێکی تایبەت و تەرخان دا ئەو مەسەلەیە بتوێژینەوە .

سەرەتا ڕاستەوخۆ دوای جەنگی جیهانی یەکەم هەرکام لە شێخ مەحموودی حەفیدو سمایلاغای شکاک (سمکۆ) ، یەکەمیان لە کوردستانی خواروو و دووەمیان لە کوردستانی ڕۆژهەڵات دەستیان بە جموجۆڵ و دژایەتی کردنی ئەو ڕژێمانە کرد کە کوردیان دەچەوساندەوەو داوای مافی ڕەواو شەرعیی گەلەکەیانیان کرد کە بریتیە لە ئازادی و سەربەخۆیی ، بەڵام هیچ کامیان بە ئەنجام نەگەیشتن و سەرەنجام یەکەمیان ئینگلیزە فێڵبازو دووڕووەکان خیانەتیان پێکردو مەلیکایەتییەکەی سەری لە دوورخرانەوە (تبعید) ەوە ـ بۆ هیندستان ـ دەرچوو ! دووەمیشیان بە فرو فێڵ و درۆو دەلەسە کەوتە بۆسەوەو کوژرا .

ئنجا لە ساڵی (١٩٢٥) دا شێخ سەعیدی پیران لە بەشە کوردستانی سەر بە تورکیادا ڕاپەڕی و توانی چەند شارو ناوچەیەکی فراوانی کوردستانی سەر بە تورکیا ئازاد بکات ، بەڵام ئەویش سەرەنجام شکستی هێناو تورکە ڕەگەزپەرستەکان لە سێدارەیان دا ، لە سیەکانیش دا هەرکام لە (شیخ عبدالسلام) ی بارزانیو (شیخ احمد) ی برای و (ملا مصطفی) ی برا گچکەیان زنجیرە جموجۆڵ و ڕاپەڕینێکیان لە ناوچەی بادینانی بەشە کوردستانی سەر بە عێراقدا سازکرد ، بەڵام ئاکامێکی ئەوتۆیان نەبوو ، هەرچەندە هەرکام لەم جموجۆڵ و ڕاپەڕینانەو ئەوانەی دوای ئەوانیش تەئسیرێکی گرنگیان هەبوو ، هەم بۆسەر گەلی کورد لەبواری بێداری و هوشیارکردنەوەو هاندانیدا و ، هەم بۆسەر ڕژێمە ستەمکارو داگیرکەرەکان کە هەتا ڕاددەیەک دەست لە هەندێک ستەمو دەستدرێژی بگرنەوەو بیرێکی جیددیتر لە چارەنووسی ئەو گەلە خواناسو بەجەرگە ستەم لێکراوە بکەنەوە .

هەڵبەتە هەر لەو ماوەیەدا ـ واتە لە سیەکان دا ـ هەم لە

www.alibapir.net

کوردستانی سەر بە تورکیاو هەم لە سووریاش جموجوڵ و شۆڕشی ڕزگاریخوازی کورد درێژەی هەبوو ، بەڵام هەموو جارێ ئەو ڕژێم و دەوڵەتانە کە کوردیان بەسەردا بەشرابۆوە لە بەرانبەر ڕاپەڕینەکانی کورددا پێکەوە ڕیزیان دەبەست و هاوکارییان دەکرد بۆ داپڵۆسین و سەرکوتکردنیان .

پاشان لە ساڵی (١٩٤٥) دا حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە شاری (مهاباد) دامەزراو ،[1] لە ڕۆژی(٢)ی ڕێبەندانی ساڵی (١٩٤٦) یش لە مەیدانی چوارچرای شاری مهاباددا (کۆماری کوردستان) دامەزراو (قازی محمد) بە یەکەمین و دوامین سەرۆک کۆمار هەڵبژێررا ![2] بەڵام حەیفێ ئەم کۆمارەی قازیش وەک مەلیکایەتیەکەی شێخ مەحموود زۆر کەم تەمەن بوو و ساڵێکی نەخایاند کە ڕژێمی ڕەزا شای ئێران پاشکەین و بەین کردن لەگەڵ (ستالین) ی دیکتاتۆری یەکیەتی سۆفیەت ، توانی هەردووک کۆمارەکەی (ئازەربایجان) و (کوردستان) کۆتایی پێ بهێنێ ، کە لەسەر گفت و بەڵێنی ڕژێمی (سۆشیالیزمی عیلمی) یەکیەتی سۆفیەت بنیات نرابوون !!

هەروەها لە ساڵی (١٩٤٦) یش دا لە بەشە کوردستانی سەر بە عێراق پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق دامەزرا ،[3] کە پاش چوونی (مەلا مصطفی) ی بارزانی بۆ ڕووسیاو گەڕانەوەی لە ساڵی

---

(١) بڕوانە (چل ساڵ خەبات لەپێناوی ئازادی) بەرگی یەکەم لاپەڕە (٣٣) نووسینی : عبدالرحمن قاسملو / چاپی دووەم

٢- سەرچاوەی پێشوو / لاپەڕە (٦٧ ، ٦٨)

٣- بۆیە باسی (حیزبی شیوعی عیراقی) م نەکرد کە گوایە لە ساڵی (١٩٣٤) ەوە دامەزراوە ، چونکە خەباتی ئەوان تایبەت نیە بە کوردستانەوە ، وە لەو سەرو بەندەشدا باسی کورد کردن و کوردایەتی - یان پێ کۆنەپەرستی و بەجێماوی ی بووە !!

www.alibapir.net

(١٩٥٨)دا دوای شۆڕشی (١٤) ی تەمموز ڕۆڵێکی گرنگی گێڕا ، وە لە ساڵی (١٩٦١)دا حیزبی ناوبراو بە سەرکردایەتی (ملا مصطفى) گەورەترین شۆڕشی دژی ڕژێمە یەک لەدوا یەکەکانی عێراق بەرپاکرد کە بە شۆڕشی ئەیلوول ناسراوەو هەتا ساڵی (١٩٧٥) کە بە ساڵی (هەرەس) یان (ئاشبەتاڵ) بەناوبانگە دەوامی کرد ، بەڵام لەڕووی ئاکامو ئەنجامەوە بەمەرەدی پێشووەکانی چوو .

پاشان وێڕای بەردەوام بوونی ئەو دوو حیزبەی باسمان کردن چەند کۆمەڵ و تاقمێکی دیکەش بەتایبەتی لەکۆتایی حەفتاکان دا لە زۆربەی پارچەکانی کوردستان دا سەریان هەڵدا کە ئەمانە دیارترینیانن : کۆمەڵەی ڕەنجدەران ، شۆڕشگێڕان .. لە کوردستانی سەربەعێراق دا کە پاشان (یەکێتی نیشتمانی) یان لێ پێکهات ، هەروەها حیزبی سۆشیالیستی کوردستان هەر لەوێ ، وە لە کوردستانی سەربەتورکیادا پارتی کرێکارانی کورد (P.K.K) دامەزرا ، لە بەشە کوردستانی ئێرانیش وێڕای حیزبی دیموکرات ، (کۆمەڵە) دروست بوو کە دوایی لەگەڵ چەند ڕێکخراوێکی دیکەی مارکسی یەکیان گرت و ناویان لەخۆیان نا (حیزبی کۆمۆنیست) .

وە لە ساڵی (١٩٨٥) دا بۆ یەکەمین جار [(١)] لە بەشە کوردستانی سەر بەعێراق دا جموجۆڵی چەکداری ئیسلامیانە بەناوی (لەشکری قورئان) سەری هەڵدا کە باڵی سەربازی (بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی) بوو ، ئەو بزووتنەوەیەی وەک ڕێکخراوێکی نهێنی سەرەتایی

---

(١) دیارە بێ ئاگا نیم لە دروست بوون و سەرهەڵدانی کۆمەڵە چەکدارێک لە ساڵەکانی (١٩٨١ - ١٩٨٢) دا بەناوی(لەشکری ئیسلامی) ـەوە ، بەڵام بە وردبوونەوە لە مێژوو و چۆنیەتی دروست بوون و سەرەنجامی ئەنگیان ، دەردەکەوێ کە چاکترین ناو بۆ پێناسەی ئەو کۆمەڵە چەکدارە ئەوەیە کە هەر لە زووەوە بەندە بۆی هەڵبژاردوون ، واتە (لەشکری ئیستیسلامی) لەگەڵ ڕێزیشمان بۆ ئەو تاک تاکە مسولمانە دڵسۆزو بەجەوهەرانەی کە بەهەڵە ڕەگەڵیان کەوتبوون .

www.alibapir.net

لەکۆتایی خەفتاکان دا پێکهاتبوو، پاشان لە ساڵی (١٩٨٧) دا بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی زیاتر گەشەی کردو فراوانتر بوو و ناوەکەشی گۆڕرا بۆ (بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا).

ئەمە چاوپێداخشاندنێکی خێرا بوو دەربارەی مێژووی جوولانەوەو ڕاپەڕینە ڕزگاریخوازەکانی گەلی کورد، کە بەمەبەستی وەدەست هێنانی ئەو مافە سروشتیو ڕەوایانە سەریان هەڵداوە کە خوای میهرەبان و دادگەر بە هەموو گەل و نەتەوەیەکی بەخشیون.

ئێستاش دەچینە سەر مەسەلەی سێیەم :

سێیەم : گەورەترین هۆی سەرنەکەوتنی ڕاپەڕین و شۆڕشەکانی کورد :

هەرکەسێک بە عەقڵێکی ئازادو ویژدانێکی ساغەوە سەرنجی جوولانەوە ڕزگاریخوازەکانی گەلی کورد بدات، دڵنیا دەبێ کە ئەم هۆیانە سەرەکی ترین و گەورەترین بەرچو لەمپەری بەئەنجام نەگەیشتنیان بوون :

١- یەکنەبوون و دژایەتی نێوخۆ :

بەڵێ خوێنەری سەنگین ! پەرتەوازەییو دژایەتی یەکتر کردنی کورد چ لەسەر ئاستی کوردستانی بەرین و چ لەسەر ئاستی هەرکام لە پارچەو بەشەکانی، گەورەترین هۆی سەرنەکەوتن و بێ ئاکامی سەرلەبەری ڕاپەڕین و شۆڕشە ڕزگاریخوازەکانی گەلەکەمان بووە، بەپێویستیشی نازانم زۆر وەدوای سەلماندنی ئەم ڕاستیە بکەوم کە بەتایبەتی ئێستا بۆتە شتێکی بەڵگەنەویست، بەڵام دەڵێم عارەب گوتوویانە (السعيد مَن اتَّعَظَ بِغَيرِه) کەچی ئێمە نەک لە غەیر، پەندو دەرس لە تەجروبە تاڵ و گرچووبڕەکانی خۆشمان وەرناگرین !

٢- پشت بەخۆ نەبەستن و لەسەر لاقی خۆ نەوەستان :

ئەمیش یەکی دیکەیە لە هۆیە هەرە گرنگەکانی بێ ئەنجامبوونی

www.alibapir.net

جموجۆڵە ئازادیخوازەکانی گەلەکەمان ، هەڵبەتە لێرەدا مەبەستم ئەوە نیە کە ئینسان هەوڵی پەیداکردنی دۆست و پشتیوان نەدات و هەر بەتەنیا تێرا بچێ، چونکە پشت بەخۆبەستن و یارمەتی لەخەڵک خواستن پێکەوە دژ نین ، بەڵکو مەبەستم ئەوەیە کە پێش دەست پێ کردن توانای خۆمان بناسین و بە ئەندازەی ئەو توانایەی کە لەخۆمان دا شکی دەبەین دەست پێ بکەین نەک دیواری کارەکەمان لەسەر بنچینەی گومانای گفت و بەڵێنی خەڵکی بنیات بنێین ، پێشینانیش گوتوویانە (تێکۆشینی بەتەمای جیرانان ئێشکە) و (پشتیش بەدەستی خۆت نەیخورێنی خرووی ناشکێ) .

٣- خۆشباوەڕی و فریوخواردن بە گفت و بەڵێنی هەندەران :

دەوری کاریگەری ئەم هۆیەش لە شکست هێنانی هەرکام لە شێخ مەحموود و قازی موحەممەد و مەلا مستەفادا کە یەکێکیان ئینگلیز و دووەمیان ڕووس و سێیەمیان ئەمریکا گفتیان دابوونێ بە زەقترین شێوە دەبینرێ .

لێرەدا قسەیەکی خۆشی یەکێک لە پێشمەرگەکانی سەردەمی کۆماری مەهابادم کەوتەوە یاد . دەیگێڕایەوە کە تازە (کۆمار) دامەزرابوو ، شیعرێک بوو بە ویردی سەر زمانی خەڵکەکە بەتایبەت سوارەکان ، کە ئاوازی شیعرەکە لەگەڵ هەوای نەرمەغاری ئەسپەکانیان دا زۆر چاک دەهاتەوە ، بەڵام بەداخەوە ئەو خاڵە پێشمەرگەیە بەس ئەم سێ دێڕەی لە شیعری گۆرین لەبیر مابوون :

ئیستالین پێشەوایە

(زووکەن هەڵدەن ئالایە

بۆ کوردان وەک بابوایە) !!

٤ـ کەم یان بێ ئیخلاصی و ساغ نەبوونەوە بۆ مەبەست :

بەڵێ لەڕاستیدا زالبوونی ئارەزووەکانی نەفس و بەرژەوەندی یە

www.alibapir.net

تاکیو تاقمیەکان بەسەر مەبەستە بەرزو پیرۆزەکان دا ـ بەتایبەت لەم دوایی‌یەدا ـ هۆیەکی زێدە کاریگەر بووە بۆ سەرنەکەوتنی زۆر لە سەرکردەو دەمڕاستەکانی کورد، وە ئەگەر بەوردی سەرنج بدەین دەبینین زیادبوون و بەرەستاندنی خەسڵەتی ناوبراو پەیوەندی یەکی ڕاستەوانەی هەیە بە بڵاوبوونەوەو گەشەکردنی بیروبۆچوونە ماددی و نائیسلامی‌یەکانەوە، هەر بۆیەش ڕاستیی و ساغیی و یەکباری ی لە سەرکردەو ڕابەرە پێشووەکان دا زیاتر بووە، چونکە ئەوان یان هەر دووربوون یان کەمتر کەوتبوونە ژێر تەئسیری بیروبۆچوونە ماددی و بێ دینەکانەوەو بیروباوەڕی ئیسلامی‌یانەیان ڕەگ و ریشەی خۆپەرستیو دنیاویستی تێدا نەهێشتبوون و بۆ خواو خەڵک یەکلا بووبوونەوە .

٥ ـ ڕێگانەدانی سیاسەتی ئیمپریالیزمی جیهانی :

هەرچەندە ئەم هۆیە دەورێکی یەکجار کاریگەرو گرنگی هەبووەو هەیە لە سەرنەکەوتن و بێ ئاکام مانەوەی شۆڕشەکانی کورد دا ، بەڵام بۆیە خستمە کۆتایی‌یەوە ، چونکە هەر ئەو هۆیانەی پێشەوە ڕێگا بۆ ئەمیان خۆش‌دەکەن ، یان لانی کەم وادەکەن کە ئەم هۆیە بتوانێ دەوری خۆی ببینێ ، ئەمە لەلایەکەوەو لەلایەکی دیکەشەوە هەرکەسێک بێجگە لە دوژمنایەتیو زیان شتێکی تر لە دوژمنی یەوە چاوەڕێ بکات بەهەڵەدا چووەو زەینی خلیسکەی بێ بردووە !

تێبینی : بەپشتیوانی خوا لە بەشی پێنجەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەدا کە لەژێر سەرباسی: (ئیمان چارەی دەردی " کورد " دەکات نەک پەرلەمان) دایەڕوونی دەکەینەوە کە چۆن بەهۆی ئیمان و ئیسلامەوە هەرکام لەم خاڵە لاوازانەی کە بوونە پەرچ و لەمپەڕی سەر ڕێگای جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد لادەچن و چارەسەر دەکرێن .

www.alibapir.net

بەشی دووەم
گەلی کورد چی دەوێ ؟!

خوێنەری خۆشەویست !

بەپەسندی دەزانم کە دەقی ئەو (باس) ەی بەشێوەی (محاضرة) یەکلە ڕۆژی شەممەی (ذو الحجة) ی ڕێکەوتی ١٩٩١/٦/١٥ لە کۆڕێکدا کە (نادي الأعلام العربي) لە پیشاوەری پاکستان سازی کردبوو پێشکەشم کرد لەژێر سەرباسی (القضية الكردية جذورها وطريق حلها) ، لێرەدا وەربگێڕمە سەر زمانی کوردی و لە وەڵامی ئەو پرسیارەی سەرێ دا بینووسم : (1)

ئەمەش دەقی (باس) ەکەیە دوای وەرگێڕانی :

(برا ئازیزو بەڕێزەکان جوانترین بەخێرهاتنتان دەکەین و سڵاوی پیرۆزی ئیسلامتان ئاراستە دەکەین (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) وە سەلام و ڕێزی برایانی تێکۆشەری خۆتانتان لەسەر زەوی کوردستانی بریندار بێ ڕادەگەیەنین بە سەرکردەو پێشمەرگەو پیرو گەنجەوە .

وە زۆر سوپاستان دەکەین و لەخوای بەخشەر داواکارین کە چاکترین پاداشتتان بداتەوە لەبەرانبەر سازکردنی ئەم

---

(1) کۆڕی ناوبراو کۆڕێکی ڕۆژنامەیی (ندوة صحفية) بوو کە نوێنەری گەلێک لەو گۆڤارو بڵاوکراوە عارەبیانەی تێدا ئامادە بوون کە لە پاکستان دەردەچن ، وە ژمارەیەک لە نوێنەرانی ئەو دامەزراوە ئیسلامیانەی کە لە گۆڕەپانی جیهادی ئەفغانیدا کار دەکەن ، ئەوەندەی من ئاگادارم هەرکام لە گۆڤاری (النفير) و گۆڤاری (المرابطون) ئەم (محاضرة) یەیان بڵاوکردەوە .

www.alibapir.net

کۆبوونەوەیەدا کە بەڵگەی هەستکردنە بە بەرپرسیارێتی لە ئاقار کێشەی ڕەوای گەلی کوردی موسوڵمانی ستەملێکراودا و گرنگیپێدانی برا خۆشەویستەکانم !

ناوو نیشانی ئەو باسەی کە ویستم پێشکەشتانی بکەم ئاوایە :
(کێشەی کوردو ڕەگو ڕیشەکانیو ڕێی چارەسەری) ، وە ئەم باسەتان لەم چەند خاڵەی خوارێدا بۆ کورتدەکەمەوە :
خاڵی یەکەم : گەلی کورد کێ یە ؟!
خاڵی دووەم : گیروگرفتی گەلی کورد چی یە ؟!
خاڵی سێیەم : ئەم گیروگرفتە کەی سەری هەڵداو لەکوێوە هات ؟!
خاڵی چوارەم : گەلی کورد عەوداڵی چ ئامانجێکە لە خەباتی سەختی زیاتر لە سەد ساڵەیدا ؟!
خاڵی پێنجەم : چۆن دەگونجێ بەشێوەیەکی ئیسلامییانە چارەی گیروگرفتی گەلی کورد بکرێ ؟!

خاڵی یەکەم : گەلی کورد کێ یە ؟!

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە بەپێویستی نازانم کە بە قووڵاییو قوژبنەکانی مێژووتاندا بگێڕم ، چونکە گەلێک باسو لێکۆڵینەوە بە زۆر زمانی جیا جیا دەربارەی بنەڕەتی گەلی کوردو ژیانو خوو و نەریتەکانی هەن ، هەرکەسێک دەیەوێ بەو باسەدا قووڵ بێتەوەو زیاتر بزانێ ، دەتوانێ بگەڕێتەوە بۆو سەرچاوانە ، بەڵام من هەر بەکورتی دەڵێم :
١- لەبارەی بنەچەکەی گەلی کوردو هەویەی نەتەوەیییەوە بەتایبەت لەنێو ڕۆژهەڵاتناسەکاندا مشتو مڕو بگرەو بەردە هەیە ، بەڵام ئەو ئەنجامەی کە لەسەری ڕێککەوتوون بەپێی ئەو سەرچاوەر

www.alibapir.net

بەڵگەنامانەی کە هیچ گومان و دوودڵیەک ناهێڵن ئەمەیە :
کە گەلی کورد گەلێکی ڕەسەنە کە لە دێرزەمانەوە لەو ناوچەیەی کە ئێستا تێیدایە نیشتەجێ بووەو، لە هەندێک لە قۆناغەکانی مێژووی دوورو درێژیشیدا دەوڵەتی پان و پۆڕی هەبوو ون .
وە ئێستا ژمارەی کوردان لە هەموو پارچەکانی کوردستانی دابەشکراودا نزیکەی (٣٠) ملیۆن کەس دەبێ .
٢- وە گەلی کورد مسوڵمانەو ، ئیسلامی بە بەرنامە قبووڵ کردووە بە ڕێژەی (٩٨%) وە لە سەردەمی خەلیفەی دووەم (عومەری کوڕی خەتتاب) خوا لێی ڕازی بێ ، بە ویست و ئارەزووی خۆی ئیسلامی وەرگرتوەو بڕوای پێ هێناوە .
وە مێژوو بۆمان دەگێڕێتەوە کە بەدەگمەن نەبێ لەنێوان سوپای ئیسلام و گەلی کورددا جەنگ ڕووی نەداوە ، ئەمەش لەسۆنگەی ئەوەوە بووە کە گەلی کورد بەماوەیەکی زۆر بەر لە هاتنی ئیسلام هیچ کیان و قەوارەیەکی سەربەخۆی نەبوو - وەک هەندێک کوردی ڕەگەز پەرستگومان دەبەن و لاف لێ دەدەن - بەڵکو لە ڕۆژهەڵاتەوە لەژێر نیری دەوڵەتی ساسانیو لە ڕۆژئاواوە لەژێر نیری دەوڵەتی بیزەنطیدا دەیناڵاند .
جا کاتێک ئیسلام بە دادگەری و بەزەییو بەرنامە ئاسان و دڵگیرەکەیەوە هات ، کە عارەب بەسەر عەجەمدا و سپی بەسەر ڕەشدا بە چاکتر دانانێ ، بەڵێ لەکاتێکدا کە ئیسلام بە شێوە ڕەسەن و ڕاستەقینەکەی هات ، گەلی کورد لە ئامێزێ ی گرت و، بابای تینووی بیابانی گەرمو قاقڕ چۆن پێشوازی ئاوی سارد دەکات ئاوا بەپیریەوە هات و، بە عەقڵ و ئاوەزی بڕوای پێ هێنا و لەقووڵایی دڵیەوە خۆشی ویست .
٣- وە هەر لەو کاتەوە کە گەلی کورد چۆ ژێر سایەی ئیسلام و بە

www.alibapir.net

بەرنامەو ڕێبازی ژیانی هەڵی بژارد ،خزمەتی کردو لەپێناوی سەرخستنیو بەرزکردنەوەی ئاڵاکەی دا بە سەرو ماڵ خۆی فیدا کرد .
وە بە خزمەتە گرنگەکانی شارستانەتی ئیسلامی دەوڵەمەند کرد بەتایبەتی لەبواری زانستو عەسکەری دا ، وە (ابن الصلاح الشهرزوري) و (ابن الحاجب) و (ابن الأثير) ی مێژوونووس و (ابن الأثير) ی فەرموودەناسو (صلاح الدين) و (مولانا خالد) و (احمد شوقي ـ امير الشعراء) و (البيتوشي) و (امجد الزهاوي) و (شيخ محمود الحفيد) و (سعيد النورسي).. خوا لە هەموویان خۆش بێ ، تەنیا چەند نموونەیەکن لەو کەسایەتی ـ یە دیارو کاریگەرانەی کە گەلی کورد لە سێبەری ئیسلام دا پەروەردەی کردوون .
وە پێویستە لێرەدا ئاماژە بۆ ئەوە بکەم کە گەلی کورد دەستی چاکەی بەسەر زۆر لە گەلە ئیسلامیەکانەوە هەیە لە بواری سوپایی‌دا ، چونکە ئەو گەلە کە بە ئازایی‌و چاونەترسی ناوی کردوە ، لە هەموو قۆناغەکانی دەوڵەتی ئیسلامی‌دا وەک زریّ و قەڵغانێک بووە بۆی ، وە هەرکام لە بەربەرچدانەوەی هێرشی درندانەی خاچپەرستەکان بۆسەر جیهانی ئیسلامی بە سەرکردایەتی صەلاحەددینی ئەیوبیو ، پاسی کردنی دەوڵەتی عوسمانی لە ڕۆژهەڵات و ڕۆژ .... ئاوایەوەو ، بەربەرچدانەوەی هێرشی ڕووسەکان لە سەرەتای جەنگی جیهانی یەکەم‌دا بۆسەر ئێران و ، بەشداری کردنی عەشیرەتە کوردەکان بە سەرکردایەتی شێخ مەحموودی حەفید لە ڕاوەستان لەدژی ئینگلیز لە ساڵی (١٩١٨) دا ، بەس چەند نموونەیەکی هەڵوێستە مەردانەکانی ئەو گەلە موسڵمانەن لە بەرگری کردنی لە نیشتمانی ئیسلامیو پاراستنی بوون و کیانی ئیسلام .

www.alibapir.net

خاڵی دووەم : گیروگرفتی گەلی کوردی مسوڵمان چی یە ؟!

ڕەنگە هەندێک کەس بەهەڵە وا حاڵی بووبن کە گیروگرفتی گەلی کورد ئەوەیە کە ناتوانێ لەگەڵ گەلە مسوڵمانە دراوسێکانی‌دا بژی ، یان گیروگرفتەکەی ئەوەیە کە دەیەوێ لە ئوممەت و نیشتمانی ئیسلامی جیابێتەوە و سەربەخۆ بێ ، بگرە هەندێک لەوانە بەدگومانی‌یان گەیاندوونیە ڕاددەیەک کە پێیان وایە ئەو گەلە مسوڵمانە ڕۆچووە لە ئیسلامدا ، گیروگرفتەکەی ئەوەیە کە دەیەوێ واز لە ئیسلام بهێنێ - یان وازیشی لێ هێناوە ! - و بەرەو گومڕایی و سەرگەردانی پاشگەزبێتەوە ، دوای ئەوەی خوای بەرز خستوویەتە سەر ڕاستە شەقامەکەی خۆی !
بەڵام نەخێر گیروگرفتی ئەو گەلە هیچ کام لەم ئیحتیمالانەو وێنەی وانیش نیە ، بەڵکو گیروگرفتەکەی بریتیە لە :

(دان پێدا نەهێنرانێکی ڕاستەقینە بە کیان و بوونی وەک گەلێک کە مافی ژیانی هەیە لە خاک و نیشتمانی خۆی دا ، ژیانێکی ئازادانەی بەڕێز کە شایستەی ئینسان بێ) .

بەڵێ برا ئیسلامی‌یەکانم بەو خوایەی کە جگە لەوی هیچ خوا نین گیروگرفتی گەلی کورد بەس ئەوەیە کە ئەو دەوڵەت و ڕژێمانەی کوردیان بەسەردا بەشراوەتەوە و نیشتمانی کوردیان لەنێودا بەشکراوە ، بە دان پێداهێنانێکی کردەیی - بگرە زۆر جاران تیۆری و دەمیش- دانی بۆ پێدا ناهێنن کە کوردیش گەلێکە نیشتمان و زمان و کیانی خۆی هەیە وەک هەموو ئەو گەلە مسوڵمانانەی کە ئوممەتی ئیسلامی‌یان لێ پێکهاتوە .

www.alibapir.net

ئنجا ئەگەر هات و هەندێک لەوانەی داوای مافە سروشتیی و رەوایەکانی ئەو گەلە دەکەن بەهەڵە یان بەقەستی رێی خوارو خێچیان گرتەبەر، وەک پەنابردنە بەر بیردۆزە رۆژهەڵاتیی و رۆژئاواییەکان و شوێن کەوتنی بیرۆچکە بێ بڕواییەکان، ئەوە وەک لە هیچ خاوەن ویژدانێک شاراوە نیە ئەو هەڵوێستە هەڵانە هیچ لە هەقێتی و ڕەوایەتی مەسەلەی کورد ناگۆڕێ، چونکە هەق ئەگەر بە شێوازێکی ناهەقیش داوا بکرێ نابێتە ناهەق، بەڵکو تەنانەت ئەگەر شوێن کەوتوانی ناهەقیش داوای بکەن !!

خاڵی سێیەم: ئەو گیروگرفتە کەی سەری هەڵداو لەکوێ وە هات؟!

هەندێک کەسی ڕەگەزپەرست و زیادەڕۆ کە وەک پێویست بە ئیسلام ئاشنا نین، پێیان وایە ڕەگ و ڕیشەی کێشەی کورد بە قووڵایی زەوی مێژووی ئیسلامیدا ڕۆچووە، ئێمەش بۆ خستنەرووی پووچەڵی ئەم دەعوایە بەس دوو بەڵگان دێنینەوە.

یەکەم: ئەگەر ڕاست با ئیسلام ستەمی لە گەلی کورد کردبایەو مافەکانی لێ زەوت کردبان، ئەو گەلە لە پێناوی وەدی هێنانی مافە زەوتکراوەکانیدا بەدرێژایی مێژووی ئیسلامی زنجیرە شۆڕش و ڕاپەڕینێکی یەک لەدوای یەکی ئەنجام دەدان، هەروەکچۆن لەم سەدەیەی دواییدا بینیمان، ئاخر ئەم گەلە بەناوبانگە (1) بە ئازایەتی و مل کەچ نەبوون و بێ دەنگ نەبوونی لەئاقار ستەم و دەستدرێژی دا.

---

(1) (قلقشندي) لە کتێبی (صبح الأعشي) دا دەربارەی گەلی کورد گوتوویەتی: (الاكراد كالبروق اذا وثبوا وكالأسود اذا غضبوا). واتە: کوردەکان لەکاتی ڕاساندا وەک برووسکەو لەدەمی تووڕەبووندا دەڵێی شێرن.

www.alibapir.net

دووەم : ئەگەر گەلی کورد بەو شێوەیە بوایە کە ئەوانە گومان دەبەن ، باپایەکی وەک (صلاح الدين الأيوبي) نەیدەتوانی بگاتە پلەی سەرکردایەتی بەهێزترین سوپای ئیسلام و ببێتە سەرۆکی گەورەترین دەوڵەتی ئەو سەردەمە .

نەخێر گیروگرفتی گەلی کورد لە واقیعێکی ئیسلامیدا دروست نەبووەو ڕەگ و ڕیشەی ئەو بەڵا گەورەو ستەمە دزێوە لە زەمینەی ئیسلامیدا نەڕواوە ، بەڵکو ئەو گیروگرفتە دوای زاڵ بوونی ئیمپریالیزمی جیهانی بەسەر دنیای ئیسلامدا پەیدابوو ، کە ئەمیش دوای نەمانی خەلافەتی ئیسلامی ڕووی دا ، ئەو خەلافەتەی کە بەهۆی نەخۆشیەکانی و لادانە جۆراوجۆرەکانی لە ئیسلام نەیتوانی بەرهەڵستیی دوژمنە سەهیۆنیو خاچپەرستەکان بکات .

.... (١)

کەواتە هەرکەسێک ڕازی بێ بە مانەوەی ئەم گیروگرفتە کە گیروگرفتی تێکڕای موسڵمانانە نەک بەس گەلی کورد ، یان لانی کەم ئەو پەیمانە ئیمپریالیزمیە نەگریسەی کە گیروگرفتی ناوبراوو گەلێکی دیکەشی لە جیهانی ئیسلامدا پەیدا کردن ، بە ناشەرعی و ستەمکارانە نەزانی مانای وایە بە زمانی حاڵ کێڵانە یان خۆ گێل کەرانە شایەدی ی دەدات کە بە نەخشەو پیلانەکانی کوفری جیهانی ڕازی یە ، دیارە خوای بەرزیش ئاگاداری کردووینەوە لە شوێن کەوتن و دۆستایەتی کردنی جولەکەو دیانەکان و ... فەرموویەتی : (یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا الیهود والنصاری أولیاء بعضهم أولیاء بعض ومن یتولهم منکم فأنه منهم ...) المائدة / ٥١ .

---

(١) چەند دێڕێکم لێرەدا وەرنەگێڕان ، چونکە دەربارەی پەیمانی شومی سایکس پیکۆو چۆنیەتی دابەش کرانی جیهانی ئیسلامی و نیشتمانی کورد بوون ، کە پێشتر باسکراوەو گوتم با دووبات نەبێتەوە .

www.alibapir.net

خاڵی چوارەم : گەلی کورد لە خەباتی سەختی زیاتر لە سەد ساڵەی دا

عەودالی چ ئامانجێکە ؟!

ئەو ئامانجەی کە گەلی کوردی مەینەت بار بەدرێژایی مێژووی تاڵی پڕ لە شۆڕش و ڕاپەڕینی ، وە بەدرێژایی ململانێی سیاسی و عەسکەری لەگەڵ ئەو دەوڵەت و ڕژێمانەی کە کوردستان و دانیشتووانی یان بەسەردا بەشراوەتەوە ، بەدوای دا عەودالە و هەوڵی بۆ دەدات بەس ئەوەیە کە وەک هەموو گەلانی دنیا حیساب بکرێ و مافە ڕەوایەکانی وەدەست بهێنێ و ، هیچ کەس نەی چەوسێنێتەوە و زەوی و خاکی یان هیچ مافێکی دیکەی لێ زەوت نەکات ، چونکە ئەو گەلەش وەک هەموو گەلانی دنیا هەموو ئەو خەسڵەت و تایبەتمەندی یانەی هەن کە پێیان بچێتە ڕیزی گەلانی دنیاوە بەبێ زیاد و کەم ، مادام وایێ بۆی هەیە وەک هەر گەلێکی دیکە کە کیان و قەوارەی نەتەوەیی خۆی هەبێ لە ڕیزی ئەو گەل و کۆمەڵانەدا کە ئوممەتی ئیسلامی یان لێ پێکهاتوە .

وە گەلی کورد ئەو مافەشی نە لەسەر بنچینەی ڕەگەزپەرستی و بە هاندەری دەمارگیری نەفامی ی داوا دەکات و ، نە لەسەر حیسابی ماف و بوون و کیانی خەڵکی دیکە ، بەڵکو لەسەر بنچینەی هەق و دادگەری و بە هاندەری لابردنی ستەم و بەربەرچدانەوەی دەست درێژی ، خوای بەرزیش فەرموویەتی : (... لاتَظلمونَ ولاتُظلَمُون) البقرة / ٢٧٩ . واتە :

نە زوڵم بکەن ، نە بهێڵن زوڵمتان لێ بکرێ !!

هەڵبەتە نکووڵیشمان لەوە نیە کە هەندێک لەو تاقم و پێڕانەی داوای مافە نەتەوایەتیەکانی گەلی کورد دەکەن هەندێکجاران هەڵوێستی ناقۆڵایان نواندوون و ڕووی گەشی مەسەلەی گەلی کوردیان

www.alibapir.net

ناشیرین کردوەو بێزاندوە ، بەڵام ئەوانەشدیسان تا ڕاددەیەک عوزرو بەهانەیان هەیە ، چونکە وەک گوتراوە (پیاو کە بە ڕووباری داچوو دەست بۆ پووشیش درێژ دەکات !!) ، جا ئەگەر بمانەوێ دادگەرانە حوکم بدەین و سەرنجی دیوی نێوەوەی شتان بدەین و بە دیوی دەرەوەیان وازنەهێنین ، نابێ بەتەنیا لۆمەو سەرکۆنەی ئەو تاقم و کۆمەڵە لاڕێیانە بکەین ، بەڵکو بە پلەی یەکەم ئەو ڕژێمانە تاوانبار بکەین و ڕووی ڕەخنەو گلەیی یان تێ بکەین کە بە ئاگرو ئاسن ڕەفتاریان لەگەڵ گەلی کورد دا کردوەو ناچاریان کردوە کە پەنا بەرێتە بەر ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا و دەستەو داوێنی ڕێچکەو بیردۆزە بێ بڕوایەکانیان ببێ و ، وەک ئەو کەسەی لێ بەسەربێت کە دەڵێ : (تداوَيْتُ بالذي هو الداء) ، بە شتێک خۆم دەرمان کرد ، کە هەر ئەو دەردی ڕاستەقینە بوو . ... (١)

ئێستاش کە هەتا ڕاددەیەک زانیمان دەردی گەلی کورد چی یەو چی دەوێ ، کاتی ئەوە هاتوە بزانین لە چ ڕێ یەکەوە بەو کامەو مرادە دەگات و مەخسوودی حاسڵ دەبێ !

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

---

(١) خاڵی پێنجەم زیاتر پەیوەندی بە بەشی پێنجەمی ئەم لێکۆڵینەوەیە هەیە ، بۆیە لەوێدا دەینووسین .

www.alibapir.net

بەشی سێیەم

لەڕێی دیموکراسی و پەرلەمانەوە دەگەینە چی ؟!

خوێنەری بەڕێز !

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارەی سەرێ پێویستە لەپێشەوە چەند خاڵێک بخەینەڕوو :

١- دیموکراسی یانی چی ؟!

دیموکراسی کە ئێستا بۆتە زاراوەیەکی سیاسی بەڕمێن لە ڕیشەدا وشەیەکی (یۆنانی) یەو لە دوو برگە پێکهاتوە ، (دیمۆس) واتە (گەل - شعب) ، وە (کراسی) واتە (حوکم) کەواتە : دیموکراسی یانی (حوکمی گەل) ، چ وشەیەکی شیرین و بریقەدار !! دیارە مەبەستلە (حوکمی گەل) یش ئەوەیە کە خەڵک و دانیشتووانی ناوچەیەک یان زیاتر لەنێو خۆیاندا ڕێک بکەون کە بەرنامەو پەیڕەوی ژیان بۆخۆیان دابنێن و حوکمڕان و کاربەدەستانی مشوورخۆری خۆیان دیاری بکەن .

بۆیە هەمیشە لەگەڵ وشەی (دیموکراسی) دا وشەی (هەڵبژاردن - إنتخاب) یشهەیە ، چونکە تاقە ڕێگایەککە بگونجێ دیموکراسی لێوە بەڕێوە ببرێ (هەڵبژاردن) ە ، مەبەستیشلە هەڵبژاردن ئەوەیە کە (گەل) لەنێو خۆیدا ژمارەیەکی دیاریکراو لە نوێنەرانی خۆی هەڵدەبژێرێ بۆئەوەی بەناوی (گەل) ەوە کۆڕو ئەنجوومەنێکپێک بێنن کە پێی دەگوترێ (پەرلەمان) ، یان (کۆنگرێس) .

هەڵبژاردنیشدەگونجێ بەچەند شێوەیەکی جیا جیا ئەنجام بدرێ

www.alibapir.net

که زەقترینیان ئەمانەن : بازنەیی (دائري) ، گوێرەیی کراوە ـ (نسبي مفتوح) ، گوێرەیی داخراو (نسبي مُغلَق) .

(پەرلەمان) یش کە بەرهەمو (بیت القصید) ی دیموکراسی یە ئەو کۆڕو کۆمەڵەیە کە (گەل) بە زۆرترین دەنگ هەڵی بژاردوون بۆ حوکمڕانیو بەرنامە دانان و هەرچی گەل پێویستی پێی هەبێ لە هەموو وردو درشتی ژیانی دا .

٢ـ دیموکراسی لەکوێ وە سەری هەڵداو بۆچی ؟!

دیموکراسی سەرەتا بەشێوەیەکی سادە چەند سەدەیەک بەر لە لەدایک بوونی (مەسیح) سەلامی خوای لێ بێ ، لەنێو یۆنانیەکاندا سەری هەڵدا ، وەک بریتی (بَدیل) یێک بۆ ئایین و بەرنامانەی کە پێغەمبەران علیهم الصلاة والسلام لەخواوە بۆ ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی ژیانی مرۆڤایەتییان دێنا ، دیارە سەرچاوە مێژوویی ـ یەکانیش هەواڵمان دەدەنێ کە یەکێک لە نەریت و ڕێ و ڕەسمەکانی یۆنانیەکان بریتی بووە لە پشت تێکردنی هیدایەت و بەرنامەکانی خوای پەروەردگار ، تەنانەت هەندێک لە توێژەرەوانی قورئان فەرموویانە ئەم ئایەتە :(فلما جاءتهم رسلهم بالبينات فرحوا بما عندهم مِنَ العلم وحاق بهم ماكانوا به يستهزؤن) غافر / ٨٣ . دەربارەی فەیلەسووفەکانی یۆنان و هەڵوێستیان لەئاقار پێغەمبەرانی خواو بەرنامەکانیان دەدوێ .

بەهەرحاڵ هەر ئەو هەموو کەلەپوورە زۆرو بۆرو بێ هێزو پێزەی کە پێی دەگوترێ (فەلسەفەی یۆنانی) بەڵگەو نیشانەی پتەوی ڕاستیی ئەو ڕایەیە کە گوتمان .

ئنجا بێگومان ئینسان لەهەر کات و جێیەکدا هیدایەت و بەرنامەی خوا بزر بکات ، چاری ناچارە کە هەوڵ بدات بەهەر شێوەیەک بووە ئەو کەلێن و بۆشاییە پڕبکاتەوەو بەرنامەو پەیڕەوێک بۆخۆی سازبکات ، گوتراویشە (الحاجة أمُّ الأختِراع) ..

www.alibapir.net

بەو پێیەش دەگونجێ بگوترێ: (الحَیْرةَ عن الشرع أُسّ الأبتداع) .

ئنجا بۆ جاری دووەم دیموکراسی لەپێشەوە لە ئەورووپاو پاشان لە ئەمریکادا کە میراتگری ئیغریقیو یۆنانییەکانن . سـەری هەڵدایەوە ، چونکە لەسەرێکەوە ئەو ئایین و بەرنامەیەی کە (عیسی) سەلامی خوای لێ بێ هێنابووی هەم لە ڕۆژگاری خۆی دا دژایەتـی زۆریان کردو، هەم دوای خۆشی هەتا توانییان شێواندیـــان و دەستکاریان کرد تا وای لێ هات کە کەڵکی ئەوەی پێوە نەمابوو ژیانی تاک و کۆمەڵ ڕێک بخاو بەڕێوەبەرێ ، (١) وە لەسەرێکـی دیکەشەوە هەموو شێوەکانی دیکەی حوکمڕانییان تاقی کردبوونەوەو.. جەرباندبوون هەر لە تیۆکراسیو بیرۆکراسیو دیکتاتۆرییەوە هەتا پادشایەتیو تاقە حیزبیو سەربازی و .. هتد کە ئازارو ئێش و مەینەتییەکی زۆریان بەدەست هەرکامێکیانەوە چێشتبوو، بۆیـە سەرەنجام گەیشتنە ئەو قەناعەتە کە دیموکراسی چاکتریـــن و دادگەرایەترین جۆری حوکمڕانییەو، لەڕاستیش دا ئەگەر بوونـی خوای پەروەردگارو هیدایەتو بەرنامەکەی لەگۆڕێ دا نەبێ ، لـە جەنگەڵ و چخوردی نەفامانەی بیردۆزەو ڕژێمە مرۆڤگردەکـان دا (دیموکراسی) لە هەموان وێچووترو لەبارترەو لە هەقـــەوە نیزیکترە ، بەڵام هەقیش نیە !!

کەواتە :

پوختەی قسان ئەوەیە کە دیموکراسی چ بەشێوە سادەو سەرەتاییـ ـیەکەی سەردەمی یۆنانیو ڕۆمانەکانیو، چ بە بیچمی نوێو تازەی ئێستای ، پێداویستی ژیان و گوزەرانی کۆمەڵگایەکی لە بەرنامەی

---

(١) پێویستە ئەوەش بگوترێ کە ئایینی مەسیحی هەر لە ئەسڵیش دا بۆ کۆمەڵ و قۆناغێکی تایبەت و دیاریکراو هاتبوو، نەک بۆ خەڵک و قۆناغی ئەوسای ئەورووپا و ئەمریکا، بەڵکو ئەوەی ئەم ئەرکـەی پێ سپێرراوە بەرنامەی هەمیشەییو سەرتاسەری مرۆڤایەتی یە کـە ئیسلامە .

www.alibapir.net

ڕاست و ساغی خوا بۆ هەواڵ هێناویەتەدی و، درەختێکی میوەو بەر تاڵە کە لە زەمینەی بەتاڵ و حەتاڵی بۆشایی فیکری (الفراغ العقائدي) خەڵکێکی بێ بەرنامەو سەرگەردان دا ڕوواوەو خەملاوە .

٣- بەرهەمی دیموکراسی و پەرلەمان لە شوێنی لەدایکبوونیان دا :

کاتی خۆی - واتە پێش‌سالانی دەست‌پێکردنی (بیرۆیسترۆیکاو گلانسنۆست) ی گۆرباتشۆف - کە لەگەڵ برادەرە مارکسی و شیوعی‌یەکان دا دەربارەی پووچەڵی و گەندەڵی مارکسیزم و کۆمۆنیزم دەدواین و بە بەڵگەی عەقڵ و زانست و هەواڵ و مەعلووماتی ڕاست لەبارەی ئەو واقیعەی کە لەسەر سوێ ی هەرەس‌بوو ، بەلام ئەوان لێی بێ ئاگاو چەواشەکراو بوون ، بۆمان دەسەلماندن کە بەدوای کلاوی خوارو ڕێچکەی ناهەموار کەوتوون و دەستیان لەبنی هەمبانەی بەتاڵەوە دەردەچێ و، لەئاکام‌دا ئەو سووژن و درێشەیەی پێنەوژ پەڕۆی بیردۆزەی شڕو دڕاوی بیرۆچکەکەیانی پێ دەکەن لەدەستیان هەڵدەچێ ! سەرەخەری یان دەکردو نەیان دەسەلماند ، بەلام دوای ئەوەی دەهۆڵ دڕاو تەقەی بڕاو بیرۆچکەی گۆڕین بە حوکمی یاسای عەقڵی و زانیاری (زادەی مرۆڤ‌حوکمی خاوەنەکەی هەیە) [1] بە داسی سروشت (فطرة) ی نەگۆڕی ئینسان ملی هەڵبڕاو، لەبەر سندانی واقیعی کۆمەڵگا بە چەکوشی ڕەوتی ژیان و پێداویستی‌یەکانی گوزەران وردو خاش‌کراو، هەر لەو شوێنەدا کە تێیدا لەدایک بوو فڕێ درایە زبڵدانی مێژووەوەو هەزارو یەک‌نەفرینی لێ کرا، بەڵێ دوای ئەوە هەموو ئەو برادەرە دڵگەرمانە - مەگەر تاک و تەرای بێ ئاگا لە جەنگ و هەرا- سەری (تقدیس) یان بۆ

---

(١) خوا هەقە کاتی خۆی (مارکس) یش‌بەی بەو ڕاستی‌یە گرنگە بردبوو و تەنانەت‌کردبووشی بە مەحکەمترین پایەو پێ لە چواربێی دیالکتیکەکەی !! بەلام وادیارە خۆی و بیردۆزەکەی فەرامۆش کردبوو کە ئەوانیش‌مل کەچی هەمان یاساو دەستوورن و بە حوکمی (کل نفس ذائقة الموت) دەبێ هەموو کەس و شتێک- جگە لە خوای بەدیهێنەری کەس و شتان - تامی مەرگ بچێژێ !!

www.alibapir.net

هەق و ڕاستی دانەواندو فزەیان لێ بڕا .

بەڵێ لەڕاستیدا بۆ هەڵسەنگاندن و نرخاندنی هەر بیـــردۆزەو بیروباوەڕێک و پەی بردن بە شکست یان سەرکەوتنی ، چاکتریــن و نیزیکترین ڕێگا ئەوەیە کە سەرنج بدرێ داخوا لەشوێنی لەدایـــک بوونی‌و لە هەرەتی لاوی و پێگەیشتنی‌دا چۆن بووەو چی کردوە !

جا ئەگەر بەو چاوەی کە گوتمان سەیری دیموکڕاسی بکەیــن و ، بەو پێوەرە بیپێوین و لە مەحەکی بدەین بە گەلێک ئەنجامــــی گرنگ و سەرسووڕهێنەر دەگەین :

یەک : دوو جەنگی جیهانی یەکەم‌و دووەم بەمەبەستی وڵاتداگیرکـردن و بازاڕ گەرمکردن و کارگە وەگەڕخستن ، کە زیاتر لە (٧٠) ملیـــۆن کەسیان تێدا بوونە سووتەمەنی !

دوو : چەندان جەنگ و هەرا نانەوەی وەک : ڤێتنام ، ئەفغانستـــان، عێراق و ئێران ... کە جگە لە قەلاچۆکردنی خەڵکی بێ تــــاوان و خێراتر کارکردنی کارگەو فابریقەخانەی چەکە کوشندەکان هیـــــچ بەرهەمێکی دیکەیان نەبوو .

سێ : هێشتنەوەو چارەسەرنەکردنی چەند گیروگرفت و کێشەیەکـــــی گرچووبڕ کە ئەگەر دەوڵەتە دیموکڕاسی‌یەکان ! بیانەوێ بەئاسانـــی چارەسەر دەکرێن ، بۆ وێنە : کێشەی گەلی کورد ، فەلەستیــــن ، کشمیر ... هتد .

چوار : دزین و بردنی خێروبێرو چاکترین شتی وڵاتانی ئەو خەڵکـــەی ناویان لێ ناون جیهانی سێیەم، لەباتی ئەوە ناردنی شـــــەڕو خراپەو زیان بەخشترین شتی خۆیان وەک : بیردۆزە پووچو ژەنگاوی‌یە ماددی‌یەکان ، خوو و نەریتە گەندەڵ و پووچەکان ، کیمیایـــی و چەکە کوشندەکان ، سەرباری ڕەش‌نەخشەو پیلانە گڵاوەکان بۆ ئـــەو طاغووت و دیکتاتۆرە کارتۆنی‌یە بەکرێ گیراوانەی کە وەک داشــی دامە وان بەدەستیانەوە !

www.alibapir.net

پێنج : نزم‌بوونه‌وه‌و دابه‌زینی ئاستی لایه‌نه ئینسانیی‌و مه‌عنه‌وی یه‌کانی مرۆڤ‌و، په‌ره‌ستاندنی خووه شه‌یتانیی‌و ئاژه‌ڵی‌یه‌کان و ده‌گمه‌ن بوونی ڕه‌وشته به‌رزه‌کان و ، به‌ڕه‌سمیی‌و قانوونی دان پێداهێنانی زینا ، نێربازی ، مه‌ی خۆری ، قومار ، سوودخۆری .. هتد .

که له ئه‌نجامی ئه‌و بێ ڕه‌وشتیی‌و تاوان و خراپانه‌دا ده‌یان نه‌خۆشی ده‌روونیی‌و عه‌قڵیی‌و کۆمه‌ڵایه‌تیی‌و جه‌سته‌یی .. سه‌رتاپای وڵاتیان ته‌نیوه‌ته‌وه ، که خۆکوژی (إنتِحار) و شێتیی‌و دڵه‌ڕاوکه‌و ئائارامیی‌و هه‌ست‌کردن به‌ته‌نیایی‌و به‌پووچ‌و بێ حیکمه‌ت‌له‌قه‌ڵه‌م دانی ژیان و ئایدزو ... هتد چه‌ند نموونه‌یه‌کن له‌و نه‌خۆشیانه .

جا له‌ڕاستیدا ئه‌گه‌ر به‌وێ هه‌موو ئه‌و خراپه‌و ئاشووب‌و ناخۆشیی‌و نه‌خۆشیی‌و پیسیی‌و گه‌نده‌ڵی‌یه‌ی که له‌سایه‌ی ڕژێمی دیموکراسیدا وڵاته نامسوڵمانه‌کانی ڕۆژهه‌ڵات‌و ڕۆژئاوا به‌تایبه‌تیی‌و سه‌رتاپای جیهانی به‌گشتی گرتۆته‌وه پێوسته چه‌ند به‌رگ کتێبی قه‌به بنووسم ، بۆیه به‌وه‌نده وازدێنم‌و خوێنه‌ری به‌ڕێز حه‌واڵه‌ی ئه‌و کتێب‌و سه‌رچاوانه ده‌که‌م که ته‌رخان کراون بۆو جۆره بابه‌تانه .(1)

ئنجا خوێنه‌ری به‌ڕێز ده‌توانین به‌ئاسانی وه‌ڵامی پرسیاری (له‌ڕێ ی دیموکراسیی‌و په‌رله‌مانه‌وه ده‌گه‌ینه چی ؟!) بده‌ینه‌وه‌و به‌ڕاشکاوی بڵێین :

ئه‌گه‌ر گریمان زۆر خاوه‌ن به‌خت‌و چاره بین و وه‌ک ئه‌ورووپی و ئه‌مریکایی‌یه‌کان بتوانین له‌گه‌ڵ (دیموکراسی) دا ڕاست بکه‌ین و

---

(1) بۆ وێنه سه‌رنجی (الأنسان ذلك المجهول) ی آلکسیس کارل و (إنسانية الانسان نقد علمي للحضارة الغربية) ی رينيه دوبو بده ، که هه‌ردووکیان خاوه‌نی باداشتی نۆبڵن ، هه‌روه‌ها کتێبی (مصير البشرية) ی لیکونت‌دی‌نوی و (امريكا التي رايت) ی سید قطب‌و (بیرۆیسترۆیکا) ی گۆرباتشۆف .

www.alibapir.net

چاک بەرێوەی بەرین ، ئەوپەڕی ئەوپەڕی دەگەینە هەمان ئەنجام و بەرهەمی (دڵگیرو شیرین) کە خەڵکی ئەو شوێنانە پێی گەیشتووەو وەک مستێک لە جەوالێک لەو پێنج خاڵانەدا کە ڕابردن شتێکمان لێ خستەڕوو !!

ئەمە لەلایەکەوەو لەلایەکی دیکەشەوە ئایا ئێمە وەکگەلێکی مسوڵمان کە خوا خستوویینیە سەر ڕاستە شەقامی خۆی و لە ئیمان و ئیسلام بەهرەمەندی کردووین و بەرنامەو پەیڕەوی تیروتەواوی ئیسلاممان لەبەردەستدایەو، ئەو بەهانەیەشمان نیە کە ئەورووپیو ئەمریکیەکان کاتی خۆی هەیان بووە ـ نەک ئێستا ـ کە ئایینێکی ڕاستو ساغیان نیە ، بۆمان هەیە لە ڕووناکیەوە بەرەو تاریکیو لە زانیاریەوە بەرەو نەزانیو ، لە تێگەیشتنەوە بەرەو نەفامی بگەڕێینەوە ؟!

نەخێر چونکە خوای پەروەردگارمان پێمان دەفەرموێ :(ثم جعلناك علی شریعة مِنَ الأمر فَاتَّبِعْها ولاتَتَّبِعْ أهواء الذین لایعلمون) .(١) الجاثیة / ١٨ .

ئێستاش کاتی ئەوە هاتوە کە بچینە سەر بەشی چوارەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەو بەڕاشکاوی و بێ پەردەو تەمومژ هەڵوێستی ئیسلام سەبارەت بە دیموکراسیو پەرلەمان بخەینەڕوو و ڕایگەیەنین ؛ (لِیَهلِکَ مَن هلَکَ عن بیِّنة ویحیٰ مَنْ حیّ عن بیِّنة) الأنفال /٤٢ .

تێبینی : لە بەشی پێنجەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەدا (ئیمان چارەی دەردی کورد دەکات نەک پەرلەمان) ئەو مەسەلەیە ڕوون دەکەینەوە کە چۆن دیموکراسیو پەرلەمان لەئاقار چارەسەرکردنی کێشەی ڕەوای کورددا دەستەپاچەو کلۆڵن و هیچیان لەدەستنایەت .

---

(١) واتە : دوایی تۆمان خستە سەر بەرنامەیەک لە ئایین ، دە شوێنی وی بکەوەو، مەکەوە دوای ئارەزووی ئەو ە کە نازانن !

www.alibapir.net

بەشی چوارەم
دیموکراسی لە تەرازووی ئیسلام دا

خوێنەری خۆشەویست !
هەرچەندە ئێمە لەم بەشەدا بەس دەمانەوێ حوکم و هەڵوێستی ئیسلام لەبارەی دیموکراسیو پەرلەمانەوە بخەینەڕوو ، بەڵام بەپێویستی دەزانم بەرلەوەی بچینە سەر ئەسڵی مەبەست ڕوونکردنەوەیەکی گرنگ دەربارەی حەقیقەت و ماهیەتی دیموکراسی بخەمە پێش چاو :

وشەیەکی بریقەدارو بۆش
بەڵێ لەڕاستیدا وشەی (دیموکراسی) کە ئێستا - بەتایبەتی پاش هەرەس هێنانی دەوڵەتە کۆمۆنیستەکان - بۆتە بنێشتە شینکەی سەر زاری خەڵکیو لە گەلی ئێمەیان کردۆتە (حەوت دەرمانە) و سەدو یەک شاخو باڵی لێ دەنێن ، هەرکەسێک ئازادانە بیربکاتەوەو هەق و ناهەقان لێک بکاتەوە دەزانێ کە جگە لە وشەیەکی بریقەدارو بۆش چیدی نیە .
وە لەڕاستیدا وشەی ناوبراو بۆ مرۆڤایەتی ئەم ڕۆژگارە کە لەسۆنگەی دوورەپەرێزی و بێ بەش بوونی لە هیدایەت و بەرنامەی خواوە زۆر لەمێژە بەدەست ڕژێمە دیکتاتۆرەکان - بە زاراوی ئیسلام نەفامیو طاغووتیەکان - ەوە دەتلێتەوەو لەسایەی زەبوونیو کۆیلایەتیەک کە لە بیابانی ئیشک و گەرمی (شارستانەتی ماددی !!) دا گیرۆدەی بووە ، لە هەموو وشەیەکی تر شیرینترو

www.alibapir.net

هەق و ڕاستی دانەواندو فززەیان لێ بڕا .

بەڵێ لەڕاستیدا بۆ هەڵسەنگاندن و نرخاندنی هەر بیروبڕواو بیردۆزەو بیروباوەڕێک و پەی بردن بە شکست یان سەرکەوتنی ، چاکترین و نیزیکترین ڕێگا ئەوەیە کە سەرنج بدرێ داخوا لەشوێنی لەدایک بوونیو لە هەرەتی لاوی و پێگەیشتنیدا چۆن بووەو چی کردوە !

جا ئەگەر بەو چاوەی کە گوتمان سەیری دیموکراسی بکەین و ، بەو پێوەرە بیپێوین و لە مەحەکی بدەین بە گەلێک ئەنجامی گرنگ و سەرسووڕهێنەر دەگەین :

یەک : دوو جەنگی جیهانی یەکەمو دووەم بەمەبەستی وڵاتداگیرکردن و بازاڕ گەرمکردن و کارگە وەگەڕخستن ، کە زیاتر لە (٧٠) ملیۆن کەسیان تێدا بوونە سووتەمەنی !

دوو : چەندان جەنگ و هەرا نانەوەی وەک : ڤێتنام ، ئەفغانستان، عێراق و ئێران ... کە جگە لە قەڵاچوکردنی خەڵکی بێ تاوان و خێراتر کارکردنی کارگەو فابریقەخانەی چەکە کوشندەکان هیچ بەرهەمێکی دیکەیان نەبوو .

سێ : هێشتنەوەو چارەسەرنەکردنی چەند گیروگرفت و کێشەیەکی گرچووبڕ کە ئەگەر دەوڵەتە دیموکراسیەکان ! بیانەوێ بەئاسانی چارەسەر دەکرێن ، بۆ وێنە : کێشەی گەلی کورد ، فەلەستین ، کشمیر ... هتد .

چوار : دزین و بردنی خێروبێرو چاکترین شتی وڵاتانی ئەو خەڵکەی ناویان لێ ناون جیهانی سێیەم، لەباتی ئەوە ناردنی شەڕو خراپەو زیان بەخشترین شتی خۆیان وەک : بیردۆزە پووچو ژەنگاویە ماددیەکان ، خوو و نەرێتە گەندەڵ و پووچەکان ، کیمیایی و چەکە کوشندەکان ، سەرباری ڕەشنەخشەو پیلانە گڵاوەکان بۆ ئەو طاغووت و دیکتاتۆرە کارتۆنیە بەکرێگیراوانەی کە وەک داشی دامە وان بەدەستیانەوە !

www.alibapir.net

بدەین و، ورديش بين بۆ پەی بردن بەو پەنجە نهێنیيانەی كـــە بەهۆی پارەو سامان و ماددەوە سياسەتی جيهانی ئاراستە دەكەن و دەی جوولێنن ، زۆر چاكدڵنيا دەبين كە وشەی (حوكمی گەل بـۆ گەل) لە وشەيەكی بريقەدارو بۆش بەولاوە چيدی نيە .

ئنجا ئەمە هەمووی سەبارەت بەو ڕژێم و دەوڵەتانە كە لەگـەڵ ديموكراسی دا ڕاست دەكەن ، بەڵام ئەگەر ئەو ڕژێمانە بكەينە جێ ی سەرنج كە زياتر وەك دروشمێك سوود لە ديموكراسی وەردەگـرن ئەوە دەبينين كە ڕاست ئەو پەندە كوردی يە بەسەر ديموكراسی دا دەچەسپێ كە دەڵێ (بووكمان گەلێك جوان بوو ، بالووكەشی لـە لێوی هات !!) .

مەسەلەی سەركەوتنی (بەرەی ئيسلامی ڕزگاريخوازی جەزائير) يش لە ڕێ ی هەڵبژاردنی ديموكراسيانەوەو پاشان سەركوت كردنـی و دەست لێوەشاندنی هەر بەناوی ديموكراسی و بەرژەوەندی گـەل و ولاتيشەوە !! چاكترين نموونەی ئەو جۆرە ديموكراسیيەيە .

كەواتە :

نەخێر ديموكراسی (حوكمی گەل بۆ گەل) نيە ، بەڵكو حوكمـی كۆمەلێك خەڵكی ساماندارو زمان لووس و تەڕدەست و خاوەن توانايە لە مەيدانی پروپاگەندەكردن و فريودان و سەرنج ڕاكێشانـــی جەماوەردا ، بەسەر گەل دا .

دووەم : ئايا دەگونجێ گەل بۆخۆی بەرنامەی ژيانی دابنێ ؟!

دەڵێين نەخێر ، چونكە :

أ ـ ئينسان تەنيا بەحوكمی عەقڵ و زانست بەڕێوە ناچێ ، بەڵكو هەست و نەست و ئارەزووەكانيشی ڕۆڵێكی كاريگەريان هەيە لە ئاراستـە كردن و بەڕێوەچوونیدا ، وە بەس لەكاتێكدا مرۆڤ دەتوانێ جڵەوی نەفس و ئارەزووەكانی توند بكات و خۆی كۆنترۆڵ (ضبط) بكـات كە خوا بناسێ و بروايەكی ڕاست و ساغی هەبێ (وأما مَن خافَ مَقامَ

www.alibapir.net

رَبّهِ وَنَهى النفسَ عنِ الهَوى ...) النازعات / ٤٠ .

ئنجا دیاره خەڵکێک کە دیموکڕاسی دەکەنە بەرنامەی ژیانیان و پەرلەمان لەجیاتی خوا دەپەرستن ـ وەک دوایی ڕوونی دەکەینەوە ـ بڕوایان نامێنێ و نەفس و شەیتان تەواو بەسەریان دا زاڵ دەبێ و چرای عەقڵ و هۆشیان بە ڕەشەبای نەفس و ئارەزووەکانی ئەگەر نەشکوژێتەوە تەواو خەفەو بێ شۆق دەبێ .

ب ـ ئینسان ـ مرۆڤ ـ بە تاک و کۆمەڵی یەوە ـ هەرچەندە زانا و دانا بێ ، زۆر لەوە کەمترە کە بتوانێ پەیڕەوو بەرنامەی ژیانی دابنێ ، چونکە ئینسان لە ژیانی دنیای دا پەیوەندی بەخۆی و خەڵک و خوا و دەوروبەری یەوە هەیەو ، ئەو پەیڕەوەی کە ژیانی ڕێک دەخات پێویستە لە سەرچاوەیەکەوە بێت کە زانیاری و شارەزایی تەواوی دەربارەی هەرچواریان هەبێ ، دەنا ناتوانێ جۆرو چۆنیەتی ئەو پەیوەندی یانە لەسەر بنچینەیەکی ڕاست و حەقیقی بنیات بنێ، ئاشکراشە کە جگە لە خوای پەروەردگار هیچ سەرچاوەیەکی دیکە نیە ئەوەی لەتوانادا بێ .

حەزیش دەکەم هەموو ئەوانەی بە مستە ئاوێکی زانست کەوتوونە مەلەو پێیان وایە ئینسان ڕازو نهێنی و مەتەڵی هەموو شتەکانی زانیوە ، سەرنجێکی وردو قووڵی کتێبی (الأنسان ذلك المجهول) ی آلکسیس کارل[(١)] بدەن تاکو تۆزێک بێنەوە سەرخۆ !

ئێستاش کاتی ئەوە هاتوە بچینە خزمەت دەقەکانی ئیسلام و بزانین دیموکراسی لە بەرنامەی خوادا چۆنەو چ حوکمێکی بەسەردا دەدات !

---

(١) ئەم نووسەرە کابرایەکی فەرەنسی یەو کتێبەکەشی هەر بەو زمانە نووسیوەو پاشان وەرگێڕراوەتە سەر زمانی عارەبی .

www.alibapir.net

حوكمی ئیسلام دەربارەی دیموكراسی

وای بەچاك دەزانم بۆ ئاسان بوون و زیاتر ڕوون بوونــــــەوەی ئەم مەسەلە گرنگە لەچەند خاڵێكدا بیخەمەڕوو :

یەكەم : زەقترین شتێك لە دیموكراسیدا دێتەبەرچاو ئەوەیە كـــە لەسەر بنچینەی بڕوا بێ نەبوون و لەبەرچاو نەگرتنی خوا جل جلالە ـ دامەزراوە ، واتە هەرچەندە بەڕواڵەت دیموكراسی هەقی بـــوون و نەبوونی خوای نیە ، بەڵام لەڕاستیدا بەزمانی هەڵوێست و ڕەفتار بە نەبووی حسێب كردوە ، كەواتە (دیموكراسی جۆرێكە لـــــــە جۆرەكانی بێ بڕوایی) .

هەڵبەتە كەسێكیش هیچ حیساب بۆ خوا نەكات حەوجـــار حەوجار حیساب بۆ ئەو مەسەلانە ناكات كە لەو ئەسڵ و بنچینە مەزنــــەوە سەرچاوەیان گرتوە ، وەك بڕوا بەڕۆژی دوایی و پێغەمبەران علیهم الطلاة والسلام و ... هتد .

دووەم : مادام دیموكراسی جێدار (بدیل) ی دین بێ ، كەواتـــــە هەرچی كۆڕی پەرلەمان بڕیاری لەسەرداو پێی پەسند بوو ، ئـــەوە دەبێتە یاسا (قانون) و جێگای بڕیارەكانی شەرع دەگرێتەوە . (١)

سێیەم : مادام هەرچی پەرلەمان بڕیاری لەسەر بدات ڕەت كردنەوەی نەبێ و یاسایەك بێ هیچ كەس توانای سەرپێچی لێی نەبێ و لەســەری سزا بدرێ ، كەواتە : پەرلەمانی هەڵبژێرراوو پەسندكـــــراوو

---

(١) بۆ وێنە : ئەگەر هات و سبەینێ لە كوردستاندا لەسەر بنچینەی دیموكراسی پەرلەمانێك دروست بوو و زۆربەی ئەندامانی ئـــەو پەرلەمانە بڕیاریاندا ـ وەك لە وڵاتانی ڕۆژئاوا باوە ـ زینـــا و مەی خۆری و قومارو سوودخۆری و ... هتد بەگوناح و تـــاوان دانەنرێن ، نابێ هیچ كەس لەسەر ئەو جۆرە ڕەفتارانە بە تاوانبار دابنرێ و هەر گلەییشی لێ بكرێ چ جای سزا بدرێ ، چونكــــە پەرلەمان بڕیاری داوە !!

www.alibapir.net

فەرمانبەری بۆکراو لەلایەن گەلەوە کراوە بە بتێک کە لەجیاتی خوا بەندایەتی بۆ دەکرێ و دەپەرسترێ بەهەموو مەعنای وشەی پەرستن !!

چوارەم : ئەمەش چەند دەقێک لەوبارەوە کە حوکم و بەرنامەدانان و حەلال کردن و حەرام کردن و ئاراستە (تَوجیه) کردنی تاک و کۆمەڵ بەسەهەقی خوای پەروەردگارەو تەنیا ئەو زاتە بەرز و مەزن و بێ هاوتایەش شایستەی ئەوەی هەیە :

أ- (أَفَحكمَ الجاهليةِ يَبغون ؟ ومَنْ أحسنُ مِنَ اللهِ حُكماً لِقَومٍ يُوقنون) المائدة / ٥٠ .

ب- (أمْ لَهُم شركاءَ شرعوا لَهُم مِنَ الدينِ ما لَمْ يأذن به الله ..) الشورى / ٢١ .

ج- (.. إنِ الحُكمُ إلآ لله أمر ألآ تعبدوا إلآ إياه ذلك الدين القيم ولكن اكثر الناس لايعلمون) يوسف / ٤٠ .

د- (ثم جعلناك على شريعةٍ مِنَ الأمر فاتبعها ولاتتبع أهواء الذين لايعلمون) الجاثية / ١٨ .

هـ- فلا وربك لايومنون حتى يحكموك فيما شجر بينهم ثم لايجدوا في أنفسهم حرجاً مما قَضَيْتَ ويُسَلِّموا تَسليماً) النساء / ٦٥ .

و- (.. ومَن لَم يحكم بما أنزل اللهُ فأولئك هُمُ الكافرون ... الظالمون ..... الفاسقون) المائدة / ٤٤ ، ٤٥ ، ٤٧ .

ز- (عَدي) كوڕی حاتەمی طائی دەگێڕێتەوە دەڵێ ڕۆژێکی چوومە خزمەت پێغەمبەر علیه الصلاة والسلام گوێم لێ بوو ئەم ئایەتەی دەخوێند :(إتَّخذوا أحبارَهم ورَهبانَهم أرباباً مِن دونِ الله والمسيح ابن مريم وما أُمِروا إلآ لِيَعبدوا إلهاً واحداً سبحانه عما يشركون) (١) التوبة/٣١

---

(١) واتە : جوولەکەو دیانەکان زاناو راهیبەکانیانیان و مەسیحی کوڕی مەریەمیان لەجیاتی خوا کردنە پەروەردگاری خۆیان ، هەرچەندە فەرمانیشیان پێ کرابوو کە جگە لە یەک خوا کەس نەپەرستن ، پاکی بۆ خوا لەوەی دەیکەنە هاوبەشی .

www.alibapir.net

منیش‌گوتم : ئەی پێغەمبەری خوا - جوولەکەو دیانەکان - زاناو کۆشەنشینەکانی خۆیانیان نەدەپەرست ! فەرمووی : ئایا حەڵاڵیان لێ حەرام نەدەکردن و حەرامیان بۆ حەڵاڵ نەدەکردن و ئەوانیش - واتە خەڵکەکە - شوێنیان نەدەکەوتن ؟! گوتم : با ، فەرمووی : دە ئەوە پەرستنیانە بۆ وان .

کەواتە :

پوختەی قسان ئەوەیە کە (دیموکراسی) یش وەک هەموو بەرنامەو رێچکە مرۆڤکردەکانی دیکە خەت و رێبازێکە لەئاقار بەرنامەو رێبازی خواداو، شێوەیەکە لە شێوەکانی بەرێوەبردنی ژیان و گوزەران کە زادەی بیرو هۆشی ئینسانەو، دەیەوێ دوور لە ئاراستەو رێ روونی خوا ژیانی ئینسان بەرێوە ببات ، دیارە هەموو حوکم و پەیرەوێکیش جگە لەوەی کە لە خوای پەروەردگارەوە بۆ مرۆڤایەتی هاتوە بە حوکمی طاغووت و رژێمی نەفامیی (حُكْمُ الجاهلية) لەقەڵەم دەدرێ .

کەوابێ :

هەرکەسێک بڕوا بە دیموکراسی - یان هەر بیردۆزەیەکی دیکەی زادەی مرۆڤ - بێنێ مانای وایە فری بەسەر ئیسلامەوە نامێنێ و شایەتمان (أشهد أن لا إله إلا الله وأنّ محمداً رسول الله) ەکەی هەڵوەشاوەتەوە ،(١) لەبەرئەوەی کە بە قبووڵ کردنی دیموکراسی بە بەرنامەی ژیان ، بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی بڕواو پابەندی بە هەرکام لە دوو لایەنی بیروباوەرو بەرنامە (العقيدة والشريعة) ی ئیسلام لەبەین دەچن و هەڵدەوەشێنەوە ، چونکە

---

(١) دیارە ئەم حوکمە سەبارەت بە کەسانێکە کە لەرووی زانیاری و تێگەیشتن و بڕوا پێ بوونێکی هۆشیارانەوە شوێن ئەو بیردۆزانە دەکەون ، نەک لەرووی سادەیی و شوێن کەوتنی کوێرانەوە .

www.alibapir.net

دیموکراسی‌و پەرلەمانێک کە لێی پەیدا دەبێ دەبن بە جێ‌ دار (بدیل) ی هەردووکیان ، دیسان هەر دڵ و مێشکێک بەڕاستی بڕوابوون بە خوا و پێغەمبەرێ و بەرنامەکەی تێدا سەقامگیر بووبێ بڕواهێنان بە دیموکراسی ناتوانێ جێگای خۆیان تێدا بکاتەوە .

چەند ڕوونکردنەوەیەکی پێویست بەکورتی

١- ئێمە کە دژی دیموکراسیین وەک بەرنامەی ژیان ، وەنەبێ حەز لە چارەی دیکتاتۆریەت بکەین ، بەڵکو وەک پێشتر گوتمان دیموکراسی لە هەموو ڕژێمە مرۆڤکردەکان وێچووترو لەبارترە، وە بە پێچەوانەی حاڵی بوونی گەلێک کەسەوە جێدار (بدیل) ی دیموکراسی بەس‌دیکتاتۆریەت‌نیە ، بەڵکو بەرنامەی خوای زاناو کاربەجێیە .

کەواتە ، ئێمە چەندە دژی دیموکراسیین وەک‌بەدیلی دین ، حەوت‌هێندەش‌دژی دیکتاتۆریین کە بەدیلی ڕاوێژ (شورێ) یە .

٢- ئێمەی مسوڵمان ڕاوێژ (شورێ) مان هەیە کە بەشێکە لە ئیمانمان لەجیاتی پەرلەمان کە بتێکە لەجیاتی خوا دەپەرسترێ .

٣- دیموکراسی بەناوی ئازادی یەوە مرۆڤ‌بەرهەڵدا دەکات‌و، سنووری عەقڵ و شەرع‌و سروشتی (فطرة) ی پێ دەشکێنێ، واتە لەسایەی دیموکراسی‌دا ئینسان جگە لە پابەندی ی بە فەرمان و بڕیارەکانی پەرلەمانەوە لە هەموو قەیدو مەرجێکی تر ئازادو سەربەستە ، بەڵام ئیسلام دەڵێ ئینسان بەندەی خوایە نەک‌پەرلەمان و پێویستە پابەندی شەرعی خوا بێت‌و لە جوغزی ئەو بەرنامەیەدا ئازاد بێت، ئەگەرنا لە (ئازاد) دەشۆرێ و دەبێتە (بەرهەڵدا) !!

وە لەکۆتایی دا :

www.alibapir.net

ئایا دروسته مسوڵمان بەشداری پەرلەمان بکات ؟!

سەرەتا - بەرلەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە بدەمەوە - بەپێویستی دەزانم تەمومژی بۆچوون (تصور) یکی هەڵە برەوێنینەوە :
کەسانێک کە وەک پێویست لە مەسەلەی (دیموکراسی) نەگەیشتوون و بە رەگ و ریشەی دا نەچوونەخوار ، پێیان وایە کە دیموکراسی بەس بریتیە لە ئازادی ی دەربڕینی بیروراو، پەرلەمانیش‌ها و واتا (مُرادف) ی (شوریٰ) یەو ئاویٚ بێنەو دەستان بشۆ !!
بەڵام لەراستیدا وا نیە ، نە دیموکراسی بەس (حرية التعبير عن الرأي) یەو ، نە پەرلەمانیش‌ها و مەعنای (شوری) یە ، جارێ دەربارەی مەعنا و چەمکی دیموکراسی پێم وایە هێندەمان تویٚژیوەتەوە حەوجێ بە دووبات‌کردنەوە ناکات ، بەڵام لەبارەی جیاوازی نێوان پەرلەمانی نائیسلامیو (شوری) ی ئیسلامی هەر بەکورتی دەڵیٚم :
یەکەم : راوێژ (شوری) لەئیسلامدا یەکێکە لە یاساو بنچینەو پێکهێنەرەکانی ، (1) بەڵام پەرلەمان هیچ پەیوەندی بەئیسلامەوە نیەو رۆڵەو جگەرگۆشەی دیموکراسی یە .
دووەم : جۆرو چۆنیەتی هەڵبژاردنی ئەندامانی پەرلەمان و (شوری) لێک جیایە ، چونکە ئەو کەسەی کە هەڵدەبژێررێ بۆ ئەندامەتی کۆری راوێژ (مجلس الشوری) ی ئیسلامی دەبێ لە شێوازو چۆنیەتی هەڵبژاردنەکەی دا ئاداب و سنوورەکانی شەریعەت رەچاو بکرێن ، بەڵام باباى پەرلەمانی بەپێچەوانەوە ئازادو بێ بەندوبارە .

---

(1) بۆ وێنە خوای بەزن فەرموویەتی :(... والذين استجابوا لربهم واقاموا الصلاة وأمرهم شورى بينهم ومما رزقناهم ينفقون) .
الشورى / ٣٨ . ، وەک‌دەبینین (شوری)لەنێوان نوێژو زەکات‌دا هاتوە !

www.alibapir.net

سێیەم : وەک پێشتر ڕوونمان کردەوە پەرلەمان بەمەبەستی بەرنامە دانان - بەمەعنای موتلەقی ئەم وشەیە - هەڵدەبژێررێ ، واتە بەکورتیو بەکوردی (خوایەتی کردن بەسەر خەڵکدا) ، بەڵام کۆڕی ڕاوێژی ئیسلامی ئەرکو کارەکەی لە دوو شتاندا کورت هەڵدێ :

أ- چەسپاندنی ئەو حوکمو بڕیارە شەرعیانەی کە دەقەکانی قورئان و سوننەت دەلالەتیان لەسەر دەکەن .

ب- ڕوونکردنەوەو هەڵهێنجانی هەندێک یاساو بڕیاری شەرعی کە کۆمەڵگا بۆ ڕێکخستنی ژیان و گوزەرانی پێویستی پێیان هەیە ، لەبەر تیشکی قورئان و سوننەتدا ، ئەم کارەش پێی دەگوترێ کۆشش کردن بۆ هەڵهێنجانی یاساکانی شەرع ، بەکورتی (الأجتهاد والأستنباط) .

کەواتە :

ئەرکی پەرلەمان بریتیە لە یاسادانان (التشریع) بەبێ پرس کردن بەخواو پێغەمبەرەکەی علیه الصلاة والسلام و بەرنامەی خوا !

بەڵام ئەرکی کۆڕی ڕاوێژی ئیسلامی بریتیە لە پابەندی بوو بەموو بە فەرمان و بڕیارەکانی خواو پێغەمبەرەوە ، وە تاقە (ماف)ێک کە پێی دراوە بریتیە لە ڕوونکردنەوەو هەڵهێنجانی ئەو یاساو بڕیارانەی کە جەماوەر توانای تێگەیشتن و وەرگرتنیانی نیە ، (... فاسألوا أهلَ الذكر إن كنتم لاتعلمون) النحل / ٤٣ .

دیارە هەرکەسێکیش لەخۆی نەگۆڕێ دەزانێ کە یاسادانان(تشریع) لەلایەکەوەو چەسپاندن و ڕوونکردنەوە (تثبیت و توضیح) ی یاساکانی شەرع لەلایەکی دیکەوە ، هێندەی هەق و ناهەق لێک دوورن .

جا ئێستا وەڵامی پرسیاری (ئایا دروستە مسوڵمان بەشداری ی پەرلەمان بکات؟!) زۆر ئاسان بووە ، بۆیە هەروا بەکورتی دەڵێین :

www.alibapir.net

ئەوەی کە لە باسەکانی پێشوو بێ پێچوپەنا دەفامرێتەوە ئەوەیە کە چوونە نێو پەرلەمان و بەشداری تێداکردنی شتێکی حەرام و قەدەغەیە ، چونکە بەشداری کردنە لە دانانی دین و بەرنامەی ژیان دا ، کە ئەمەش بەس لەخوا دەوەشێتەوەو هەر لەتوانای ئەویش دایە ئەو کارە بکات ، بەڵکو لەمەش خراپتر بەشداری کردن لە پەرلەمان دا بریتیە لە دان پێداهێنانی خوایەتی (ألوهیة) ی بتێکی ساختە کە تایبەتی ترین ئەرکی خوایەتی بەسەر خەڵکی دا ئەنجام دەدات کە بەرنامەڕێژی و ئاراستەکردنە .

بەڵێ بەڕاشکاوی و بێ پەردە ڕای دەگەیەنین کە چوونە نێو پەرلەمان بۆ مرۆڤی مسوڵمان حەرامو قەدەغەیە ، بەڵکو ئەگەر بڕوای بە هەقێتیی و شەرعی یەتی ئەو پەرلەمانە هەبێ - مەگەر چۆن - دەنا فڕی بەسەر ئیسلامەوە نامێنێ و یەکجاری دەچێتە خانەی کوفرەوە .

ئنجا ئەگەر یەکێک بپرسێ : باشە لەهیچ حاڵەتێکدا مسوڵمان هەر بۆی نیە بەشداری پەرلەمان بکات ؟!

لەوەڵامدا دەڵێین :

هەرچەندە لە ئەسڵ دا چوونە نێو پەرلەمان حەرامو قەدەغەیە بەڵام بەپێی یاسای (الضرورات تُبیح المحظورات) واتە : حاڵەتە ناچاری یەکان حەرام موباح دەکەن ، ئەگەر هاتو بانگەوازکردن و تێگەیاندنی خەڵکی یەکی لەسەر ئەوە کەوت کە لەو پەرلەمانەدا دەنگی ئیسلام هەبێ ، تاکو بەڵگە لەسەر خەڵکی تەواو بکرێ و (1) ، ئەو کۆمەڵە کە بە حیساب هەڵبژاردەی خەڵکەکەن پەیامی ئاشکرا (البلاغ المبین) یان پێ ڕابگات تاکو عوزرو بیانوویان نەمێنێ ، یان ئەگەر هات و فەرمان بەچاکەو ڕێگرتن لە خراپە (الأمر بالمعروف والنهي عن المنکر) یەکی لەسەر ئەوە کەوت کە لەو

---

(1) . (لِیَتِمَّ الحُجَّةُ علی الناس)

www.alibapir.net

شوێنەدا کەسانێک هەبن بۆ پشتگیری کردنی شتی هەق و شەرعی و ناڕەزایی دەربڕین بەرانبەر شتی هەڵەو ناشەرعی ، ئەوە لەم دوو حاڵەتە هەڵاوێرراو (إستثنائی) ەدا - یان هەر حاڵەتێکی دیکەی وەکوان - لەبەر ناچاری و پێویستیی چوونە نێو پەرلەمان موباحو دروستە ، بەمەرجێک گومانی زیاتر بەلای ئەوەدا بچێ کە ئەو بەرژەوەندی و مەبەستانەی بۆیان دەچێتە ئەو شوێنە دێنەدی .

کەواتە :

ئەو مسوڵمانەی کە دەچێتە پەرلەمانێکەوە تاکو لەوێدا ئەرکی بانگەوازکردنی خەڵک بۆلای خوا ، یان ئەرکی فەرمان بەچاکەو ڕێگرتن لە خراپە ئەنجام بدات ،[1] ئومێد وایە نەک هەر گوناحبار نەبێ ، بەڵکو بەئەندازەی ئیخلاص و پەرێزی چاکەی خێرو پاداشتیشی بۆ بنووسرێ ، بەڵام پێویستە بەخەڵکی ڕابگەیەنێ کە حوکمی ئەو پەرلەمانە لەڕوانگەی ئیسلامەوە چۆنەو ، ئەویش بە چ نیازو مەبەستێک دەچێ ، تاکو بەهەڵەدا نەچن و سەریان لێ نەشێوێ .

وە ڕەنگە پێویست بە ڕوونکردنەوەو لەسەر ڕۆیشتنیش نەکات کە پەرلەمان نەک هەر بەدیلی بانگەوازو پەروەردەو تێگەیاندن و ڕێکخستن و خەباتی فیکری و سیاسیو چەکداری نیە ، بەڵکو هەر ڕێگای سروشتیی وەدەستهێنانی حوکمڕانیش نیەو قەت نابێ مسوڵمان بەهیوابن لەڕێی پەرلەمانەوە بگەنە کورسی حوکم ، بەڵکو تاقە ڕێگای هێنانەدی حوکمی ئیسلامیی بریتیە لە گۆڕینی کۆمەڵگا بەهەموو شێوازو پێداویستییەکانی ئەو کارە هەر لە بانگەوازو تێگەیاندن و

---

(١) دیارە ئەو کەسانەش کە بەهەمان پاڵنەرو نیازو مەبەست ئەو جۆرە کەسانە هەڵبژێرن و دەنگیان بۆ بدەن ، هەڵوێستی وانیش هەمان حوکمی ناوبراوی هەیە .

www.alibapir.net

پەروەردەکردن و ڕێکخستنەوە بگرە .. هەتا دەگاتە دوا قۆناغ و لووتکەی هەرە بەرزی ئەو جیهادو کارە بەرزو پیرۆزە کە جەنگ کردن و خەباتی چەکدارانەیە

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

بەشی پێنجەم
ئیمان چارەی دەردی کورد دەکات نەک پەرلەمان

خوێنەری بەڕێز !

ئەم بەشە - کە بەشێکی زۆر گرنگی ئەم لێکۆڵینەوەیەیە - لە چوار خاڵان دا دەخەینەڕوو :

یەکەم : ئیمان چی یە ؟! دووەم : ئیمان تاقە بناغەی پتەوی پەیدابوونی بەندایەتی و برابوون و ڕاوێژو مەرکەزی بوونی کۆمەڵگایە ، سێیەم : کیان و قەوارەی شەرعیی بەرهەمی مسۆگەری ئیمانێکی ڕاست و ساغە ، چوارەم : بۆچی بەرلەمان چارەی دەردی .. کوردی پێ ناکرێ ؟!

یەکەم : ئیمان (بڕوا) چی یە ؟! (١)

ئیمان بریتیە لە جێگیربوون و دامەزرانی خوناسی (معرفة الله) و هەموو ئەو مەسەلانەی کە پێیەوە پەیوەستن لە عەقڵ و دڵ دا .

یان :

ئیمان بریتیە لە تێگەیشتن و قەناعەت پێهێنان و هەزم کردنی هەموو ئەو ڕاستیانەی کە خوا سبحانه وتعالی بۆ (محمد) صلى

---

(١) لێکۆڵینەوەو توێژینەوە دەربارەی پێناسەکردن و ڕوونکردنەوەی واتاو چەمکی (إیمان) ، ئالقەی پێنجەمی زنجیرەی :(با چاکتر ئیسلام بناسین !) ەو چاوەڕێی (چاپ) ە .

www.alibapir.net

الله علیه وسلم دوایین پێغەمبەری خۆی ناردوون .

وەک تێبینی دەکرێ من لە هیچ کام لەم دوو پێناسەیەی سەرەوەدا باسی کردەوە (عمل)م نەکردوە ، دیارە هۆی ئەمەش ئەوە نیە کە پێم وابێ کردەوە بەشێکی ئیمان نیە ، چونکە جەماوەرو زۆربەی هەرە زۆری زانایانی ئیسلام ڕایان وایە کە (الأیمان هو الأذعان بالجنان والأقرار باللسان والعمل بالأرکان) واتە : (بڕوا قەناعەت هێنانە بەدڵ و دەروون و دان پێداهێنانە بە زمان و کردەوەیە بە ئەندامەکان) ، بەڵکو من بۆیە بەپێویستم نەزانی کە لەکاتی پێناسەکردنی ئیمان دا باسی کردەوە بکەم ، چونکە لەڕاستیدا هیچ کاتێک ناگونجێ بڕوای ڕاست و ساغ هەبێ و کردەوەی چاک (العمل الصالح) ی لەگەڵ نەبێ ، هەربۆیەشە مەگەر بەدەگمەن دەنا خوای زاناو کاربەجێ لەهیچ جێیەکی قورئانیدا باسی (ئیمان) ی نەکردوە کە بەدواییدا یان لەپێشەوەی باسی کردەوەی چاکی نەکردبێ .

بەڵێ خوێنەری بەڕێز !

ئیمان بریتیە لەو حاڵەتە بەرزو پیرۆزە عەقڵیو عاتیفیی و کردەوەییەی کە لە ئینسان دا دێتەدی لەسۆنگەی ئەوەوە کە عەقڵ و دەروون و بگرە سەرتاپای وجودی پڕپڕ بووە لە خۆشویستن و بەگەورە گرتن و شەرمو ڕێزو سامو هەیبەت و گەردن کەچی بۆ خوای بەرزو مەزن و ، قەناعەتی تەواوو پابەندی ی بەپێی توانای بە بەرنامەکەیەوە هەیە .

سادەتر بڵێین :

(ئیمان) واتە : مسوڵمانەتییەکی ڕاست و ساغ کە دەروون و دەر (باطن و ظاهر) ی ئینسان بگرێتەوە ، هەربۆیەشجاری وا هەیە وشەی (إیمان) و (إسلام) لە قورئانیدا وەک دوو وشەی

www.alibapir.net

هاو واتا (مُرادِف) بەکارهاتوون ، بۆ وێنە : (فأُخرَجْنا مَن كان فيها منَ المؤمنين فما وجدنا فيها غير بيتٍ منَ المسلمين) . الذاريات / ٣٥ ، ٣٦ .

وە جاری واش هەیە ئیمان بۆ موسڵمانەتی ڕاست و ساغ بەکارهاتوە ، بەڵام ئیسلام بۆ جۆرە موسڵمانەتی‌یەکی ڕووکەشی و ناتەواو ، بۆ وێنە : (قالَتِ الأعرابُ آمنّا ، قل لَمْ تُؤمنوا ولكن قولوا أسلمنا ولَمّا يَدخُلِ الأيمانُ في قُلوبِكم) الحجرات / ١٤ .

کەواتە : کورتەو پوختەی قسان :

ئیمان بریتیە لە قەناعەت هەبوونی بە عەقڵ و دڵ بەڕاستی و تەواوی ی بەرنامەی خوا ـ کە ئیسلامە ـ و ڕەفتارکردن بەگوێرەی ئەو بەرنامەیە . (١)

وە شایانی باسیشە کە ئیسلام بەرنامەو پەیڕەوێکی تێروتەواوی هەمەلایەنەی ژیان و گوزەرانی تاک و کۆمەڵەو هەڵس‌وکەوت و چالاکی ـ یەکانی تاک و کۆمەڵ لە هەموو بوارەکانی فیکری و دەروونی و کۆمەڵایەتی‌و سیاسی‌و ئابووری و .. هتد دا بەشێوەیەک کە لەگەڵ سروشتی ئینسان و ڕۆحی ژیان‌و حیکمەت‌و هۆی خوڵقێنرانیدا لەسەدا سەد دەگونجێ ، ڕێک‌دەخات .

پێغەمبەری پێشەواشمان علیه الصلاة والسلام لە یەکێک لە فەرموودە بەرزو پیرۆزەکانی‌دا لە پێناسەی (بڕوا) دا فەرموویەتی : (الأيمان بضع وسبعون ـ أو بضع وستون ـ شعبة ، أفضلها قول لا إلهَ إلاّ الله ، وأدناها إماطة الأذى عن الطريق ، والحياء شعبة من الأيمان) متفق عليه . واتە :

---

(١) پێویستە بزانرێ کە مەبەستمان لە وشەی (ئیمان) یش کە لەگەڵ وشەی (بەرلەمان) دا بەراوردی پێ کراوەو وەک دوو شتی جیاوازو دژبەیەک‌دانراون ، ئەم جۆرە چەمک و واتا حەقیقی‌و فراوانەیەتی .

www.alibapir.net

بڕوا حەفتاو ئەوەندە ـ یان شەست و ئەوەندە ـ بەشەیە ، چاك ترینیان گوتنی ـ وشەی ـ (لا إله إلاّ الله) یەو، نزمترینیان لابردنی ئازارێکە لەسەر ڕێگا ، وە شەرم و شکۆش بەشێکە لە ئیمان .

دووەم : ئیمان تاقە بناغەی پتەوی بەندایەتیو برابوون و ڕاوێژو مەرکەزی ی بوونی کۆمەڵگایە

بەڵێ خوێنەری بەڕێز ! هەرکام لەم چوار خەسڵەتە بەرزو گرنگە بەرهەم و ئەنجامی سروشتیی ئیمانن لە تاك و کۆمەڵی مسولماندا و بەڕیز ـ ترتیب ـ و بێ بەبێ ویڕای گەشەکردن و کامڵ بوونی بڕوا پەیدا دەبن و دەخەملێن .

سەرەتا بەئەندازەی بوون و گەشەکردنی ئیمان لە عەقڵ و دڵی ئینساندا خەسڵەتی بەرزی بەندایەتی (عبودیة) پشگەشە دەکاو لە دەرو دەروونیدا قووڵ دەبێتەوەو فراوان دەبێ .
مەبەستیش لە بەندایەتی وەك زانایانی ئیسلام و بەتایبەتی (إبن تَیْمِیّة) فەرموویانە : هەبوونی ئەوپەڕی ڕێزو سام و خۆشەویستیی و گەردن کەچییە بەرانبەر بەخوا سبحانه وتعالی .
ئنجا برایەتی (الأخوة) بش ئەنجام و بەرهەمی مەنتیقیی و سروشتیی خەسڵەتی یەکەمە ، چونکە هەرکاتێك ئینسان (تاك)، خوای پەروەردگاری و بەرنامەکەی بەشێوەیەکی ڕاست و ساغ ناسین و لە بەرانبەریاندا دڵسۆزو گەردن کەچ بوو، هەموو ئەو ئینسانان (کۆمەڵ) ەی کە لەو خەسڵەتەدا لەگەڵی یەکدەگرنەوە خۆشی دەوێن و لە ئەنجامی ئەمەشدا برایەتی لەسەر بنچینەی مەحکەم و نەلەخشاوی بەندایەتی بۆخوا (العبودیة لله) پێکەوە جۆش دەدرێ و ، وەك دیوارێکی بە قورقوشم داڕێژراوی لێ بەسەردێ (کأنهم بنیان مرصوص)

www.alibapir.net

ئنجا بێگومان شتێکی سروشتیو چاوەڕوان کراوە کە کۆمەڵگایەکی ئاوا ـ خاوەن یەک بەرنامەو ئامانجو پێکەوە براو تەبا ـ بۆ بەڕێوەبردنی کاروباریان و چارەکردنی گیروگرفتەکانیان پرس وڕایان بەیەکتر دەبێو ڕاوێژ (مشورة) بەیەکتر دەکەن و ، بەم شێوەیە خەسڵەتی هەرە بەرزو گرنگی ڕاوێژ (شوریٰ) بشدەرەخسێو فراژوو دەبێ .

خوای بەرزو مەزن و کاربەجێش لە یەکێک لە سوورەتە بەپێزەکانی قورئاندا کە هەر سوورەتی (شوریٰ) شی پێ دەگوترێ لە ئایەتی (٣٨) دا هەرکام لەم سێ خەسڵەتە بەرزو گرنگەی باسمان کردن (بەندایەتیو برایەتیو ڕاوێژ) پێکەوە باسی کردوون :

(والذين استجابوا لربهم وأقاموا الصلاة وأمرهم شورىٰ بينهم ومما رزقناهم ينفقون) واتە : وە ئەوانەی بەدەم بانگی پەروەردگاریانەوە چوون ، وە نوێژیان بەرپا کردو کاروباری خۆیان بەڕێوە دەبەن و لەوەی پێمان داون دەبەخشن .

استجابوا لربهم : ئیمان (چونکە ئەسڵ و بناغەی ئیمان خواناسیو بەدەنگەوە چوونیو مل بۆ کەچ کردنیەتی) .

أقاموا الصلاة : بەندایەتی (چونکە نوێژ چاکترین و تەواوترین و کۆکەرەوە " جامع " ترین شێوەی بەندایەتیە) .

أمرهم شورى بينهم : ڕاوێژ (" أمر " وشەیەکی گشتیە هەموو ئەو کاروبارە گرنگانە دەگرێتەوە کە حەوجێی ڕاوێژن) .

مما رزقناهم ينفقون : برایەتی (چونکە کاکڵی برایەتی بەتەنگ یەکترەوە بوون و هاوکاری و کۆمەگی یەکتر کردنە) .

www.alibapir.net

وه لەکۆتاییدا کۆمەڵگایەکی بۆخوا بەندەو پێکەوە براو لەگەڵ یەکتر بەراوێژو پرس و ڕا هەم بە حوکمی عەقڵ و واقیع و هەم بە حوکمی ئیمان و بەرنامەکەیان هەوڵ دەدات کە چەق و مەرکەزییەتێکی ڕاست و دروستی تێدا بێ ، تا بتوانێ بەئاسانی کاروبارەکانی بەڕێوە ببات .

هەڵبەتە دەقی قورئان و سوننەتیش - بێجگە لە بەڵگە شەرعییەکانی دیکە - دەربارەی پێویستیی هەبوونی چەق و مەرکەزییەتێک لە کۆمەڵگای مسوڵمانان دا زۆرو زەوەندن و، ئەم مەسەلەیە یەکێکە لە یاساو درووشمە هەرە زەق و ئاشکرایەکانی ئیسلام کە مسوڵمانان قەت نابێ بێ سەرکردەو براگەورەو پێشەوا بن ، بۆیە بەپێویستی نازانم زۆر خۆم بەم باسەوە خەریک بکەم و بە خستنەڕووی دوو دەقی قورئان و سوننەت - وەک نموونە - وازی لێ دێنم ، خوای زاناو کاربەجێ فەرموویەتی :(یا أیها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول وأولی الأمر منکم ..) النساء / ٥٩ .
واتە : ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە فەرمانبەری خواو فەرمانبەری پێغەمبەر - صلی الله علیه وسلم - و کاربەدەستانێک بکەن کە لەخۆتانن ..

پێغەمبەری سەروەریشمان فەرموویەتی :(إذا خرج ثلاثة فی سفر فلیؤمروا أحدهم) رواه أبوداود . واتە :
ئەگەر سێ کەس بەسەفەر چوون با یەکێکیان بکەنە فەرماندەیان .
ئنجا خوێنەری سەنگین !
ئێستاش کە زانیمان ئیمان چییە ؟ وە ڕوونمان کردەوە کە چۆن (ئیمان) (١) تاقە بناغەی پتەوی بەندایەتی بۆخواکردن و پێکەوە

---

(١) پێویستە بزانرێ کە هەموو جارێ مەبەستمان لە ئیمان ، ئیمانێکی

www.alibapir.net

براو تەبا بوون و ، پرس و ڕاوێژ بەیەکتر کردن و هەبوونی چەق و مەرکەزییەتێکی ڕاست و دروستە لەنێو کۆمەڵگادا . کاتی ئەوە هاتوە کە بچینە سەر خاڵی سێیەمی ئەم بەشە .

سێ یەم : کیان و قەوارەی شەرعیی بەرهەم و ئەنجامی مسۆگەری ئیمانە (١)

بەڵێ خوێنەری بەڕێز !

(ئیمان) یەک کە لە خاڵی یەکەمدا بەکورتی و سادەیی پێناسەمان کردو ، لە خاڵی دووەمدا زۆر بەگوشراوی و کورتی پەرێزو شوێنەوارییمان لە ژیانی کۆمەڵگادا خستەڕوو ، هەرکاتێک وەک پێویست لە دڵ و مێشکی گەل و کۆمەڵێکدا ڕیشە دابکوتێ و بخەملێ ، پەیدابوونی کیان و قەوارەو بوونێکی ڕاستەقینە ئەنجام و بەرهەمێکی مسۆگەرو سروشتیی‌یەتی لەنێو ئەو گەل و کۆمەڵەدا ، چونکە :

١- ئەمە حەقیقەتێکی مێژوویی و تەجرەبەکراوو سەلمێنراوە لە مێژووی هەموو ئەو گەلانەدا کە بەو شێوەیە لەگەڵ ئیمان و ئیسلام دا ڕەفتاریان کردوە ، بۆ وێنە : عارەبەکان ، فارسەکان ، سەلجووقی -یەکان ، عوسمانی‌یەکان ، ئەیوبی‌یەکان ..هتدەوە (لە مێژووی نوێشماندا ئێرانی و ئەفغانی‌یەکان) .

٢- سروشتی عەقیدەیی و بەرنامەیی ئەو ئیمان و ئیسلامە وایە کە ڕێگا

....

(١) ڕاستەقینەیە ، بۆیە هەندێک جاریش دەڵێین (ئیمانێکی ڕاست و ساغ) نەک ئەوەی خەڵک پێیان وایە ئیمانە بەڵام شتێکی زڕو بۆش و بێ نێوەڕۆکەو هیچ پەرێزو شوێنەوارێکی وای لە ژیان و گوزەرانی هەڵگرانی‌دا نیە کە بوونی خۆی پێ ئیسپات بکات !!

www.alibapir.net

بە شوێن کەوتوو و پەیڕەوانی ناداتکزو کەساس و بێ دەسەڵات و داماو بن و، لێیان داوا دەکات کە خاوەنی هێزو بێزو عیززەت و دەسەڵات بن (وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة ...) الأنفال / ٦٠ . (لاتَظلِمون ولاتُظلَمون) البقرة / ٢٧٩ . واتە : زوڵم مەکەن و مەیەڵن زوڵمیشتان لێ بکرێ . (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنين) المنافقون / ٨ . دەجا دیارە کە پەیدابوونی هێزو بێزو دەسەڵات و عیززەتیش بەبێ هەبوونی کیان و قەوارە شتێکی مەحاڵ و خەیاڵ پلاوە .

٣- وە گەل و کۆمەڵێکیش هەڵگرو خاوەنی ئەو جۆرە ئیمانە بن بڕست و توانای هێنانەدی ئەو مەبەستە بەرزو پیرۆزەیان دەبێ ، کە وێرای پێویست بوونی بۆ بەڕێوەچوونی ژیان و گوزەرانیان ، ئیمانەکەیان وەک ئەرک (وظيفة) یێکیش لێیان داوا دەکات ، چونکە گەورەترین و سەرەکی ترین هۆی تێشکان و شکستی گەلان لە بەرانبەر ناحەزان و چەوسێنەرانیان دا یەکدڵ و ڕەنگ و دەنگ و سەنگ نەبوونیانە ، بەڵام لە سایەی ئیمان دا ئەم گیروگرفتە بە چاکترین شێوە چارەسەر دەکرێ ، وەک لە خاڵی دووەمدا شتێکمان لەوبارەوە باس کرد ، خوای قسەلەجێو زاناشمان فەرموویەتی :(وأنتم الأعلون إن كنتم مؤمنين) آل عمران / ١٣٩ . ، دیارە بەرزی (عُلُوّ) یش بەبێ ئازادی و سەربەخۆییو هەبوونی کیان و قەوارەی ڕاستەقینە نایەتەدی .

ئێستاش لە بەرئەوەی زۆربەی خەڵکی گومان و دوودڵیان هەیە سەبارەت بەوە کە ئایا ئیسلام دەتوانێ چارەسەری کێشەی کورد بکات یان نا ؟! بەپێویستی دەزانم قوڵە باسێک لەو بارەوە بنووسم :

www.alibapir.net

چارەسەری کێشەی کورد لە ڕوانگەی ئیسلامەوە چۆنە؟![1]

خوای بەرز فەرموویەتی :(وما اختلفتم فيه مِن شيءٍ فحكمه إلى الله..) الشورى / ١٠ . وە فەرموویەتی :(فأن تنازعتم في شيءٍ فَرُدّوهُ إلى الله والرسول إن كنتم تؤمنون بالله واليوم الآخر ذلك خير وأحسن تأويلا) النساء / ٥٩ . کەواتە با لەبەر تیشکی چەند بنچینەیەکی هەڵهێنجراو لە کتێبی خواو سوننەتی پێغەمبەرەکەی دا صلى الله عليه وسلم سەرنجی ئەم مەسەلەیەو چۆنیەتی چارەسەرکردنی بدەین :

خوای بەرزو پاک لە سووڕەتی (الحجرات) دا فەرموویەتی :

(يا أيها الناس إنا خلقناكم مِن ذكر وأنثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا إنّ أكرمكم عند الله أتقاكم إن الله عليم خبير) . واتە :

(ئەی خەڵکینە ئێمە ئێوەمان لە نێرو مێیەک دروست کردووەو گێڕاومانن بەچەند گەل و تیرەیەک تاکو یەکتر بناسن ، بەڕێزترینیشتان لەلای خوا پارێزکارترتانە ، بێگومان خوا زاناو شارەزایە) . دەتوانین چەند بنچینە (قاعدة) یەکی سەرەکی لەم ئایەتە هەڵهێنجین :

---

(١) ئەم باسە خاڵی پێنجەمو کۆتایی دەقی ئەو (محاضرة) یەیە کە پێشتر باسمان کرد ، بۆیەش حەزم کرد لێرەدا بینووسم تاکو بزانرێ کە ئێمەی ئیسلامی هەر قسەیەک بەڕاست و هەقی بزانین ئامادەین لە هەموو جێیەک بیکەین و بەهەموو دنیای ڕابگەیەنین ، چونکە وەک پێشتر باسکرا ژمارەیەکی زۆر لە نوێنەری ڕۆژنامەو گۆڤارە ئیسلامییەکانی جیهانی ئیسلامی لەو کۆڕە ڕۆژنامەیی (ندوة صحفية) یەدا ئامادەبوون کە ئەم (محاضرة) یەی تێدا درا .

www.alibapir.net

یەکەم : خەڵک لە ئەسڵی دروست بوونیان دا وەک یەکن ، چونکە هەموویان دروست کراوو بەندەی یەک پەروەردگارن بەبێ ئیمتیازو جیاوازی ، ئەمە لەڕووی دروست بوون و پەیدابوونیانەوە ، لەڕووی کەشەکردنیشیانەوە لە نێرو مێیەک کەوتوونەوە ، کەواتە لە یەک پلە دان و یەک ڕەچەڵەکیان هەیە .

دووەم : وە خەڵک بەپێی ویستی خوای بەرزو بێ هاوتا بەشێوەی چەند گەل و تیرەیەک لەسەر زەوی دابەش بوون ، کەوابێ ئەوە کە عارەب عارەبەو تورک تورکەو کورد کوردە هەروا گەلانی دیکەش ، بەڵێ ئەوە بەس بەویستی خوای گەورە بووە ، مادام وابێ لەم لایەنەشەوە هیچ ئیمتیازو جیاوازی یان لەنێوان دا نیەو هەموویان لە (گەل) یتی و نەتەوەبوونیان دا یەکسانن و ، ڕەنگ و زمان و تایبەتمەندی یە نەتەوەیی یەکانی دیکەش ناگونجێ بکرێنە پارسەنگی بەرزی و نزمی ، بەڵکو ئەم جیاوازی و تایبەتمەندی یانە چەند دیمەنێکن لە نیشانەکانی خوایەتی خوا ، وەک فەرموویەتی :(ومن آياته خَلْقُ السموات والأرض واختلافُ أَلْسِنَتِكم وألوانِكم إنّ في ذلك لآياتٍ للعالِمين) الروم / ٢٢ . واتە : (وە لە نیشانە ـ و بەڵگە ـ کانی بوونی ئەو ، دروستکرانی ئاسمانەکان و زەوی و جیاوازی زمان و ڕەنگتانە ، بێگومان لەوەدا نیشانە هەن بۆ زانایان) .

سێیەم : تەرازووی ڕێزو حورمەت و پێوەری چاکی و خراپی لەلای خوای بەرز ، بەس پارێزکاری (تقوىٰ) یە کە هەموو خەسڵەتە پەسندەکان کۆدەکاتەوە ، کەواتە هەرکەسێک لافی بەرزی ی و ئیمتیاز لێ بدات بۆخۆی یان بنەماڵەکەی یان گەلەکەی ، بەسەر یەکێکی دیکەدا بە بەڵگەی ـ بەرزی ی و پەسندی ی ـ ئەسڵی دروست بوونی یان پێکەیشتنی (واتە توخم و ڕەگەزی یان بنەماڵەو ڕەچەڵەکی) ئەوە

www.alibapir.net

بەهەڵەدا چووە ، هەروەها هەرکەسێک بیەوێ بوونی تیرەیەک یان گەلێک یان یەکێک لە تایبەتمەندی یەکانیان نەهێڵێ ، ئەوە دژو پێچەوانەی ویست و بڕیاری سروشتیی و شەرعیی خوای بەرزو مەزن جووڵاوەتەوە ، لەسۆنگەی ئەوەوە کە خوا ویستوویەتی ئەو گەل و کۆمەڵە بەو تایبەتمەندی یانەوە ببێ و ئەویش هەوڵی لەبەین بردنی دەدات !

هەروەها هەرکەسێک بیەوێ نیری ستەمو زۆر بخاتە ملی خەڵک چ لەسەر ئاستی تاک و چ لەسەر ئاستی کۆمەڵ ، ئەوە بەم ڕەفتارەی دژی حیکمەتی خوا دەجووڵێتەوە کە خەڵکی گێڕاوە بە چەند گەل و تیرەیەک بەمەبەستی یەکترناسین و دۆستایەتی پێکەوەبەستن .

وە هەرکەسێک شانازی بە ڕەگەزو ڕەچەڵەکەوە بکات یان لافی پلەو ئیمتیازێک بەسەر خەڵکدا لێ بدات ، ئەوە تەرازووی خوای فڕێ داوەو تەرازووی نەفامیی بەدەستەوە گرتوە ، برایەتی ئسلامی واز لێ هێناوەو لەگەڵ شەپۆلی ڕەگەزپەرستیی و دەمارگیریدا ڕەپێچەکدراوە ، هەر بۆیەش پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی :(لیس مِنّا مَن دعیٰ إلی عصبیة ولیس منا مَن قاتل علی عصبیة ولیس منا مَنْ مات علی عصبیة) رواه أبوداوود عن جبیر بن مطعم .

دیارە دەمارگیریش ئەوە نیە - وەک هەندێک پێیان وایە - کە گەلی خۆتت خۆش بوێ و بەپێی توانا خێرو چاکەیان بۆ بڕەخسێنی ، چونکە پێغەمبەری بەڕێز فەرموویەتی :(خیرکم المدافع عن عشیرته مالم یأثم) رواه أبوداوود ، بەڵکو ڕەگەزپەرستیی و دەمارگیری ئەوەیە کە لەسەر ستەمو خراپە لەگەڵ گەل و کۆمەڵەکەتدا هاوکاری بکەی ، وەک پێغەمبەر علیه الصلاة والسلام فەرموویەتی :(أن تُعین قومک علی الظلم) رواه أبوداوود ، لە وەڵامی کەسێک کە لێی پرسی :

www.alibapir.net

(يا رسول الله ما العصبية ؟!) .(١)

جا لەبەر تیشکی ئەم بنچینانەدا دەتوانین بلێین : چارەسەری کێشەی کورد ـ لەڕوانگەی ئیسلامەوە ـ ئەوەیە کە :

((ئەو گەلە ستەم لێکراوە ئەو مافانەی دەستگیر بن کە بوونی نەتەوەیی یانی پێوە بەندەو بەبێ ئەو مافانە ئەو (گەل) یتی (شعبية) یەی کە خوا بۆ ویش و بۆ هەموو گەلانی دیکەش بە ڕاشکاوترین شێوە بڕیاری داوە نایەتەدی)) .

بەڵام لێرەدا تێبینییەکم ماوە پێویستە باس بکرێ :

من وەک مسوڵمانێک بڕوا ناکەم کە کێشەی کورد بەشێوەیەکی ڕاست و ریشەیی چارەسەر بکرێ بەبێ جێبەجێکردنی بەرنامەی خوا ، بەڵێ من پێم وا نیە کە ئازارو مەینەتی گەلی کورد بەس بە دروست بوونی کیانێکی نەتەوەیی و دەوڵەتێکی سەربەخۆ، لابچێ ، بەڵگەش ئەوەیە کە بۆ وێنە گەلی عارەب دەبینین چەندان دەوڵەت ـ نەک یەک ـ ی دەست کەوتوە ، بەڵام لەسۆنگەی ئەوەوە کە بەرنامەی خوا لە واقیعی ژیانی دا کاری پێ ناکرێ کۆمەڵگاکانی عارەب دەبینین ئازارو مەینەتی زۆری گرجووگڕ قاپلووقەی داون .

ئەمە لەلایەکەوەو لەلایەکی دیکەشەوە هێنانەدی مافە رەوایەکانی گەلی کوردو هەر گەلێکی دیکەش بەشێوەیەکی حەتمی پەکی لەسەر هاتنەکایەی دەوڵەتێکی نەتەوەیی نەکەوتوە ، بەڵگەی ئەمەش وەک پێشتر ڕابرد ئەوەیە کە کاتی خۆی گەلی کوردو گەلانی دیکەش لەژێر سێبەری دەوڵەتی ئیسلامیدا هەموو مافێکیان دابین کرابوو، وە لە هەندێک حاڵەتی دەگمەن و ناوازەدا نەبێ ستەم و

---

(١) لێرەدا چەند وشەیەکم دەستکاری کردن ، بۆ زیاتر شارەزابوونیش سەرنجی کتێبی (سۆزی نەتەوایەتی) بدە .

www.alibapir.net

بێ دادی زەق و ناقۆلا دەرنەکەوتوە ، ئەویش بەهۆی لادانی بێ تامی دەولەتلە ڕێبازی دادگەرانەی ئیسلام .

دیارە هەربۆیەش ڕۆژێکلە ڕۆژان گەلی کوردیش وەکگەلە ئیسلامیەکانی دیکە بیری لەوە نەکردۆتەوە کە لە دەولەتی ئیسلامی جیابێتەوەو قەوارەیەکی سەربەخۆ پێکەوە بنێ ، هەلبەتە حالەتە ڕیزپەڕەکانیش قیاسیان لەسەر ناکرێ ، بەلام پاش ئەوەی تورکە طۆرانیەکان وازیان لە پەیوەندی ی ئیسلامەتی هێناو پەیوەندی ی نەتەوایەتیان لەجێگادا دانا ، وە ئالای برایەتی ئیسلامی یان فڕێ داو بە ئالای تورکایەتیان گۆڕی یەوە ، کوردو گەلە ئیسلامیەکانی دیکەش دەستیان کرد بە بیرکردنەوە دەربارەی خۆیان ، هەر بۆیەش (محمد أمین زکی بگ) مێژووزانی بەناوبانگی کورد لە سەرەتای کتێبەکەی (کوردو کوردستان) دا گوتوویەتی :

(لەدوای ئەمە کە لە جێگەی تعبیری عمومی (عثمانی) لفظی (تورک) و (تۆرانی) لە تورکیا باوی سەند ، بە طبیعت وەکو افرادی ملتەکانی تر ، منیش لەناو ئەو کۆمەلەدا غیرەتیی خۆم چاکتر چێ کرد ....) .

بەلام لەگەل ئەمەشدا ئەگەر نەگونجاو هەلنەسوورا کە دەولەتێکی ئیسلامیی فراوانی وا پێک بێ کە هەموو گەلە ئیسلامیەکان بگرێتەوە ، هیچ سەغلەتیو بێ شەرعیەکی تێدا نابینم کە گەلی کوردو غەیری کوردیش ـ ئەگەر توانی ـ دەولەتێکی ئیسلامی لەسەر نیشتمانی خۆی پێکبهێنێ ، پاشان ئەو دەولەتانە لەنێو خۆیاندا هاوکاری بکەن بۆ پێکهێنانی دەولەتی ئیسلامی ی گەورە ، ئەو دەولەتەی کە بەهۆی ڕووخانی خەلافەتی عوسمانیەوە (1)

---

(1) دیارە ئێمە ڕەخنەو تێبینیمان لەسەر حوکمو خەلافەتی ئیسلامیانەی عوسمانیەکان و ئەوانەی پێشوانیش هەن ، بەلام هەرچۆنێکی بێ ئەو دەولەت و خەلافەتە قەلاو پەرژینێکی مەحکەمی ئیسلامو گەلانی ئیسلامی بوو ، بە نەمانی هەموو لایەک زیانمان لێ کەوت .

www.alibapir.net

لەدەستمان چوو و لە ئەنجامی ئەوەشەو هەموو بەڵاو مەینەتـــی ـ یانەمان بەسەردا هەڵڕژان کە هەموومان تالاویان دەچێژین .

خوێنەری بەڕێز !

ئێستا کە تا ئەندازەیەک ڕوون بۆوە چۆن ئیمان چارەی دەردی کورد دەکات و کێشەی ئاڵۆزو لەمێژینەی بێ کیانیو قەوارەیـــی چارەسەر دەکات ، با هەروا بەکورتی و سەربێ بی ئامازە بـــە دەستەپاچەییو داماوی ی (پەرلەمان) یش بکەین لەئاقـــار چارەسەرکردنی مەسەلەی ناوبراودا

بۆچی پەرلەمان چارەی دەردی کوردی پێ ناکرێ ؟!

لە چوار خاڵدا وەڵامی ئەم پرسیارە دەدەینەوە بـــەڵام زۆر بەکورتی و شراوی :

یەکەم : چونکە وەک پێشتر گوتمان (پەرلەمان) یێکە لە ڕژێمـــی دیموکراسییەوە هەڵدەقوڵێ بەلەبەرچاو نەگرتنی بوونی خوایەکـــی پەروەردگارو پێغەمبەرێکی سەروەرو ڕێ پیشاندەرو بەرنامەیەکـــی تێروتەواوی خودایی ، چاری ناچارە ببێتە خوایەکی ساختەو خوایەتی بەسەر خەڵکیدا بکات و بەرنامەی ژیانیان بۆ دیاری بکات ، ئنجا وەک لە بەشی چوارەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەشدا ڕوونمان کـــردەوە ئینسان ـ چ تاک چ کۆمەڵ ـ لەبەرئەوەی بۆ بەندایەتی کـــردن و تاقیکرانەوەو جێگرایەتی خوا دروستکراوە ، نەک بۆ خوایەتـــی کردن ، ناتوانێ بەرنامەی ژیانی خۆی دابنێو ، ئەگەر کارێکی واشی کرد دووچاری ژینتاڵیو بەدحاڵی دەبێو کارەکەی بێ خێرو نـــەزۆک دەردەچێ ، وەک ئێستا ئەم ڕاستییە زۆر بە دەرەوشاوەیی لە واقیعی دەوڵەتو کۆمەڵگاکانی ئەم ڕۆژگارەدا دەبینین .

www.alibapir.net

دووەم : چونکە گەلی ئێمە چەندە هۆکارە دەرەکییەکان بوونەتە پەرچو لەمپەری سەر ڕێگای ڕزگاربوونیو وەدەستهێنانی مافە ڕەواکانی، حەوتهێندەش هۆکارە زاتییەکان دەوری گرنگ و کاریگەریان هەبوەو هەیە ، دەجا پەرلەمان و بابی پەرلەمانیش توانای گۆڕینی ئەو واقیعە دەروونیو زاتییەی ئێمەی نیەو، بگرە بەپێچەوانەوە وەک تەجرەبەی سەرنەکەوتووی (بەرە) سەلماندی ڕەنگەو زۆریش نزیکە کە پەرلەمانیش دیسان ببێتە هۆی زیادبوون و گەشەکردنی ئەو خەسڵەتە بەدو هۆکارە دەروونیو زاتییانەی کە گەورەترین هۆی بێ ئاکامبوون و بەئەنجامنەگەیشتنی هەوڵ و کۆششی جوولانەوەی ڕزگاریخوازیمان بوو ون ، بەتایبەتی لە ئاستی سەرکردایەتی دا، چونکە کەموکووڕی و عەیبەکانی سەرکردایەتی ڕاستەوخۆ کاردەکەنە سەر هەموو بەشەکانی دیکەی گەل و شۆڕش وەک ئێستا بەزەقی دەبینرێ !!

سێیەم : لەبەرئەوەی گەلی ئێمە گەلێکی مسوڵمان و خاوەن بڕوایەو، تەنانەت سەرانی هەموو ئەو ڕێکخراوو تاقمانەشکە وەک بەرنامە بڕوایان بەئیسلام نیە ، دانیان بەم ڕاستییەدا هێناوە ، دەجا دەڵێین : ئەو پەرلەمانەی کە لەنێو گەلێکی مسوڵمان و بڕواداردا دروست دەبێ بێ ئەوەی حیسابێک بۆ ئیمان و ئیسلامو قورئان و شەرعی ئەو خەڵکە بکات، مانای وایە پەرلەمانێکی غەیرە شەرعی و ناواقیعییەو تەعبیر لە ناوو بیروباوەڕی ئەو خەڵک و گەلە ناداتەوە ، چونکە وەک لە بەشی چوارەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەدا گوتمان ئەو کۆڕو ئەنجوومەنەی کە لەنێو گەلێکی مسوڵمان و بڕواداردا پێکدێ ، پێویستە لەسەر بنچینەی ئایین و بەرنامەی خوا دابمەزرێ و، ئەرکەکەشی کاربێکردنی شەرعی خوا بێت نەک دانانی شەرعو حەڵاڵ کردن و حەرامکردن ، کە ئەمە تەنیا مافی خوای پەروەردگارە .

www.alibapir.net

جا بێگومان پەرلەمانێکی ئاواش بە پەرلەمانی خەڵک و گەل دانانرێ و، خەڵکی مسوڵمان ناتوانن ئەو کۆڕو پەرلەمانە بە هی خۆیان بزانن کە هیچ ڕێزێک لە مسوڵمانەتیو خواپەرستیەکەیان ناگرێ و، بگرە هەر هیچ حیساب بۆ ئەو خوا بەرزو مەزنو پێغەمبەرە پێشەوایەش ناکات کە ئەو خەڵکە مسوڵمانە ئەوان و قورئان و سوننەت و بەرنامەکەیانیان لە هەموو شتێک لەلا گەورەترو بەڕێزترو خۆشەویستترەو، بە هیچ شتێکیان ناگۆڕنەوە . ـ دیارە هەرکەسێکیش ئاوا نەبێ بە مسوڵمان و بڕوادار لەقەڵەم نادرێ ـ .

چوارەم : ئێمە وەک گەلێکی بەشبەشکراو و مافلێ زەوتکراو و گلەیی و گازندەی زۆر لە ئیمپریالیزمی جیهانیو نەخشەو پیلانە گڵاوەکانی دەکەین کە نیشتمانەکەمانی کردۆتە پێنج پارچەو هەر پارچەی کردۆتە پاشکۆی دەوڵەتێک و ، بەو شێوەیە وشەی کوردستانی لەسەر نەخشەی سیاسی جیهان سڕیوەتەوە ، (1) بەڵام ئایا نابێ گلەیی و سەرکۆنەی خۆشمان بکەین کە ئێمەش بە لاساکردنەوەو شوێن کەوتنی ئەو ڕێچکەو بیردۆزە جۆراوجۆرانەی کە هەر لە دڵی پڕ لە بوغزو غەرەزو مێشکی پڕ فێڵ و تەڵەکەی ئەو ئیمپریالیزمو دوژمنە نەکریسەوە سەریان هەڵداوە کە نیشتمانەکەی لێ پارچە پارچە کردووین ، نەک هەموو خەڵکی کوردستان بەڵکو بەس خەڵکی یەکێک لەو پێنج پارچانە ـ کە بەشە کوردستانی سەر بە عێراقە ـ مان کردۆتە زیاتر لە (١٠) بەش؟!!

---

(1) لە یەکێک لەو کۆڕانەدا کە لە یەکێک لە وڵاتە ئیسلامیەکاندا بەسترا و منیش بەشداز بووم ، کاتێک داوام لێ کرا خۆم پێناسە بکەمو کوتم : خەڵکی کوردستانم ! زۆربەی کۆڕەکە بەسەرسوورمانەوە کوتیان تا ئێستا ناوی وڵاتی کوردستانمان نەبیستوە ، ئایا کوردستان لەکوێیە ؟! بەزەردەخەنەوە پێم کوتن : لە عێراق بە نیشتمانی ئێمە دەڵێن (شمال) و لە ئێران دەڵێن (غرب کشور) و لە تورکیاش پێی دەڵێن (خواروی وڵات) و وە هەروەها ...

www.alibapir.net

ئایا دەگونجێ بڵێین ڕەفتاری ئیمپریالیزم خراپ بووە کە هەموو کوردستانی کردۆتە پێنج کوت، بەڵام بۆ ئێمە هیچ عەیبی نیە، کە هەر بەشێکمان کردۆتە دە بەش؟! دیارە نەخێر مەگەر بڵێین پەندی (بانێکەو دوو هەوایە) شتێکی ڕاست و بەجێ یە !!

کورتەی قسان:

ئێمە کوشتەی دەستی نەخشەو پیلانە گڵاوەکانی ئیمپریالیزمی جیهانین و، نەخشەو پیلانەکانی ئیمپریالیزمیش بە ڕێچکەو بیردۆزەکانی ئیمپریالیزم بەرهەڵستی یان ناکرێ و هەڵناوەشێنرێنەوە، چونکە هەر شتێک بەدژی خۆی چارەسەر دەکرێ و، دوژمنی ڕاستەقینەی ئیمپریالیزمی جیهانی و نەخشەو پیلانەکانیشی بەسەرنامە تەجرەبە - کراوەکەی خوای پەروەردگارمانە، هەر بۆیەش ئیمپریالیزمی جیهانی و ناحەزانیشمان لە هەموو شتێک زیاتر لێی دەترسن و ڕقیان لێ یەتی !!

ئیدی بەئومێدی خۆگۆڕین و هاتنەوە سەرخۆو پەند لە ڕابردوو وەرگرتن و، بەهیوای ئەوەی کە بتوانین بە هەوڵ و هیممەتی هەموو لایەک - دوای یارمەتی خوا - ڕووحی بەهێزو پیرۆزی ئیمان و ئیسلام بەبەر گەلەکەماندا بکەینەوەو زیندوو ببینەوەو، بەهۆی دەرزی و دەزووی ئیمان و ئیسلامەوە پێنج پارچەکانی نیشتمانی لێکدابڕاوو چل پەنجا کوت و بەشەی گەلی جنراومان پێکەوە بدرووینەوەو لەسەر بنچینەی پتەوی ئیمان بەهۆی بەندایەتی و برایەتی و ڕاوێژو پێشڕەوایەتی یەکی ڕاست و دروستەوە، پێکەوەی جۆش بدەینەوە، چونکە هەر ئەمەیە تاقە ڕێبازی ڕاستەقینەی ژیانی ئێمەو تێکڕای گەلان و هەر ئەمەشە چارەسەرو دەرمانی دەردمان.

خوێنەری بەڕێز!

ئێستاش بەرلەوەی کۆتایی بەم بەشی پێنجەمە بێنین بەپێویست

www.alibapir.net

دەزانم سەرنجت بۆ دوو مەسەلەی گرنگ رابکێشم کە پەیوەندی یەکی پتەویان بەم بەشەوە هەیە :

یەکەم : ئیمان کۆسپەکانی سەر رێگای خەباتی رزگاریخوازیمان لادەبات :

ئەگەر لەیادت بێت لە بەشی دووەمی ئەم لێکۆڵینەوەیـــــــەدا لەژێر سەرباسی (هۆی بەئامانج نەگەیشتنی شۆڕش و راپەرینـــــە رزگاریخوازەکانی کورد) دا ئەم پێنج هۆیانەمان بە گەورەترین و سەرەکی ترین کۆسپ و لەمپەری سەر رێی کاروانی خەباتی رزگـــاری خوازی گەلی کورد دانا :

١ـ یەکنەبوون و دژایەتی نێوخۆ .

٢ـ پشت بەخۆنەبەستن و لەسەر لاقی خۆ نەوەستان .

٣ـ خۆش باوەڕی و فریوخواردن بە گفت و بەڵێنی هەندەران .

٤ـ کەم یان بێ ئیخلاصی و ساغ نەبوونەوە بۆ مەبەست .

٥ـ رێگانەدانی سیاسەتی ئیمپریالیزمی جیهانی .

جا ئێستا با هەر وا بەکورتی سەرنج بدەین داخوا چۆن بەهـۆی ئیمان و ئیسلامەوە هەرکام لەم کۆسپ و تەگەرانە لادەچن و رێگـــای بەمرادگەیشتن لەبەردەممان ئاچووغ و تەخت دەبێ :

جارێ سەبارەت بە هۆی یەکەم کە لە هەموو کۆسپ و پەرچەکـــان بێزەزاترو بەزەبرتر بووە، لە سایەی (ئیمان) ەوە وەک چڵکــــە بەفرێک لەبەر گەرمایی خۆردا ، بە تیشکی رۆژی بەندایەتـــــی و برایەتی هەر زوو دەتوێتەوەو ئاوەو ئاو دەچێ .

ئیمانێک کە بە شوێن کەوتووانی دەڵێ :(واعتصموا بحبل اللــه جميعا ولاتفرقوا ..) آل عمران/ ١٠٣ .

وە پێیان دەڵێ :(ولاتكونوا كالذين تفرقوا واختلفوا من بعـد ما جاءهم البينات واولئك لهم عذاب عظيم ..) آل عمران /١٠٥ .

www.alibapir.net

وە پێیان دەڵێ :(ولاتنازعوا فتفشلوا وتذهبَ ريحُكم ..) الأنفال /٤٦ . وە پێیان دەڵێ :(إنَّ هذه أُمتكم أمة واحدة وأنا ربكم فاعبدون) الأنبياء / ٩٢ . وە پێیان دەڵێ :(ولاتكونوا من المشركين من الذين فرّقوا دينهم وكانوا شيعاً كل حزب بما لديهم فرحون) الروم /٣١ ، ٣٢ .

بەڵێ ئیمانێکی ئاوا تۆوی دووبەرەکیو ناکۆکی ناهێڵێو ڕەگ و ڕیشەی پەرتەوازەیی‌و تاقم تاقمێنە لەبن دێنێو دەسووتێنێ .

وە دەربارەی هۆی دووەمیش (ئیمان) گەلی کورد ـ و هەر گەلێکی دیکەش ـ وا لێ دەکات کە لە سایەی خواناسین و هەموو شتێک لەو زانینەوە لەسەر لاقی خۆی بوەستێو بەس پشت بەخوای خۆی ببەستێ ، چونکە ئیمانەکەی پێی دەڵێ :(.. إن كنتم آمنتم بالله فعليه توكلوا إن كنتم مسلمين) يونس / ٨٤ . وە پێیان دەڵێ :(وعلى الله فليتوكل المتوكلون) ابراهيم /١٢ . وە دەڵێ :(يا ايها النبي حسبك الله ومن اتبعك من المؤمنين) الأنفال / ٦٤ .

وە ئەو گەلە مسوڵمانانە بەحوکمی ئیمان و خواپەرستییەکەی ویردی سەر زمانی (إياك نعبد وإياك نستعين) ، !!

وە دەربارەی چارەسەرکردنی نەخۆشی سێیەمیش ئیمان ئەم فەرمان و ئامۆژگارییانە دەکاتە چارەسەر :(يا أيها الذين آمنوا لاتتخذوا اليهود والنصارى أولياء) المائدة /٥١ . وە (ولن ترضى عنك اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم ..) البقرة / ١٢٠ . وە (يا ايها الذين آمنوا لاتتخذوا عدوي وعدوكم أولياء ..) الممتحنة /١ .
ئنجا ئەگەر ئەم فەرمانانەیان جێبەجێ کرد، ئەوکاتە بەر حوکمی ئەم موژدەیە :(وإن تصبروا وتتقوا لا يضركم كيدهم شيئاً إن الله بما يعملون محيط) آل عمران / ١٢٠ .

وە ئیمان دەرمانی خەسڵەتی بەدو پیسی چوارەمیش بەو دەقە زۆرو

www.alibapir.net

زەوەندانە دەكات كە لە چەندان شوێنی قورئان و سوننەتدا دووبارە بوو وەتەوەو داكۆكی لەسەر ئەوە دەكەن كە تاك و كۆمەڵی بڕوادار نابێ بێجگە لە ڕەزامەندی خوا و پاداشتی نەبڕاوەی بەهەشت هیچ جۆرە پاڵنەرو هاندەرێكی دیكەی ماددی و مەعنەوی بیان جووڵێنێ ، دەنا كردەوەكانیان بەهیچ دەردەچن و دەبنە سەپانی پووشێ و لەجیاتی پاداشت سزای سەختیش چاوەڕێیانە !

وە لەڕاستیدا خەسڵەتی ئیخلاص و نیازو مەبەست ساغ و ساف كردنەوە لە هەر جۆرە هاندەرێك جگە لە (خوا لەخۆ ڕازی كردن) كە لە ئیسلامدا بە هەوێنی مەیینی شیری هەموو كردەوە چاكەكان دانراوە، تەماشیكە تەنیا و تەنیا لە زەوی ئیمان و ئیسلامدا دەڕوێ و بەهیچ شێوەیەك بیرو بیردۆزە ماددی و مرۆڤكردەكان ناتوانن تاقە ئینسانێكیش پێ بگەیەنن كە بەشێوەیەكی ڕاستەقینەو تاسەر خاوەنی ئەم خەسڵەتە بەرزو پیرۆزە مەعنەوی بە بێ .

ئنجا زاڵ بوونیش بەسەر كۆسپی پێنجەم و كۆتاییدا پاشلابردنی كۆسپ و بەرچەكانی پێشەوەی ، شتێكی حەتمی و مسۆگەرە ، چونكە گەلێكی خاوەن ئیمانی دڵ پێكەوە جۆشدراوو یەكگرتوو و لەسەر پێی خۆی وەستاوو پشت بەخوا بەستوو و زیرو وریاو بیدارو تێگەیشتوو و ساغ و بۆخوا یەكلابووەو بەگوێرەی پەیڕەوی خوا بەڕێوەچوو ، مەحاڵە مەحاڵ ببێتە نێچیرێكی فەقیرحاڵ و بێ پەڕو باڵ و بە تۆڕو داوی نەخشەو پیلانەكانی دوژمن و ناحەزانی بەوە بێ !

بەڵێ سیاسەتی ئیمپریالیزمی جیهانی قەت توانای ئەوەی نیە چۆك بە گەلێك دابدات كە بەپێی نەخشەو بەرنامەی ڕەببانی بارهێنراوەو بەڕێوەدەچێ !!

www.alibapir.net

دووەم : ئێمە دژی دیموکراسیو پەرلەمانین نەک ئازادی بیرورا و هەبوونی ئەنجوومەن و شوورا :

بەڵێ ئێمە دژی دیموکراسیین - وەک لەپێشەوە باسکرا - چونکە ئایین و بەرنامەکەمان ڕێگامان نادات جگە لە بەرنامەی خـوا دوای هیچ شتێکی دیکە بکەوین ، وە دژی پەرلەمانێکین کە لـەو دیموکراسی یەیەوە پەیدا دەبێ کە هیچ حیسابێک بۆ خوا و پێغەمبەرو بەرنامەکەی ناکات ، چونکە پەرلەمانێکی ئاوا خوایەتی بەسـەر کۆمەڵگادا دەکات و دووچاری بتپەرستی یان دەکات ، بەڵام نـەک هەر دژی ئازادی بیرورا دەربڕین و پێکهێنانی ئەنجوومەن و هەبوونی ڕاوێژ لە هەموو چین و توێژو ئاستەکانی کۆمەڵگادا نین ، بەڵکو بەهەموو توانا شمانەوە هەوڵی وەدیهێنانیان دەدەین ! چونکە لـە جارێ هەر بەردی بناغەو یەکەمین و گەورەترین وشەو دروشمـی بیروباوەڕو ئایینەکەمان کە (لا إله إلا الله) یە گەورەتریـن شۆڕشە بەسەر هەموو جۆرو شێوەکانی چەوساندنەوەو ستەم و بێدادی و سەرکوتکردن و دەنگ کپکردنی ئینسانەکان دا ، وە لەڕاستـی دا ئایین بۆیە هێندە لەسەر خوابەیەکزانین و یەکتاپەرستی (توحید) شووره ، چونکە لەم ڕێ یەوە نەبێ مرۆڤ لە کۆیلایەتی و ژێردەستەیی و زەبوونی ڕزگاری نابێ ، ئنجا لەگەڵ ئەوەش دا کە مەسەلـەی یەکتاپەرستی هێندە گرنگ و کاریگەرو پێویستە لە ژیانی تـاک و کۆمەڵ دا ، واش ئیسلام بەس لە ڕێگای عەقڵ و ویژدان و قەناعـەت پێ هێنانەوە ئینسانەکانی بۆ بانگ کردوون و نەیکردوە بە شتێکی تۆبزی و زۆرەملێ بەبیانووی ئەوەی کە بەرژەوەندی خۆیانی تێدایە

خوای بەرزو مەزن لەوبارەوە فەرموویەتی :(فمن شاء فليؤمـن ومن شاء فليكفر) الكهف/ ٢٩ . هەروەها فەرموویەتی : (لا إكراه في الدين قد تبين الرشدُ مِن الغيّ ..) البقرة /٢٥٦ .

www.alibapir.net

وە مەسەلەی گرنگی پێویست بوونی ڕاوێژ (شوری) و دروست بوونی کۆڕو ئەنجومەن لەسەر هەموو ئاستەکانی کۆمەڵگادا لەڕوانگەی ئیسلامەوە لە باسەکانی پێشوودا چاک ڕوونکرایەوەو، سەلمێنرا کە هەبوونی ڕاوێژ لەنێو گەل و کۆمەڵی بڕوادار دا بەس ڕەوشت و خەسڵەتێکی پەسندو چاکنیەو هیچی دی ، بەڵکو بەشێکی گرنگی پێکهێنەری ئیمان و ئیسلامەتیەکەیانەو، بەبێ وی ئەوە هیچ کە ناتوانن ئایینەکەیان بەڕێوەبەرن ، تەنانەت ئیمان و ئیسلامەتی - یەکەشیان ناتەواوو لەنگ و لاتەڵ دەبێ، وە دیارە بەدیلی بێ پێچ و پەنای ڕاوێژ (شوری) و پێکهێنانی ئەنجوومەن ، دیکتاتۆریەت و پەیدابوونی چەوساندنەوەو سەرکوت کردن و داپڵۆسینی جەماوەرە بەواتایەکی دیکە تاقە بەدیلی ڕاوێژو ئەنجوومەن ، پەیدابوونی طاغووت و فیرعەونایەتی کردنە بەسەر خەڵکیدا ، کە ئەمەش یەکسەر لەگەڵ ئەسڵ و بنچینەی ئیمان دا تێک دەگیرێ کە بریتیە لە یەکتاپەرستی (التوحید) !!

وە ئیسلامیش هێندەی بەو مەسەلانە قەڵس و تووڕەو (حسّاس) ە کە لەگەڵ یەکتاپەرستیدا دژن و تێک دەگیرێن ، بەهیچ شتێکی دیکە هێندە قەڵس نیەو تێک ناچێ، هەربۆیەشە کە لە قورئانی دا (ئەگەر) تێکەڵیە بۆ بەخشران و داپۆشی لێکرانی هەموو جۆرە گوناهو تاوانەکان - ئەگەر خوا بیەوێ - مەگەر لە هاوبەش بڕیاردان (الشرك) ، چونکە ڕاستەوخۆ لەگەڵ ئەسڵی ئیسلامدا کە یەکتاپەرستییە (التوحید) یە تێک [illegible] . (إن الله لا یغفر أن یُشرَكَ بِه ویغفر ما دون ذلك لمن یشاء ومن یشرك بالله فقد افترى إثماً عظیماً) النساء / ٤٨

www.alibapir.net

بەشی شەشەم

ئایا بێجگە لە ئیمان چارەیەکی ترمان هەیە؟!

خوێنەری بەڕێز !

بەیارمەتی خوای بەخشەر لەم بەشەدا هەوڵ دەدەین لە سێ خاڵدا وەڵامی ئەم پرسیارەی سەرەوە بدەینەوە :

یەکەم : زانست و عەقڵ و فیطرەت دەڵێن : نەخێر !

بەڵێ خوێنەری بەڕێز ! ئەوە کە بێجگە لە (ئیمان) هیچ چارەو دەرەتانێکی دیکەمان نیەو، لەڕێ ی غەیری ئیمان و ئیسلامەوە وەک تا ئێستا وێڕای کردو کۆش و خەبات و قوربانی دانی زۆر بەهیچ نەبووین و نەگەیوین ، بەهیچ نابین و ناگەین حەقیقەت و ڕاستی یەکی بێ پێچ و پەنایە کە زانیاری و عەقڵ و فیطرەتی ساغ پشتگیری دەکەن ، چونکە :

١- بەرەوپێش چوون و گەشەکردنی زانست لە هەموو لق و بەشە جۆراوجۆرەکانی‌دا لە دوو بواری زانیاری یە ئینسانی یەکان و (العلوم الأنسانية) زانیاری یە سروشتی‌یەکان (العلوم الطبيعية)دا بۆتە هۆی هەرچی زیاتر سەلماندن و پشتگیری کردنی هەموو ئەو ڕاستی‌و یاساو دەستوورانەی کە ئیسلام لە دوو بواری بیروباوەڕو بەرنامە (العقيدة والشريعة) دا ڕای گەیاندوون ، وە هەتا ئێستا یەک تاقە حەقیقەتێ سەلمێنراوی زانست نیە کە لەگەڵ یەکێک لە یاساو دەستوورەکانی ئیسلامدا تێک بگیرێ ، بەڵکو قورئان و سوننەت پڕبڕن لە ئامازەگەل (إشارات) ی جۆراوجۆر دەربارەی

www.alibapir.net

گەلێک لەو ڕازو نهێنیانەی دەرو دەروونی ئینسان و دەوروبەری و، بوونەوەر کە تازە زانیاری خەریکە پەییان پێ دەبات .

وە شایانی باسە کە ئێستا ژمارەیەکی زۆر لە پسپۆڕان و هەڵگرانی بڕوانامە (شهادة) بەرزەکانی زانستکە لە وڵاتەکانی ڕۆژئاوادا نیشتەجێن ، پاشرلێکۆڵینەوەو حاڵی بوونیان لە ئیسلام مسوڵمان دەبن و، ڕێژەشیان بەردەوام لەزیادبوون دایە .

ئەمە لەلایەکەوەو لەلایەکی دیکەشەوە بەرەوپێشچوون و فراژوو بوونی زانست بۆتە هۆی بێ نموودی و لە ڕەواجکەوتن و وەدرۆ خستنەوەی گەلێک لەو بیردۆزە بریقەدارو بەناو زانستی یانەی کە لەگەڵ یەکێکیان زیاتر لە ڕاستیەکانی ئیسلامدا دژایەتی یان هەیە ، بۆ وێنە هەرکام لە داروینیزم و فرۆیدیزم و کۆمۆنیزم و مارکسیزم و ئەگزیستالیزم و کاپیتالیزم و .. هتد لەبەر تیشکی زانیاری نوێدا پووچەڵ بوونەوەو لەبرەوکەوتوون و ئێستا لەو وڵاتانەدا کە تێیاندا لەدایک بوون کەس بە ڕەیان ناپێوێ .

٢- لەسۆنگەی ئەوەوە کە (زانیاری)(١) گەورەترین و چاکترین بەرهەمی عەقڵە ، پشتگیری کردنی زانیاری لە ڕاستیەکانی ئیمان و ئیسلام پشتگیری کردنی عەقڵیشە ، بەڵام چەند دێڕێکیش لەوبارەوە دەنووسین :

جارێ ئەگەربێت و هەرچی عەقڵ و بیرو هۆشی مرۆڤ - دوور لە ڕێڕوونی وەحی - کە هەر لە سەرەتای مێژووەوە تا ئێستا بەرهەمی هێناوە - کە پێی دەگوترێ (فەلسەفە) - لەگەڵ یاساو بڕیارەکانی ئیسلامدا بەراوردی بکەین دەبینین هێندە کەم و کورت و گچکەو نابووت و پڕ هەڵەو پەڵەیە هەر شەرم دەکات سەر بەرز بکاتەوە ،

---

(١) وشەی (علم) لە قورئانیدا بەهەموو (صیغة) کانیەوە نزیکەی (٧٥٠) جار دووبارە بۆتەوە !!

www.alibapir.net

ئەوانەی کە لێکۆڵینەوەو توێژینەوەی قووڵ و فراوانیان دەربارەی فەلسەفە هەیە (نەک کەمو سەرکێڵ) دەزانن چ دەڵێمو ڕاستیی ئەم قسەیەم بەگیان و دڵ دەسەلمێنن !

وە لەلایەکی دیکەوە هەتا ئێستا بە هەموو پیتۆڵ و زیرو عاقڵ مەندانی دنیا نەیان توانیوە تەنانەت یەک ڕەخنەی بەجێ و ماقووڵ لە یەکێک لە یاساکانی ئیسلام بگرن ، بەڵکو کامەیان لە هەموویان زیرترو تێگەیشتووترە - ئەگەر بێ بڕواو ناموسڵمانیش بێ - لەهەموویان زیاترو چاکتر شایەدی ی بۆ ڕاستیی و بێ هەڵەیی یاساو بڕیارە جۆراوجۆرەکانی ئیسلام داوەو سەری ڕێزو تەقدیسی لە ئاقاردا دانواندوە ، بەمەرجێک بەشێوەیەکی ڕاست و دروست ئیسلامی ناسیبێو پێی ئاشنا بووبێ ، یان پەردەی ڕەشی (تعصب) ی بێجێ و بوغزو قینی ناحەزانە دەربارەی ئیسلام چاوی عەقڵ و دڵی دانەپۆشیبێ .

بەندەش بەوپەڕی دڵنیایی‌و پشت ئەستووری بەوە ڕای دەگەیەنێ کە کێ ڕێزو حورمەتی عەقڵ و (١) زانستی لەلایەو، لەڕووی تێگەیشتن و ئاگاداریشەوە بڕوای بەئیسلام نیە ، حەزدەکەین تاقە یەک ڕەخنەو ناتەواوی زانستانەو زیرانە لە بەرنامە تیروتەواوەکەی خوای پەروەردگاردا بدۆزێتەوە !!

٣- لەبەرئەوەی هەر ئەو زاتە زاناو کاربەجێو توانایەی کە ئیسلامی کردۆتە دوایین بەرنامەو پەیڕەوی ژیانی مرۆڤایەتی ، هەر ئەویش ئینسانی دروست کردوەو لەسەر ئەو فیطرەتە ئینسانیەی کە لەسەریەتی سروشتاندوویەتی ، بەڵێ لەبەرئەوە بەرنامەی خوا بۆ مرۆڤ کالایەکی پڕ بە بالایەتی‌و هیچ کەمو زیادی یەکی نیە ، خوای پەروەردگار لەوبارەوە فەرموویەتی :(فأقم وجهک للدین حنیفاً فِطرةَ الله التي

---

(١) وشەی (عقل) و (لُبّ) و (فکر) بەهەموو (صیغة) کانیانەوە نزیکەی (٥٠) جار لەقورئانیدا هاتوون !

www.alibapir.net

فطر الناس عليها لاتبديل لخلق الله ذلك الدّين القيِّم ولكن أكثر الناس لايعلمون) الروم / ٣٠ . واته :
ڕووی خۆت بەپاکی بەرەو بەرنامە ـی خوا ڕاست بکە ، ئەو فیطرەتەی کە خوا خەڵکی لەسەر خوڵقاندوە ، گۆڕانیش بەسەر دروستکراوی خوادا نایەت ، ئەوەیە ئایینی ڕاستو تەواو ، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن !

وەک لەم ئایەتە بەپێزەدا دەبینین (ئایین) ی خواو (فیطرەت)ی مرۆڤ بە یەکشت ، یان بە دوو ڕووی یەک حەقیقەت دانراون ، کە لەڕاستیدا هەر واشەو هەرکەسێک زانیاری و شارەزاییەکی چاکی دەربارەی ئایینی خوا هەبێو بە سروشتو داخوازی یەکانی ڕووح و عەقڵ و جەستەی ئینسانیش ئاشنا بێتو پێکەوە لەبەریەکیان ڕابگرێ و بەراوردیان بکات ، دڵنیاو مسۆگەر دەبێ کە ئەو ئایین و بەرنامە تێروتەواوە بەپێی سروشتی مرۆڤ بنیات نراوەو هەموو داخوازی یەکانی سروشتی مرۆڤی تێدا ڕەچاوکراوە .

بەڵام لەلایەکی دیکە بەپێچەوانەوە دەبینین هەموو ئەو ڕێچکەو بیردۆزانەی کە لە ڕابردوودا بێیان هەڵدەگوتراو پڕوپاگەندەیان بۆ دەکرا ، دوای ئەوەی کەوتنە نێو کوورەی تەجرەبەو تاقیکرانەوەی ژیان و گوزەرانەوەو (شَهْرُ العَسَلِ) ی دروشمایەتیان بەسەرچوو و کۆمەڵگاکان لەگەڵیان دا کەوتنە تەجرەبەی کردەییەوەو ، خەڵک بۆیان دەرکەوت کە لەگەڵ فیطرەتو ڕەوتی ژیان و گوزەرانیان دا ناگونجێن و وەڵامگۆی داخوازی یە سروشتی یەکانیان نین و گیروگرفتە ـکانیان بێ چارەسەر ناکرێ ، پێشتر چەندە بەگەرمی پێیان هەڵدەگوتن و پڕوپاگەندەیان بۆدەکردن ، دواتر گەلێک بەگورتر و دڵگەرمانەتر لێیان کەوتنە تەقەو کارێکیان بێ کردن (با) بە دەواری شڕی نەکردبێ !!

www.alibapir.net

زەقترین و زیندووترین نموونەی ئەو ڕێچکەو بیردۆزە مرۆڤکردو دژ بە فیطرەت و لەگەڵ ڕەوتی ژیان دا نەگونجاوانەش مارکسیزم و کۆمۆنیزم بوو، کە دوای ئەوەی بووبەهۆی بەیدابوونی دەیان کێشەو گیروگرفتی گرجووبڕو چارەنەکراوی ئابووری و فیکری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقیو عەسکەری و .. هتد بۆ دەوڵەتی (یەکێتی سۆڤیەت) بەتایبەتیو دەوڵەتە مارکسیزمو سۆسیالیزمیەکانی دیکە بەگشتی ، فرێیان دایە زبڵدانی مێژووەوەو سەد نەفرینیشیان کردە پاشکۆی !

کۆتایی ئەم باسەش بەم دوو ئایەتە بەهێزو پێزە دێنین :

یەکەم :(سَنُرِيهِم آياتنا في الآفاق وفي أنفسهم حتى يتبين لهم أنه الحق ، أَوَلَم يكف بربك انه على كل شي شهيد ؟) فصلت/ ٥٣ .

واتە : لەمەودوا نیشانەو بەڵگەکانی خۆمانیان پێشان دەدەین لە ئاسۆیەکان و لەخۆیان دا هەتا بۆیان دەردەکەوێ کە ئەو - خوا ، قورئان - ە ڕاستە ، ئایا ئەوەندە بەسنیە بۆ پەروەردگارت کە بەسەر هەموو شتێکەوە چاودێرە ؟

وەک دەبینرێ خوای بەرزو مەزن موژدەو مزگێنی هەرچی زیاتر (١) ڕوون بوونەوەو ئاشکرابوونی هەقێتی خۆی و بەرنامەکەی بە مرۆڤایەتی دەدات ، دیارە ئێستاش لەسایەی گەشەکردن و پەرەستاندنی زانستەوە حەقیقەتو هاتنەدی ئەم موژدە بەرزو پیرۆزەی خوا وەک مانگی چواردە دەبینرێ .

دووەم :(.. ماترى في خلق الرحمن مِن تفاوت فارجع البصر هل ترى من فطور ..) الملک/ ٣ . واتە :

---

(١) بەحوکمی ئەوەی کە (س) ی سەر (سنريهم) بۆ داهاتوو (مستقبل) ە ، موژدەکە هەمیشە بەردەوامە .

www.alibapir.net

.. لە دروستکراوی خوای میهرەبان دا هیچ ناڕێکی ی نابینی ، چاوی
پێدا بگێرە بزانە هیچ ناتەواوی ی دەبینی ..
لەم ئایەتەشدا خوای زاناو کاربەجێ هەموو مرۆڤایەتی بانگ
دەکات کە سەرنجی بوونەوەرەکەی بدەن و تێیەوە ڕابمێنن داخوا
هیچ ناڕێکی و بێ یاسایی دەبینن !!
دیارە تا ئێستا هیچ کەس هێندەی سەری دەرزی یەش کەموکووڕی و
بێ یاسایی لە هیچ کام لە دروستکراوەکانی خوادا بەدی نەکردوە ،
بەڵکو کامەیان لە هەموویان زاناترو بە ڕازو نهێنییەکانی
بوونەوەر ئاشناترە لە هەموویان چاکترو زیاتر شایەدی بێ هەڵەو
پەڵەیی و ئەوپەڕی یاساداری و ڕێک وپێکی بۆ دروستکراوەکانی خوا
دەدات .
دەجا بێگومان هەروەک چۆن بوونەوەر (گۆن) کردەوەی خوایە ،
ئایین (دین) یش قسەو فەرموودەیەتی ، هەربۆیەش هەردووکیان
لەقەدەر ئەو سەرچاوەیەن کە لێیەوە هاتوون و ، هەرکامێکیان
بەڵگەو شایەدی زانایی و کاربەجێیی و توانای ئەو پەروەردگارەن کە
بە ویستی وی وەدیهاتوون !

دووەم : واقیعی مێژوویی کۆن و نوێ دەڵێ : نەخێر !

بەڵێ خوێنەری هێژا ! هەروەک چۆن عەقڵ و زانست و فیطرەتی
ئینسان دەڵێن : نەخێر بێجگە لە ئیمان چارەیەکی ترمان نییە ،
واقیعی مێژوویی کۆن و نوێ ی خۆمان و خەڵکیش هەر وادەڵێن .
بەڵام بێگومان ئیکردنەوەو خستنەڕووی چۆنیەتی ئەو شایەدی دان و
دان پێداهێنانەی مێژووی ڕابردوو و هاوچەرخی خۆمان و گەلانی دیکە
کارێک نیە کە لەم جۆرە لێکۆڵینەوەیەدا بگونجێ هەر زۆر بەکورتی و

www.alibapir.net

گوشراویش ئەنجام بدرێ چ جای بەدرێژی ، بۆیە ناچارین هەروا بەکورتی چەند خاڵێک لەوبارەوە بنووسین :

١- چاوپێداگێڕانەوەیەکی مێژووی مرۆڤایەتی بە ئاشکرا دەری دەخات کە بەختەوەرترین و سەرکەوتووترین و پڕ هێمنیو ئاسایشترین و پاکترین و بەکورتی (ئینسانی) ترین کۆمەڵگا ، ئەو جۆرە کۆمەڵگایانە بوون کە بە ڕووحی ئیمان و خواناسییەوەو لەژێر سێبەری بەرنامەکانی خوادا ژیاون ، وە بەپێچەوانەوە ژینتاڵترین و پڕتەنگ و چەڵەمەترین و نزمترین و ئاژەڵانەترین کۆمەڵگاش ئەوانە بوون کە لە هیدایەتو ڕێڕوونی خوا دوورەپەرێز بوون و ، لە ڕووناکی بڕواو خواپەرستی بێبەش بوون .

بەڵام گرنگ ئەوەیە کە لەم چاوپێداگێڕانەوەیەمان دا خواپەرستیو ڕەوشت بەرزی و دادگەری و ئازادی و برایەتیو تەبایيو ئاسایش بکەینە پێوەرو تەرازووی بەختەوەری و ئینسانەتی مرۆڤ ، نەک کۆشک و تەلاری بەرزو کارگەو بەرهەمی زۆرو پیشەسازیو تەکنۆلۆجیای پێشکەوتوو .. هتد دەنا ئەوکاتە دەبێ بڵێین : کۆمەڵگاکانی ژێر ڕکێفی فیرعەون و نەمروودو جەنگیزو هیتلەرو ستالین و صەددام ... زۆر بەختەوەرو کامەڕان بوون !!

٢- سەرنجدان و وردبوونەوە لە واقیعی ئەو دەوڵەتو کۆمەڵگا نەفامیو ماددیيانەی ئەم ڕۆژگارە دەری دەخات کە ئینسان - چ لەشێوەی تاک و چ لەشێوەی کۆمەڵگادا - تا چ ڕادەیەک دووچاری ژینتاڵیو چارەڕەشیو زەبوونیو بێ ئەمیەتیی بووە ! ئایا بەڵگە بۆ سووکو چرووک بوون و بێ بایەخ بوونی مرۆڤ لەوە زەقتر دەبێ چی بی کە ساڵێ وا هەیە لە وڵاتێکی (دیموکراسی) وەک ئەمریکادا ملیۆنەها تەن گەنمو دانەوێڵە دەسووتێنرێ یان لە دەریاکان دەکرێ(١) لەکاتێکدا کە لە وڵاتە نەدارو خێرو بێر

(١) بۆئەوەی نرخی ئەو شتانە لە بازاڕ دانەبەزێ ، چونکە (کُلَّما زاد العرض قل الطلب) !!

www.alibapir.net

دزراوەکان دا ملیۆنەها کەس لەبرسان دەمرێ ؟!

وە دەبێ بەڵگەی بێ نرخبوون و کەم ئەمیەتی مرۆڤایەتی لەڕوانگەی سیاسەتی نەفامێتی جیهانی (١) ئەمڕۆ لەوە بەهێزتر چی بێ کە ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی ئامادەبوون دنیا بەسەر سەری ڕژێمی دیکتاتۆری ی بەغدادا کاول بکەن لەبەرئەوەی هێرشی کردە سەر (کوێت) کە یەکێکە لە کانگا نەوتی یەکانی ئەمریکا ، بەڵام هەر هەمان ئەمریکاو ڕۆژئاوا دەیان ساڵە تەماشاچی فیلمی قەڵاچۆکران و بنەبڕکرانی گەلێکی (٣٠) ملیۆنی وەک کوردن لەسەر شانۆی واقیع ، واقیعێک کە هەر بۆخۆشیان ڕەنگی بناغەکەیان ڕشتوە ؟!

ئایا ڕاست نیە کە بڵێین :(لە تەرازووی شارستانەتی ! ماددی و بێ بڕوای ڕۆژئاوادا چەند هەزار عارەبی کوێتی (نەوتدار) لە (٣٠) ملیۆن کوردی بێ چارەو نەدار گرنگترو قورسترن) ؟!

وە دەبێ بەڵگە بۆ قەیران (أزمة) و بەبن بەستگەیشتوویی و ئیفلاسی ڕژێمە ماددی یە نەفامی یەکانی ئەم ڕۆژگارە لەوە پتو تر چی بێ ، کە ملیۆنەها منداڵی کوردو ئەفغانیو فەلەستینیو ئەفریقیو ... هتد لەبرسان و لەبەر بێ بەرگیو ڕەجاڵی یان دەمرن یان گیرۆدەی دەیان جۆرە نەخۆشی دەبن و پێیانەوە دەبنیسێن ، بەڵام بابای ئەمریکیو ڕۆژئاوایی وا هەیە کە میراتێکی چەند ملیۆنی بۆ تاقە (سەگ) ەکەی بەجێ دێڵێ و لەسەری تەرخان دەکات ؟!!

٣- ئنجا لەڕاستیدا لەسەر ئاستی گەلی خۆشمان هەتا بڵێی بەڵگەی

---

(١) زاناو نووسەری فەرەنسی ناوداری لەکۆن دا مارکسیو نوێ مسوڵمان (روجیە گارودی) لە کتێبی :(هشدار بە زندگان) دا کە لە فەرەنسی یەوە وەرگێڕراوە ، چاک پەردەی لەسەر ڕووی دزێوی ئەم بەناو شارستانێتی یە ماددی یەی ڕۆژئاوا هەڵماڵیوە .

www.alibapir.net

بێ ئەو سەلمێنەر زۆرو زەوەندن لەسەر سەلماندنی ئەو حەقیقەتە کە تاقە ڕێی سەرفرازی و تاقە چارەو دەرەتانمان هەر ئیمان و گەڕانەوە سەرخۆیەو هیچ شتێکی دیکە وەکدادی نەداوین دادمان نادات .

بەڵێ لەڕاستیدا گەلی ئێمە لە درێژەی خەباتی ڕزگاریخوازانەیدا ڕێچکەو بیردۆزەی مرۆڤزادەی ڕۆژهەڵاتیو ڕۆژئاوایی نەماوە کە لە دنیای واقیعدا تاقی نەکردبێتەوەو نەیجەڕباندبێ ، هەر لە لیبڕالیزمو دیموکراسیو ناسیۆنالیزمەوە بگرە هەتا هەموو جۆرو شێوەکانی سۆشیالیزمو مارکسیزم !

بەڵام کوا ئەنجامو بەرهەمەکەیان بۆ گەلی کورد ؟!! بێگومان چش ! مەگەر شەڕی یەکتر کوشتن و خەنجەر لەپشتی یەکتردانی ڕابردوو و ددان لەیەک سوین و کوریس بچڕکێنە پێکردنی جەماوەرو لەیەکتر تیژکردنیو پارچە پارچەکردنی بەهۆی درووشمو ڕەنگی زۆرو جۆراوجۆرەوە لەم قۆناغەدا بە ئەنجامو بەرهەمێکی چاک دابنرێن .

سێیەم : مادام گەلێکی مسوڵمان و بڕوادار بین ، نەخێر نەخێر !

بەڵێ مسوڵمانان لێیان قەدەغەکراوەو بۆیان نییە جگە لە بەرنامەی خوا دوای هیچ ڕێبازێکی دیکە بکەون ، بەڵکو [illegible] ئیمان و مسوڵمانەتییەکەیان بەوە پەیدادەبێو دادەمەزرێ کە ئیسلام بەرنامەی ژیان و گوزەرانیان بێو بەپێی هیدایەت [illegible] جێ پێی پێغەمبەری پێشەوادا بەڕێوە بچن ، خوا [illegible] لەو بارەوە فەرموویەتی :(.. اليوم أكملت لكم دينكم وأتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم الإسلام دينا ..)

.. ئەمرۆ بەرنامەکەتانم بۆ تەواو کردن وە چاکەی خۆمم بەتەواوی بەسەردا ڕشتن ، وە ئیسلامم بە بەرنامە بۆ هەڵبژاردن .

www.alibapir.net

هەروەها فەرموویەتی :(إن الدين عند الله الأسلام ..) آل عمران / ١٩ . واتە :

بەرنامە ـ ی ژینی مرۆڤ ـ لەلای خوا بەس ئیسلامە .

دیسان فەرموویەتی :(ومَن يبتغ غير الأسلام ديناً فلن يُقبَل منهُ وهو في الأخرة منَ الخاسرين) آل عمران / ٨٥ . واتە :

وە هەرکەسێک جگە لە ئیسلام بەرنامەیەکی تر بخوازێ لێی وەرناگیرێ و لە دوارۆژیشدا لە زیانبارانە .

لەکۆتاییدا دەڵێم :

جێی سەرسوورمان ئەوەیە کە هەرکام ـ مەگەر بەدەگمەن ـ لەوانەی خۆیان بە دەمراستو سەرکردەو مشوورخۆری (کورد) دەزانن ، دانی پێدا دێنن کە (گەلی کورد گەلێکی موسڵمانە)، جا هەڵبەتە موسڵمانەتی گەلی کورد حەوجێی بە شایەدی دان نیەو بۆ سەلماندنی موسڵمانەتی‌یەکەی پەکی لەسەر دان پێداهێنانی وان نەکەوتوە ، بەڵام لێرەدا مەبەستێکم هەبوو کە ئەم مەسەلەیەم خستەڕوو ، ئەویش ئەمەیە :

کە مادام هەموو لایەک دەیسەلمێنین و دانی پێدا دێنین کە گەلەکەمان بروادارو موسڵمانە ، باشە بۆ نابێ بیر لەوە بکەینەوە کە لانی کەم دوای ئەوەی تەجرەبە تاڵەکانی مێژووی خەباتی لەمێژساڵەی ڕزگاریخوازیمان پێیان سەلماندووین کە لەڕێ ی ئەو ڕێچکەو بیردۆزانەوە کە دژ بە بیروباوەڕو سروشتو عەقڵ و دەروونی گەلەکەمانن هیچمان بۆ ناکرێ و هەر زیاتر لەسەریان قەرزدار دەبینەوە ، لەمەودوا ڕێڕەوەکەمان بگۆڕین و هەوڵ بدەین ئەوەش تەجرەبە بکەین کە (لەڕێ ی بیروباوەڕی گەلەکەمانەوە کە ئیسلامە هەوڵی خزمەتکردنیو چارەسەرکردنی گیروگرفتو کێشەکانی بدەین) ؟!!

www.alibapir.net

ئایا هەرکام لەو برادەرانە ـ کە خۆیان بە دەمڕاست و سەرکردە یان لانی کەم نیمچە سەرکردەیەکی گەلی کورد دەزانن ـ دوای ... لێکۆڵینەوەو توێژینەوەی وردو قووڵی عیلمیانەو بابەتیانـــە دەربارەی ئیسلام هەڵەیی و ناتەواوی ئیسلامیان بۆ دەرکەوتوە بۆیە بڕوایان پێی نیەو بە بەرنامەی ژیانی گەلەکەیانیشی دانانێن ؟!!

ئەگەر وەڵامی ئەم پرسیارە (بەڵێ) بێ ، دەڵێم : دەجـــا دڵسۆزی و ڕاستکردنیان لەگەڵ (کوردایەتی) دا لەسەریان پێویست دەکات کە ئەوەی بۆخۆیان تێیدا بەئەنجام گەیشتوون کە هەڵـــەو ناتەواوەو بەکەڵکی ژیان نایەت ، دەبێ بە گەلەکەشیانی ڕابگەیەنن تاکو چیدی دەسخەڕۆ نەبێ و ، بەدوای کلاَوی بابردوو نەکەوێ .

خۆ ئەگەر وەڵامەکەش (نەخێر) بێ ، ئەوە دەڵێین : عەقــڵ و زانست و ویژدان و بەرژەوەندی و کوردایەتی و نیشتمان پـــەروەری لەسەریان پێویست دەکات و لە ڕابردووشدا پێویستی دەکرد کـــە نەدەبوو هەروا بەبێ لێکۆڵینەوەو بەبێ بەڵگەو شارەزایـــــــی (ئایین و بیروباوەڕ) واتە گەورەترین و پیرۆزترین و خۆشەویست ترین شتی ئەو خەڵک و گەلەی کە خۆیان بە دڵسۆزو خزمەتگـــوزاری دەزانن ، وەلابنێن و بەملاولادا بگەڕێن بۆ بیروباوەڕو بەرنامەیەک(١)!

کۆتایی ئەم بەشەش بەم ئایەتە بەرزو بەپێزە دێنم :

(وما كان لِمؤمن ولا مؤمنةٍ إذا قضى الله ورسوله أمرًا أن يكون لهم الخِيَرةُ مِن أمرهم ..) الأحزاب/ ٣٦ . واتە :

وە هیچ پیاوو ئافرەتێکی بڕوادار هەرکاتێک خواو پێغەمبەرەکـــەی بڕیارێکیان دا مافی هەڵبژاردنی کردن و نەکردنیان نیە ..

---

(١) سەرم لەوە دەرناچێ کە چۆن کەسانێک ڕێزو حورمەت بۆ ئاییـــن و بیروباوەڕی گەلەکەیان دانەنێن ، کە گەورەترین و پیرۆزتریـــن و خۆشەویست ترین شتیانە ، دەتوانن خزمەت بەو گەلەیان بکـــەن و بیحەسێننەوە !!

www.alibapir.net

بدڵی هەر ئینسانێک و هەر کۆمەڵێک خۆیان بە بەندەی خواوە
خوا بە خاوەن و پەروەردگاری خۆیان بزانن لەسەریان پێویستە
- بە حوکمی ئیمانەکەیان - لەبەرانبەر حوکم و بڕیاری خوادا
گەردن کەچ و فەرمانبەر بن .

کەواتە :

مادام گەلی کورد ئیمانی بەسەر کوفرداو ئیسلامی بەسەر غەیری ئیسلامدا هەڵبژاردوە ، هەتا بیەوێ ناوی ئیمان و ئیسلامی پێوە بمێنێ و لە مسوڵمان نەشۆرێ ، ناچارە هەر (ئیسلامی)(1) بێ و بۆی نیە نە ببێتە مارکسی ، نە شیوعی ، نە بەعسی ، نە دیموکراتی نە لیبرالی .. هتد ، چونکە نە مسوڵمانەتی ناوی بێ نێوەرۆکەو نە (ئیسلام) یش بەرنامەیەکی قرپۆکە !!

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

---

(1) بەڵگەیپێویستە کە (ئیسلامی) بوون لە جوغزی بزووتنەوەو ڕێکخراوێکی دیاریکراودا کورت هەڵنەهاتووەو هەر مسوڵمانێک ئیسلام بە بەرنامەو پەیرەوی ژیانی بزانێ و بەپێی توانای لەو ڕێیەوە هەوڵ بدات ، ئەوە (ئیسلامی) یە .

www.alibapir.net

بەشی حەوتەم
لەکوێ وەوچۆن دەست پێ بکەین ؟!

خوێنەری خۆشەویست !

خوا پشتیوان بێ لەم بەشەدا هەوڵ دەدەین چۆنیەتی گرتنی رێبازی (ئیمان) و مسوڵمانەتی - کە سەرفرازی و بەختەوەری دنیا و دوا رۆژی تێدایە - بخەینەڕوو، بە واتایەکی دی لەسۆنگەی ئەوەوە کە لە باسەکانی پێشوودا تا ئەندازەیەکی چاک ئەوە ڕوون کرایەوەو سەلمێنرا کە ئێمەی کوردو هەر گەل و کۆمەڵێکی دیکەش لەرێی ئیمان و ئیسلامەوە نەبێ بەئامانج ناگەین ، لەم بەشەدا بەشێوەیەکی کردەیی (عملي) قۆناغەکانی رێبازی ناوبراو ڕوون دەکەینەوە ، ئەم بەشەش لەم خاڵانەی خوارێ پێک دێ :

١- خواناسین و خۆناسین
٢- ئیمان و بەندایەتی
٣- یەکگرتن و برایەتی
٤- خۆگۆڕین و واقیع گۆڕین

یەکەم : خواناسین و خۆناسین :

بەڵێ خوێنەری بەرێز ! بەردی بناغەو یەکەمین نوختەی رێبازی (ئیمان) (خواناسین و خۆناسین) ە ، چونکە لەڕوانگەی ئیمان و ئیسلامەوە - کە تاقە ڕوانگەی حەقیقەتناسیە - ئەم بوونەوەرە (شاری بێ خاوەن نیە) ، دەجا بێگومان بۆ ڕەفتارکردن و هەڵس و کەوت کردنێکی ڕاست و بەجێ لەگەڵ هەر شتێکدا پێویستە

www.alibapir.net

ئاراستەکردن و داب و دەستوور (التوجیه والتعلیم) تەنیا و تەنیا لە خاوەنی ئەو شتە وەربگیرێ ، هەربۆیەش مووسا علیه السلام لە وەڵامی پرسیاری : پەروەردگارتان کێیە (فَمَن ربكما..؟!) ی فیرعەون دا فەرموویەتی : پەروەردگارمان ئەو زاتەیە کە بوونی بە هەموو شتێک بەخشیوەو دوایی ڕێڕوونیشی کردوە (ربّنا الذي أعطى كل شيءٍ خلقه ثم هدىٰ) طه / ٤٩ ، ٥٠ .

بەڵێ لەڕوانگەی ئیمانەوە بۆئەوەی بتوانین ژیانێکی ڕاست و دروست بەرینەسەرو بزانین چۆن و بۆچی بژیەین ، پێویستیمان بەوە هەیە کە خۆمان و ئەم ژیانەو بوونەوەر بناسین و حیکمەت و هۆی دروست بوونیان بزانین ، ئەمەش پەکی لەسەر ئەوە کەوتوە کە خاوەن و بەدیهێنەری بوونەوەرو ژیان و ئینسان بناسین و پەیوەندی لەگەڵ ببەستین و لێی بپرسین :

کە ئێمەو ژیان و بوونەوەر چین و لەکوێوە هاتووین و بۆچی و بۆکوێ دەچین ؟!

ئنجا کە وەڵامی ئەم پرسیارانەمان زانیو حیکمەت و هۆی دروست بوونی بوونەوەرو ڕەخسێنرانی ژیان و خولقێنرانی خۆمانمان زانی، ئەوکاتە لەبەر تیشکی ئەو (زانین) ەدا بۆمان دەردەکەوێ کە ئێمەی ئینسان چین و شوێنمان لە (إعراب) ی بوونەوەردا چییە؟! ئەوکاتەش دەزانین کە پێویستە چۆن و بۆچی بژیەین !!

جا هەرچەندە ئەم لێکۆڵینەوەیە بۆ ئەو جۆرە باسانە تەرخان نەکراوە، لێکۆڵینەوە لەو بارانەوە شوێنی دیکەی بۆ دانراوە!(1)

---

(1) کتێبی (گەورەترین ڕاستی) کە بەرگی یەکەمی چاوەڕێ ی (چاپ)ە بۆ ئەو جۆرە باسانە تەرخان کراوە ، وە لە هەرکام لە کتێبی (پوختەیەک دەربارەی ئیسلام) و ئالقەی یەکەمی زنجیرەی(ئیسلام و ڕێچکان) و ئالقەی یەکەمی زنجیرەی :(با چاکتر ئیسلام بناسین!)دا چەند شتێک لەوبارەوە باسکراون .

www.alibapir.net

بەلاّم هەروا بەکورتی رێیە سەرەکی‌یەکانی خواناسی دەخەینەڕوو :

١ـ خۆناسین (وفي أنفسكم أفلا تُبصرون !) :

بەڵێ خوێنەری بەرێز ! خۆناسین چاکترین و نزیکترین ڕێگای بەرەوخواچوون و خواناسینە ، چونکە ئینسان (خۆ) ی لە هەموو شتێک لێوە نزیکترەو ئەوەندەی دەتوانێ لەخۆی وردبێتەوەو سەرنجی بداتو بیناسێ ، هێندە توانای لێ وردبوونەوەو سەرنج دان و ناسینی هیچ شتێکی دیکەی نیە .

(خۆناسین) یش دەگونجێ چوار رێ ی سەرەکی بۆ بگرینە بەر :

أ ـ وردبوونەوەو سەرنجدانی سەرەتاو سەرەنجام (المبدأ والمصير) ی خۆی

ب ـ تێوەڕامانی گیان (روح) و خەسڵەتە سەرسامکەرەکانی ، کە تەصەووف و دەروونزانی دوو بارمەتیدەری چاکن لەو بوارەدا .

ج ـ پەی بردن بەو هەموو وردەکاری و ڕێک وپێکی‌یەی کە لە دروست کردنی جەستەو ئەندامو کۆئەندامو دەزگا سەرسوورهێنەرەکانی دا ڕەچاوکراوە ، کە زانیاری پزیشکیو توێکاری هەندێک ڕازو نهێنی گرنگیان لەوبارەوە خستۆتەڕوو .

د ـ شارەزایی پەیداکردن دەربارەی (عەقڵ) و کارو چالاکی پەنهان و بەرهەستەکانی .

تێبینی یەکی گرنگ :

مادام (خۆناسین) گرنگترین و چاکترین ڕێگای خواناسین بێو ، وەک پێشتریش باسمان کرد لە ئەنجامی (خواناسین) یش (خۆ) ی ڕاستەقینەمان بناسین ، کەواتە دەتوانین بڵێین : لەنێوان خۆناسین و خواناسین دا پەیوەندی و کارتێک کردنی دووسەرە هەیەو ، هەتا چاکتر خوابناسین خۆناستر دەبین و هەتا خۆناستریش بین خواناستر دەبین !

www.alibapir.net

٢ـ ناسینی دەوروبەرو بوونەوەر (أفلاینظرون إلی الأبل .. إلی السماء إلی الجبال .. إلی الأرض..) :

دووەمین ڕێگای گرنگ و نزیکی خوناسین ناسین و بەی پێبردنی هەرچی زیاتری ئەو دیاردەو دیمەنە سروشتیە دڵ بزوێن و سەرنج ڕاکێشە یاسادارانەن کە لە دەوروبەری نیزیک و دوور (واتە زەوی و ئاسمان) دا دەبینرێن ، یان هەست بە شوێنەوارەکانیان دەکەین ، بەڵێ لەڕاستیدا لێکۆڵینەوەو وردبوونەوە لە دیاردە سروشتیەکانی دەوروبەرو بوونەوەر هەر لە گەردیلە وردیلەکانەوە بگرە هەتا کەهکەشانە زلەکان ، کە هەرکامێکیان ئەوپەڕی وردەکاری و یاساداریان تێدا دەدرەوشێتەوە ، ڕێگایەکی یەکجار تەخت و هەموارە بۆ پەی پێ بردن و ناسینی سیفەتە بەرزو بێسنوورە ـ کانی خوای پەروەردگار .

٣ـ کتێبی خوێنراوە (قورئان) ی خوا (أفلایتدبرون القرآن ..) :

بەڵێ خوێنەری بەڕێز ! ئەگەر بوونەوەرو سروشت (الکون والطبیعة) کتێبی بینراو (الکتاب المنظور) ی خودان قورئانیش کتێبی خوێنراوە (الکتاب المقروء) بەتی ، هەربۆیەش خوای زاناو کاربەجێ هەروەک چۆن دیاردەو دیمەنە سروشتیەکانی وەک : ئاسمان و زەوی و شاخ و (با)و باران و گیاندارانو ڕووەک و هەورە برووسکەو .. هتدی ناو ناون (آیات) ڕستەکانی قورئانیشی هەر بەم ناوە باسکردوون ، چونکە هەروەک چۆن دروستکراوەکانی خوا کە کردەوەینی نیشانەو بەڵگەی بوون و ناسینی سیفەتە بەرزو بێ سنوورەکانینی ، قسەو فەرموودەکانیشی بەهەمان شێوە .

٤ـ سەرنجدانی مێژوو و شوێنەوارەکانی (قل سیروا فی الأرض ثم انظروا کیف کان عاقبة المکذبین) :

مێژوو و شوێنەوارەکانیشی یەکی دیکەیە لەو ڕێیانەی کە ئینسان

www.alibapir.net

دەتوانێ لێیانەوە سەرنجی پەرێزو شوێنەواری ئەو یاساو دەستوورانە بدات کە بۆ بەڕێوەچوون و ئاراستەکردنی ژیانی مرۆڤ لەسەر زەوی داینا ون ، ئەو سەرنجدانەش دەکونجێ لە دوو ڕێ یانەوە ئەنجام بدرێ ، یەکەم : قورئان خوێندن کە بەسەرهاتی مرۆڤایەتی بەچەند جۆرو شێوە دەگێڕێتەوە ، دووەم : گەڕان و سووڕان بەزەوی داو وردبوونەوەو پەندوەرگرتن لە دیتنی ئەو دیمەن و شوێنەوارانەی کە گەل و کۆمەڵە پێشووەکانمان بەجێیان هێشتوون .

دووەم : ئیمان و بەندایەتی :

بەڵێ دوای ئەوەی مرۆڤی زیر قۆناغی یەکەمی (خوناسین و خۆناسین) ی بڕی و ، زانی که دنیا شاری بێ خاوەن نیەو ، ژیان وەک بیردۆزە ماددی یە مرۆڤزادەکان گومان دەبەن پووچو بێ حیکمەت نیە ، وەک خوای بەدیهێنەرو کاربەجێ فەرموویەتی :(وما خلقنا السماء والأرض وما بينهما باطلاً ، ذلك ظن الذين كفروا ..) ص /٢٧.
واتە : وە ئاسمان و زەوی و ئەوەی نێوانیانمان بەخۆڕایی دروست نەکردوون ، ئەوە گومانی ئەوانەیە کە بێ بڕوان ..
وە دوای ئەوەی بەهۆی خوناسی و پەیوەندی پێوە بەستنی یەوە لە هیدایەت و ئاراستەی خوا بەهرەمەند بوو و لە ئەوەزەنگی گومان و بیردۆزە پووچە مرۆڤکردەکان ڕزگاری بوو و ، بۆی دەرکەوت کە وەک داروین و فرۆیدو مارکس و فۆیرباخ و دورکایم گومان دەبەن بەرەچەڵەک ناچێتەوە سەر قەوزەو کرم و قرژاڵ و بۆق و .... بەکورتی مەیموون زادە نیەو (ئادەمزاد) ە و ژیانی لە دابین کردنی پێداویستی یەکانی گەدەو گیرفان و داوێن دا کورت هەڵنەهاتووەو بەکوردی (ئینسان) ە و ئاژەڵ و دڕندەو دەعبا نیە !! بەڵێ دوای ئەوە لە بیابانی گەرم و قاقڕی خۆپەرستی و بێ خوایی و

www.alibapir.net

لە هەڵەت و هەڵدێری بێ ئامانجیو هەڵوەدایی قوتاری دەبێ و دەچێتە سەر ئاوی سازگارو زوڵاڵی ئیمان و دەکەوێتە سەر ڕاستە شەقامی بەئامانج گەیەنەری بەندایەتیکردن بۆ خوای ئاسمان و زەوی !

وە لەڕاستیدا هەرکەسێک بەچاکی خواناسیو بزانێ چ زاتێکەو خاوەنی چ ناوی بەرزو چ (صفات)ێکە ، یەکسەر بێ سێو دوو بەئەندازەی قووڵیو ڕاستیی ناسینەکەی دەیپەرستێو ڕێگای بەندایەتی (عبودیة) ی بەرەولا دەگرێ .

بەڵام لێرەدا نابێ لە دوو مەسەلەی گرنگ بێ ئاگا بین :

یەک : خواناسیو بڕوابەخوابوون (ئیمان) لێکجیان ، چونکە خواناسیی بەس بریتیە لە پەی پێ بردنی بوونی خواو سیفەتە بەرزو پەسندەکانی، بەڵام بڕوابەخوابوون (ئیمان) بریتیە لەوە کە ئەو خواناسینە ببێتە (حاڵ) و هەڵوێستلە ژیان و هەڵسو کەوتەکانی مرۆڤدا ڕەنگبداتەوە ، کەواتە هەموو بڕوادارێک خواناسە ، بەڵام مەرج نیە هەموو خواناسێکبە بڕوادار لەقەڵەم بدرێ ، هەربۆیەش ئیسلام (ئیمان) ی کردۆتە مەرجی بەمسوڵمان لەقەڵەمدران و چوونە بەهەشتنەکخواناسیی ڕووت !!

دوو : ئینسان لەڕێ ی عەقڵ و زانستەوە بەسدەتوانێ پەی بە بوونی خوایەکبەرێ و بزانێ کە بەدیهێنەرو پەروەردگارێک هەیە ، بەڵام لەڕێگای (وەحی) یەوە نەبێ ناتوانێ وەکپێویستپەی بە مەسەلە - کانی دیکەی خواناسی بەرێ ، هەربۆیەشە کە دەبینین ئەو زاناو فەیلەسووفە خواناسانەی لە تیشکی وەحیو هیدایەتی خوا بێ بەش بوو ون هەرچەندە زانیویانە (خوا) یەکهەیە بەڵام گەلێک تووشی بیروبۆچوونی هەڵەو سەیر بوون دەربارەی (خوا) جل جلاله .

لەکۆتاییدا دەڵێم :

پێویستە بزانرێ کە تاقە بەرنامەو ڕێبازو سەرچاوەی ڕوون و

www.alibapir.net

بێ چەندو چوونی ئیمان و بەندایەتی بەس قورئان و سوننەتی پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم ، ئنجا ئەو شەرحو لێکدانەوەیەی کە لەسەریشیان کراوە بەئەندازەی نیزیکی لەم دوو سەرچاوە ڕوون و پێوەرو تەرازووەوە بێ چەندو چوونەوە ڕێزی لێ دەگیرێو وەردەگیرێ، هەزاران ڕەحمەتیش لە گیانی بەرزو پاکی ئەو زاناو پێشەوایانەمان بێ کە لەو ڕێیەدا خزمەتیان کردوەو ڕێی دووریان بۆ وەنیزیک خستووین و ، گەلێک شتی بەزەحمەت و ئالۆزیان بۆ سووک و ئاسان کردووین .

سێیەم : یەکگرتن و برایەتی :

یەکگرتن و برایەتی ئەنجام و بەرهەمی سروشتیی و ڕاستەوخۆی ئیمان و بەندایەتییە ، چونکە ئیمان هەموو ئەو دڵانەی کە تێیدا یەکیان گرتۆتەوەو کۆبوونەتەوە ، وەک دەزوویەکی ئاوریشمیی نەرم و مەحکەم پێکیانەوە دەبەستێو نێوانیان لەگەڵ یەک خۆش دەکات و بەیەکیانەوە جۆش دەدات ، هەربۆیەش خوای بەبەزەییو میهرەبانمان فەرموویەتی :(فاتقوا الله وأصلحوا ذات بینکم ..) الأنفال /١ .
واتە : پارێز لەخوا بکەن و نێوانتان چاک بکەن .. !

دیارە یەکگرتن و برایەتیو دڵ پێکەوە بەستران و پێکەوە جۆشدرانی بڕوادارانێکیش کە لە قاڵب و بۆتەی ئیمان و بەندایەتیدا داڕێژراون ، شتێکی سروشتیو ئاسان و چاوەڕوان کراوە هەروەک چۆن ڕیزبوون و پێکەوە گونجانی ئەو خشت و بلۆکانەی کە بەیەک شێوەو قەبارە دروست دەکرێن ئاسان و بێ دەردی سەرە .

پێویستە ئەوەش بگوترێ کە هەر جۆرە ناتەواوی و کەموکووڕی یەک لە یەکیەتیو برایەتی مسوڵمانان دا بێتە بەرچاو ، پێویستە بۆ

www.alibapir.net

هۆیەکەی چاو بە ئیمان و خواپەرستی ئەو مسوڵمانانەدا بگێڕینەوە، چونکە مەحاڵە ئیمان و بەندایەتی بڕواداران تێروتەواوو دامەزراوبێ و یەکیەتیو برایەتییەکەشیان لەرزۆک و نەچەسپاو.

کە دەشبینین بەدرێژایی مێژووی ئیسلام هیچکەس و هیچ کۆمەڵێک هێندەی برادەرە دڵسۆزو فیداکارەکانی پێغەمبەر علیه الصلاة والسلام - خوا لێیان ڕازی بێ - پێکەوە براو تەباو دڵ پڕ خۆشەویستیو صەفا نەبووە، هۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو پلەیە ئیمانیو خواپەرستییە بەرزو کەم وێنەیەی کە ئەو هاوەڵە بەرزو بەرێزانەی پێغەمبەرمان بە لوتفو بەزەیی خواو لەژێر تیشکی ئاراستەکردن و پەروەردەی بێ وێنەی ئەو سەروەرە بەرێزەدا پێی گەیشتبوون.

چوارەم: خۆگۆڕین و واقیع گۆڕان:

ئەم قۆناغە کە قۆناغی کۆتایی سەفەری بەرەوخواچوون و سەرفرازی و ڕزگاربوونی کۆمەڵگای بڕوادارو مسوڵمانە، بەرهەمو ئەنجامی قۆناغەکانی پێشخۆیەتی، چونکە هەرکاتێک تیشکی زێڕینی خوناسیو یەکتاپەرستی لەدڵ و مێشکی گەل و کۆمەڵێکی دا، لە گومڕاییو سەرگەردانییەوە بەرەو هیدایەتو بەندایەتییان دێنێو، لە زەلکاوی دووبەرەکیو پەرتەوازەییو تاقم تاقمێنە ڕزگاریان دەکاو دەریان دێنێو، بەرەو هەوارو مەنزڵی بەرزی یەکیەتیی و تەباییو برایەتییان دێنێ، گەل و کۆمەڵگایەکیش بە لوتفو هیدایەتی خوا گۆڕانێکی ئاوا بەسەرخۆی دا بێنێ، زۆر بەئاسانی دەشتوانێ واقیعی نەخۆشو پەرێشان و بێ سەرەوبەرەی خۆی لەهەموو بوارەکانی سیاسیو ئابووری و کۆمەڵایەتیدا بگۆڕێ و، نەمامی دادگەری و ئازادی و ڕەوشتبەرزی تێدا بنێژێ و، تۆوی بەختەوەری

www.alibapir.net

ڕاستەقینەی ماددی و مەعنەوی هەردوو جیهانی تێدا بچێنێ .

کۆتایی ئەم بەشەش بەم دوو ئایەتە بەرزە دێنین :

١- (وعد الله الذين آمنوا - منكم - وعملوا الصالحات ليستخلفنهم في الارض كما استخلف الذين من قبلهم وليمكنن لهم دينهم الذي ارتضى لهم وليبدلنهم من بعد خوفهم أمناً يعبدونني لايشركون بي شيئاً ..) النور / ٥٥ . واتە :

خوا بەڵێنی بەوانەتان داوە کە بڕوادارن و کردەوەی چاک دەکەن ، کە لە زەوی دا بیانکاتە جێ نشین هەروەک چۆن ئەوانەی پێش وانی کردنە جێنشین ، وە کە ئەو بەرنامەیەی بۆ پەسند کردوون بۆیان بچەسپێنێ ، وە بێگومان حاڵەتی ترس و لەرزیان بۆ دەگۆڕێ بە هێمنی و ئاسایش ، - بەمەرجێک - بمپەرستن و هاوبەشم بۆ دانەنێن ...

٢- (.. إن الله لايغير مابقوم حتى يغيروا ما بأنفسهم ..) الرعد/ ١١. واتە :

بێگومان خوا واقیعی هیچ گەلێک ناگۆڕێ - چ لە خراپەوە بۆ چاک و چ بەپێچەوانەوە - هەتا حاڵەتی دەروونی خۆیان نەگۆڕن ...

بەڵێ گۆڕانی ژیان و گوزەرانمان ئەنجامی گۆڕینی کردەوەو ڕەفتارەکانمانە ، هەروەک چۆن گۆڕانی وانیش بەرهەمی گۆڕینی بیروبۆچوونەکانمان و دامەزرانی ئیمانە .

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

بەشی هەشتەم
سەرەنجامی مسوگەر لە هەردوو جیهاندا

خوێنەری بەڕێز !

ئەم بەشە کە بەشی کۆتایی ئەم لێکۆڵینەوەیە تەرخان کراوە بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو ڕاستییە کە هەرکەس و هەر گەل و کۆمەڵێک بەڕاستی ڕێبازی ئیمان بگرێ و بەپێی ڕێڕوونیی و ئاراستەی خوای میهرەبان و دادگەر بەرەو ڕەزامەندیی خوا ڕێگای ژیانێکی پاک و بەرزی ئینسانانە دابگرێ ، سەرەنجام (عاقبة) ی ئەم ژیانەو ئەو دنیاشی مسۆگەرە ، ئەو بەڵگانەشکە ڕاستیی ئەم قسەیەیان پێ دەسەلمێنین ئەمانەن :

١ـ عەقڵی ساغ و تەواو

٢ـ زانیاری ڕاست و سەلمێنراو

٣ـ فیطرەتی پاک و نەگۆڕاو

٤ـ مێژووی کۆن و نوێ

٥ـ گفت و بەڵێنی خوای پەروەردگار

٦ـ مزگێنی و شایەدی دانی تێکڕای پێغەمبەران علیهم الصلاة والسلام .

٧ـ پشتیوانی خەڵکی مسوڵمانی جیهان

جارێ سەبارەت بە یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم لە بەشی شەشەمدا لەبارەی هەرکامێکیانەوە هەندێک دواوین و بەپێویستی نازانم لەم لێکۆڵینەوە کورتەدا چیدی یان لەسەر بڕۆین ، بەس ئەم دوو تێبینییە دەربارەی زانست و فیطرەت دەخەمەڕوو :

www.alibapir.net

یەکەم : وەک پێشتر باسمان کرد هەتا زیاتر زانیاری گەشەو بکـــاو پەی بە ڕازو نهێنییە زۆرەکانی سروشت و بوونەوەر بەرێ ، چاکترو زیاتر حیکمەت و زانیاری و توانا و دەسەلاتی بەدیهێنــــــــەرو پەروەردگاری بەرزو مەزن دەردەکەوێ ، ئنجا هەتا زیاترو چاکتــر ئەو سیفەتانەو باقی سیفەتە پەسندو بێ سنوورەکانی خوا بناسین زیاتر تێروتەواوی و بێ هەڵەو پەڵەیی بەرنامەکەیمان بــــــۆ دەردەکەوێ ، کەواتە دەتوانین بڵێین : زانیاری بەژمارەی هەمــوو ئەو کەهکەشان و ئەستێرەو خرۆکەو ڕووەک و گیاندارو دڵۆپــــــە باران و دەنکە لم و شانەو خانەو .. بگرە بەئەندازەی هەمـــوو گەردو گەردیلەکانی نێو بوونەوەر بەڵگەو شایەدی پەیداکــردوون بۆ شایەدی دان و سەلماندنی ڕاستیی و تەواوی ئەو ئاییـــــــن و بەرنامەیەی کە بەدیهێنەرو پەروەردگاری بوونەوەر ناردوویەتـی ، چونکە ئەو ئایین و بەرنامەیە هەر لەو سەرچاوە زانستـــــــــە بێ سنوورەی خواوە سەرچاوەی گرتوە کە ئەو هەموو یاســــــاو وردەکاری و ڕێک وپێکیی‌یەی بوونەوەری لێوە هاتوە !!

دووەم : هەتا هەڵس وکەوت و ڕەفتارەکانی مرۆڤ بە تاک و کۆمەڵــەوە زیاتر پێچەوانەی شەرعو بەرنامەی خوا بن ، فیطرەتی ئینســـان زیاتر دەنگی ناڕەزایی لێ بەرزدەبێتەوەو ئیشارەتی سوور پێشـان دەدات ، بۆ وێنە :

أ ـ لە وڵاتە ڕۆژئاواییەکان دا کە بێ خواییو ڕەوشت نزمیو بێ بەندو باری و بەرهەڵدایی گەیشتۆتە ئەوپەڕی ، گەلێک نەخۆشی عەقڵــیو کۆمەڵایەتیو دەروونیو جەستەیی وایان دەنێودا بڵاوبوونـــــەوەو تەشەنەیان کردوە کە پێشتر یان هەر نەبوون یان زۆر کەم بوون ، بەتایبەتی نەخۆشی (ئایدز) کە لەم ساڵانەی دواییدا ســـەری هەڵداوەو پزیشکەکان دەڵێن میکرۆبەکەی بەهۆی زیناو نێربازی و..

www.alibapir.net

هتدەوە پەیدا دەبێو، ئێستا ئەم نەخۆشیەیە هەڕەشە لە ژیانی زۆربەی خەڵکی ئەورووپاو ئەمریکا دەکاتو بۆیان بۆتە مەترسی ـ یەکی جیددی ! بگرە بۆ هەموو داوێن پیسو بێ ناموسانی نێرومێی جیهان مەسەلەیەکی ترسناکە !!

ب ـ دەوڵەتە کۆمۆنیزمیەکانی ڕۆژهەڵات کە بناغەکەیان لەسەر (ماددە پەرستیو دژایەتی خوا) لەلایەکو (دیکتاتۆریەتو کپ کردنی هەستو داخوازی بە سروشتیەکانی مرۆڤ) لەلایەکی دیکەوە بنیاتنرابوو، بە جرەجر توانیان شەستحەفتا ساڵێک دەوام بکەن و سەرەنجام فیطرەتی ئینسان بوو بە بوومەلەرزەو بورکانێک و لەبەریەکی هەڵوەشاندن !

بەڵێ فیطرەتی ئینسان و ڕەوتی ژیان سەلماندیان کە دنیا شاری بێ خاوەن نیەو ناگونجێ کۆمەڵگای مرۆڤ لەسەر بنچینەی دژایەتی خوا کردن دابمەزرێ و بشتوانێ درێژە بە بوونی خۆی بدات، وە سەلماندیان کە هەرکام لە هەستو نەستەکانی (خواپەرستی و دینداری) و (خۆشویستنی گەل و نیشتمان) و (مەیلی شت هەبوون) و (حەزکردن بە ئازادی و دەربڕینی بیروڕا) ... هتد هەر چەند هەستو نەستو داخوازیەکی ڕەسەنی سروشتی ئینسانن و هەر ڕژێمو دامو دەزگایەک هەر پشتگوێیان بخات، چ جای دژایەتیان بکات شۆڕشی لێ دەکەن و لێی هەڵدەگەڕێنەوەو تەفرو توونای دەکەن و (ڕووسیا)ی دەکەن !!

جا لەڕاستیدا ئەمانە هەموو شایەدی دان و پشتگیری کردنی فیطرەتی ئینسانن لەڕاستیو تەواوی ئەو بەرنامەو ئایینە تێرو تەواوەی خوا کە پتر لە (١٤) سەدە بەر لە ئێستا بەبێ دەردی سەرو داواکاری هیچ کەسدانی بەبوونی هەموو ئەم داخوازیە سروشتیانەی مرۆڤ و غەیری وانیشدا هێناوەو، ڕێگاو چۆنیەتی تێرکردنیشیانی دیاری کردوە .

www.alibapir.net

ئێستاش دێینه سەر ڕوونکردنەوەیەکی کورت دەربارەی هەرکام لە سێ بەڵگەکانی تر :

٥- گفت و بەڵێنی خوای پەروەردگار :
خوای کاربەجێ لە چەندان ئایەتدا گفت و بەڵێنی بە بڕواداران و پەیڕەوانی بەرنامەکەی داوە کە پشتیوانیانەو لە دنیاو دواڕۆژدا بەچاوی لوتف و بەزەیی خۆی چاودێری یان دەکات و بە هێزو دەسەڵاتی بێ سنووری خۆی لەگەڵیانەو هەمیشە سەرکەوتن و بەرزی لەگرەوی ئەوان دایە بۆ نموونە :
(وأنتم الأعلون إن كنتم مؤمنين) آل عمران / ١٣٩ .
وە فەرموویەتی :(إنا لَنَنصُرُ رُسُلَنا والذين آمنوا في الحياة الدنيا ويوم يقوم الأشهاد ..) غافر /٥١ .
وە فەرموویەتی :(ألا إن حزب الله هم المفلحون) المجادلة /٢٢.
هەروەها فەرموویەتی :(وَعَدَ اللهُ الذين آمنوا منكم وعملوا الصالحات ليستخلفنهم في الأرض..) النور / ٥٥ . ... الخ .

دیارە هەرکەسێکیش بەعاستەم گومان و دوودڵی لە گفت و بەڵێنەکانی خوادا هەبێ پێویستە چاو بە ئیمان و خواناسیەکەی دا بگێڕێتەوە ، چونکە خوا - سبحانه وتعالى - پاک و بێگەردە لە هەموو کەموکوورییەک و پەیمان شکاندن لەوی ناوەشێتەوە (..ولَن يُخلِفَ الله وعده ..) الحج / ٤٧ .
وە هیچ شتێکیشی لەبەر عاسێ نابێ و توانای بەسەر هەموو شتێکدا دەشکێ :(وكان الله على كل شئ مقتدراً) الكهف / ٤٥ .

٦- مزگێنیو شایەدی دانی تێکڕای پێغەمبەران :
بەڵێ خوێنەری بەڕێز !
ئەوە کە هەرکەسێک بکەوێتە سەر ڕاستەشەقامی بەرنامەو هیدایەتی

www.alibapir.net

خوا دەبێتە خاوەنی سەرەنجامی چاکی دنیاو دوارۆژان حەقیقەتێکە هەموو پێغەمبەرانی پایەبەرزی خوا عليهم الصلاة والسلام کە لە کتێبی (مسند) ی (إمام أحمد بن حنبل) دا لە پێغەمبەرەوە دەگێڕێتەوە کە ژمارەیان (١٢٤٠٠٠) بووە موژدەو مزگێنی یان پێداوەو بەزمانی وتارو کردار شایەدی یان لەسەر داوە ، ئنجا بەڕاستی سەیرە دەعوایەکسەدو بیستو چوار هەزار شایەد لە ڕاستترین و چاکترین و گەورەترین و متمانەپێکراوترین خەڵکی شایەدی لەسەر بدەن ، کەچی جێی دڕدۆنگیو گومانی هەندێک کەس بێ !!

٧- پشتیوانی خەڵکی مسوڵمانی جیهان :

بەڵێ ئەمیش یەکی دیکەیە لەو بەڵگانەیکە سەرکەوتن و بەمراد گەیشتنی قۆناغی ژیانی ئەو گەل و کۆمەڵە کە ئایینی خوا دەکاتە ڕێباز ئیسپات دەکەن .

چونکە ئەمڕۆ سەرجەمی مسوڵمانان بە زیاتر لە ملیارێک دادەنرێن و هەر گەلێکیش ملیارێککەس دۆستو پشتیوانی بێ سەرکەوتن و بەئامانج گەیشتنی مسۆگەرە .

وە لەڕاستیدا گەلی مسوڵمانی کورد هەتا ئێستا- وەک پێویست - هەوڵی نەداوە سوود لەو پاڵپشت (سَنَد) و پشتیوانە بەهێزە وەربگرێ ، بەڵکو بەپێچەوانەوە گەلێکجار دەمڕاستو سەرکردە -کانی خەباتی ڕزگاریخوازی گەلی کورد ڕەفتارو هەڵوێستی وایان نواندوە کە ببێتە هۆی بێزاندن و دزێوکردنی گەلی کورد لەبەرچاوی جیهانی ئیسلامی ! (١) دیارە ئەمەش یەکێکی دیکەیە لە

---

(١) لە کورێکدا کە لە یەکێکلە وڵاتە ئیسلامییەکاندا بەسترابوو و منیش بەشداربووم ، لەکاتێکدا نوێژەی قسان گەیشتە من و پاش

www.alibapir.net

هەڵەو تاوانە پێشووەکان و پێویستە پەندی لێ وەربگیرێو دووبارەو چەند بارە نەکرێتەوە !

هەڵبەتە سەرکەوتنی (مسوڵمانانی ئەفغانستان) یش بەسەر سوپای سووری داگیرکەرو پیلان و فێڵەکانی ئیمپریالیزمی جیهانیدا بەهۆی یارمەتی دان و پشتیوانی لێ کردنی ماددی و مەعنەوی مسوڵمانانی جیهان ، نموونەیەکی هەرە زەقی لەسەرکردنەوەو پشتیوانی لێ کردنی مسوڵمانانی دنیایە لەو گەلەی کە هەویەی ئیسلامی خۆی دەپارێزێ و بە شوێن پێی پێغەمبەرەکەی داو لەبەر تیشکی هیدایەتی خوادا بەرەو مەبەستهەنگاو دەنێ .

کۆتایی ئەم بەشەش بەم ئایەتە دێنم :

(إن هذه أُمتكم أُمةً واحدةً وأنا ربكم فاعبدون) الأنبياء / ٩٢ .

....

باس و لێکۆڵینەوەیەکی زۆر دەربارەی گەلی کوردو ئەو بارودۆخە ناهەموارەی تێیدا دەژی هاتمە سەر گلەیی و گازندە لەو جەماوەرو کۆمەڵ و رێکخراوە مسوڵمان و ئیسلامییانەی جیهانی ئیسلامی کە بۆچی هیچ بەرگری و لەسەرکردنەوەیەکیان دیار نیە لەسەر کێشەی رەوای گەلی کورد کە بەشێکە لە ئوممەتی پێغەمبەر علیه الصلاة والسلام وە چاکەیەکی زۆری بەسەر جیهانی ئیسلامییەوە هەیە ؟! دانیشتوانی کۆڕەکە گوتیان ئەم قسانەت لێ دەسەلمێنین و دان بە کەمتەرخەمیو ساردو سری خۆماندا دێنین ، بەڵام ئایا بۆخۆشتان جێی گلەیی و گازندە نین کە (ئیسلام) تان نەکردۆتە بەرنامەو درووشمی خەباتتان و بەردەوام پەنا دەبەنە بەر ئەو بیردۆزە رۆژهەڵاتیو رۆژئاواییانەی کە دژی ئایینەکەتانن و جگە لە پەرتەوازەکردن و ناو زڕاندن و گومانی بەد دروستکردن لە دڵی گەلانی ئیسلامییشدا هیچ سوودێکیان پێ نەگەیاندوون ؟!

دیارە (لەئاقار هەقێدا ئاو ڕادەوەستێ) ، بۆیە منیش جگە لە دان پێداهێنانی ئەو حەقیقەتە تاڵە چارەیەکم نەبوو !

www.alibapir.net

دواقسەم

خوێنەری بەڕێز !
دوا قسەی خۆمت لە سێ خاڵی کورتدا ئاڕاستە دەکەم :

یەکەم : مادام خۆمان - وەک گەلی کورد - بەمسوڵمان بزانین بۆمان نیە وەک ڕژێمی دیموکراسی دەڵێ : لە سفرەوە دەست پێ بکەین بۆ دروست کردنی ئەنجوومەن و هەر شتێکی دیکەش کە پێمان وابێ گەلەکەمان پێویستیەتی ، چونکە ئێمە ناوو نیشان و بەرنامەی تێروتەواوو پەسندکراوی خوامان هەیەو، پێویستە لە هەنگاوی یەکەمی دەست بەکاربوونمانەوە ئەوە لەبەرچاو بگرین کە خوایەکی میهرەبان و دادگەرو پێغەمبەرێکی پێشەواو سەروەرمان هەیەو ، خاوەنی ئایین و بەرنامەیەکی تێروتەواوو دەستکاری نەکراوین و هەتا خۆمان بە بەندەی خواو ئۆممەتی پێغەمبەری پێشەواو شوێن کەوتووی ئیسلام و ئەهلی قیبلە بزانین ، دەبێ هەموو هەڵوێست و بڕیارێکمان لە ئایین و پەیڕەوی خواوە هەڵبقوڵێ و مۆری (شەرع)ی خوای پێوەبێ .

دووەم : بەبێ خۆگۆڕین و خۆچاککردن بەگوێرەی بیروباوەڕو بەرنامە (العقيدة والشريعة) ی ئیسلام گۆڕان و چاک بوونی ئەم واقیع و بارودۆخە مەحاڵ و چاوەڕوان نەکراوە ، چونکە واقیعی ژیانی هەر گەل و کۆمەڵێک ڕەنگدانەوەی جۆرو چۆنیەتی بیروبۆچوون و خەسڵەتە زاتی و دەروونیەکانیانە ، کەواتە با زیادەڕۆیی لە پێدا هەڵگوتنی ئەنجوومەن دا نەکەین و (پەرلەمان) لە خەڵکی یادەو عەوام نەکەینە (حەوت دەرمانە) و (دەرمانی یەک ساتە)،

www.alibapir.net

چونکە دوایی دووچاری پەشیمانیو عوزرهێنانەوە دەبین ! (١)

سێ یەم : هەرچەندە هەموو کاتێک ڕەزامەندی خواو شادبوون بە ژیانی ڕازاوەو نەبڕاوەی بەهەشتلە میانە (﴿حلال﴾) ی ژیانێکی ئینسانانەی پاک و ڕاستدا وەدەستدێ،کەبەهۆی جێبەجێ کردنی یاساو دەستوورەکانی بەرنامەی خواوە دەڕەخسێ ، بەڵام پێویستە ئاگاداری ئەوەشبین کە ئێمە - وەکگەلیکی مسوڵمان - ئامانجی هەرە بەرزمان ڕازی کردنی خوایە بەهۆی ئەنجامدانی ئەرکی هەرشانمان کە بەندایەتیەو بەندایەتیش حیکمەتی خوڵقێنرانمانە (وماخلقتُ الجنّ والأنسَ إلاّ ليعبدون) الذاريات / ٥٦ .

ئەمە لەلایەکەوەو لەلایەکی دیکەشەوە ئێمە ژیانی دنیا بەشوێنی بەندایەتی تێداکردن و تاقیکرانەوەمان دەزانین نەکدڵ پێی بەستن و نیشتەجێ بوون (.. وان الدار الآخرة لهي الحيوان لوكانوا يعلمون) .

وآخر دعوانا أنِ الحمد لله رب العالمين

٥ ذوالقعدة ١٤١٢

٧ آیار ١٩٩٢

---

(١) لێرەدا وەکدڵسۆزێک بەناوی جەماوەری کوردەوە قسە دەکەم ، دەنا هەڵوێستمان دەربارەی پەرلەمان ڕوون و ئاشکرایە ، واتە (پەرلەمان) یێککە لەسەر بنچینەی دیموکراسی بنیات دەنرێ .

www.alibapir.net

پێوەڕۆک

لاپەڕە	بابەت
١	پێشکەش بێ
٣	پێشەکی
٥	ڕێ خۆشکردن : کێشەی کورد بەشێکە لە کێشەی ئوممەتی ئیسلامی
٨	بەشی یەکەم : ئاوڕدانەوەیەک بۆ مێژوو دەردی چەوسێنرانەوەی کورد وەک نەتەوەیەک کەی و لەکوێوە سەری هەڵدا ؟
١٠	چاوپێداخشاندنێکی شۆڕش و ڕاپەرینە ڕزگاریخوازەکانی کورد
١٥	گەورەترین هۆی سەرنەکەوتنی ڕاپەڕین و شۆڕشەکانی کورد
١٨	بەشی دووەم : گەلی کورد چی دەوێ ؟!
١٩	خاڵی یەکەم : گەلی کورد کێیە ؟!
٢٢	خاڵی دووەم : گیروگرفتی گەلی کوردی مسوڵمان چییە ؟!
٢٣	خاڵی سێیەم : ئەو گیروگرفتە کەی سەری هەڵداو لەکوێوە هات ؟!
٢٥	خاڵی چوارەم : گەلی کورد لە خەباتی سەختی زیاتر لە سەد ساڵەیدا عەودالی چ ئامانجێکە ؟!
٢٧	بەشی سێیەم : لەڕێی دیموکراسی و پەرلەمانەوە دەگەینە چی؟!
٣٤	بەشی چوارەم : دیموکراسی لەتەرازووی ئیسلامدا
٣٥	ئایا دیموکراسی حوکمی گەلە بۆ گەل ؟!
٣٦	ئایا دەگونجێ گەل بۆخۆی بەرنامەی ژیانی دابنێ ؟!

www.alibapir.net

لاپەڕە	بابەت

٣٨ حوکمی ئیسلام دەربارەی دیموکراسی
٤١ چەند ڕوونکردنەوەیەکی پێویست بەکورتی
٤٢ ئایا دروستە مسوڵمان بەشداری پەرلەمان بکا
٤٧ بەشی پێنجەم : ئیمان چارەی دەردی کورد دەکا پەرلەمان
٥٥ چارەسەری کێشەی کورد لەڕوانگەی ئیسلامەوە
٦٠ بۆچی پەرلەمان چارەی دەردی کوردی پێ ناکر
ئیمان کۆسپەکانی سەر ڕێگای خەباتی ڕزگاریە لادەبات
٦٧ ئێمە دژی دیموکراسیو پەرلەمانین ، نەک ئازاد بیروراو هەبوونی ئەنجوومەن و شوورا
٦٩ بەشی شەشەم : ئایا بێجگە لە ئیمان چارەیەکی ترمان هەیە ؟!
٨١ بەشی حەوتەم : لەکوێوە و چۆن دەست پێ بکەین ؟!
٩٠ بەشی هەشتەم : سەرەنجامی مسۆگەر لە هەردوو جیهان دا
٩٦ دواقسەم
٩٨ نێوەرۆک

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

تێبینی:

١) برایەك مەسروفی چاپ کردنی ئەم کتێبەی گرتۆتە ئەستۆی خۆی خوا جەزای خێری بداتەوە.

٢) لەبەر نەبوون و گرانی کەل و پەلی چاپ کردن ئەم کتێبە پارەیەکی زۆری تێچووە بۆیە نرخی تۆزێ گرانە.

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com
/AliBapir /AliBapir /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

ئەم کتێبە

لێکۆڵینەوەیەکی فیکری و سیاسی یە دەربارەی چۆنیەتی چارەسەری کێشەی کوردو گۆڕین و چاککردنی ئەو واقیعە سەخت و دژوارەی کەلەم رۆژگارەدا گیرۆدەی بووە، وە هەڵسەنگاندنێکە بۆ ئەو ڕێچکەو بیردۆزە مرۆڤکردانەی کە گەلی کورد لە درێژەی خەباتی ڕەوای ڕزگاریخوازانەی دا پەنای بردۆتە بەریان بەتایبەتی دیموکراسی.

وە ڕوونکراوەتەوەو سەلمێنراوە کە تاقە بەرنامەی تێروتەواوو تاقە ڕێبازی ڕزگاری و سەرفرازی (کورد)و هەرگەل و کۆمەڵێکی دیکەش تەنها ئیسلامەو لەو ڕێیەشەوە نەبێ گەلەکەمان نەک هەر بەمرادو مەبەست ناگات بگرە زۆریش لەسەر خەبات و ڕەنجدانەکەی قەرزدار دەبێتەوەو بنەتووەکەشمان دەست ناکەوێتەوە! مێژووی ڕابردووشمان چاکترین بەڵگەو شایەدە.

www.alibapir.net